

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Class

CENSORINI

DE DIE NATALI LIBER

AD CODICUM DENUO COLLATORUM FIDEM RECENSUIT

Johannes Cholodniak

PETROPOLI

TYPIS ACADEMIAE IMPERIALIS SCIENTIARUM

MDCCCLXXXIX

1889

РА6277

С 4

1889

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 7-го Ноября 1889 г.

٤٤٤

NICOLAO M. F. ANITSCHKOV

V. C.

FAVTORI OPTIMO

SACRVM

207482

Haec pauca habeo, quae Censorino meo praemittam: nam optime O. Jahnium neque F. Hulschium deterius de eo meritos esse iam dudum constat constiterit. Occurrunt tamen hic illic quaedam, in quis codicum maxime accuratius tractandorum auxilio quin ad verum propius accedi possit, nullus dubito: „minora quidem illa“, ut Quintiliani verbis utar, „sed quae si negligas, non est maioribus locus“. Contuli itaque ipse quam diligentissime potui codices Censorini hos:

1. Coloniensem 166 membranaceum s. VII exeuntis, omnium optimum antiquissimumque: quem quod otio meo, dum Coloniae moror, licuit mihi revolvere, R. P. Berlage, Ecclesiae Cathedralis Presbytero, nec non et D-ri Gentzen, bibliothecae eiusdem Ecclesiae custodi, viris indulgentissimis, laudes nunc gratesque summas agendas habendas censeo *).

2. Vaticanum 4929 membr. s. X, paulo quidem illo deterio-rem, bonae tamen satis notae, ut in utroque Hulschium acquievisse neglectis ceteris haud facile quisquam miretur, cf. O. Jahnii prolegg. pp. XVI—XVIII.

3. Vaticanum 4498 membr. s. XV exeuntis (non s. XIII aut XIV, ut Jahnio videbatur, prolegg. p. XIX), quod ad scripturam pertinet, ductibus exaratum elegantissimis, quod vero ad sensum, mira negligentia, cf. F. C. Wexii prolegg. in edit. Agricolae Taci-

---

*) Post Crecelium (spicil. ex cod. Censorini Colon. Elberf. 1872), cuius collationis exemplar, non satis quidem accuratae, codici ipsi insertum inveni, librum illum attigisse mihi saltem constat neminem.

tei, Braunsch. 1852; habet itaque longe plura „tollenda relinquendis“, sed et bona quaedam, quae locis suis ne omitterentur curavimus.

4. Jesuiticum, cart. s. XV exeuntis Bibliothecae Nationalis Romanae; extat inter Jesuiticos Collegii Romani qui olim fuerunt codices mss. sub n. 344, in Censorino, quod sciam, numquam a quoquam collatus; cartis constat 366 formae oblongae ($4\frac{3}{4}$ — $3\frac{1}{2}$ verschk. = 0,215 — 0,159 m.) compluribus manibus, ut in Censorino duabus, perscriptus; insunt in eo haec: ff. 1 — 170 * opuscula varia medica partim latino partim italico sermone medio, ut videntur, aevo composita; ff. 171 — 191 „Hori apollinis Niliaci Hieroglyphica quae in lingua Aegyptia edidit quidem ipse: in graecum vero Philippus vertit“, cett.; ff. 191* — 194* vacua relicta; ff. 195 — 229* opusculum medicum anonymum eiusdem atque illa generis; f. 230 vacuum; ff. 231 — 242* Vibius Sequester; ff. 243 — 263* quaedam ex Plutarchi quaestt. romm. latine versa; ff. 264 — 292 Censorini opusculum, nempe f. 264: „Censorinus de natali die | Munera ex auro“ — f. 292 „fieri heroicum“, fragmento quod dicitur Censorini scilicet adiuncto; priorem manum f. 283 excipit altera, quae pergit inde ad f. 292; sequuntur vacua ff. 292* — 295*; ff. 296 — 363 „ex libris omnimode hystorie ab divo hyeronimo editis summariorum escriptum foeliciter incipit“ cett.; sequuntur ff. 364 — 366 vacua. Qui codex in Censorino etiam si cum Coloniensi illo Vaticanoque antiquiore contendere nequeat, longe tamen super Vaticanum alterum qua exaratus est eminet diligentia: velut qui graeca, in hoc constanter fere omissa, pleraque servavit; non ab re igitur fieri arbitramur, si lectiones eius adnotentur omnes: quod si cui parum prodesse haec ubertas videatur, non multum eandem obesse facile concessum iri opinor. Ceterum largior argumentandi copia ex ipso apparatu nostro trahatur velimus.

J. Ch.

C Coloniensis 166, qui cum totus uncialibus quae dicuntur litteris exaratus sit, tamen scripturae ipsius imago typis non repraesentatur nisi ubi ad emendandum aliquid conferre videtur.

V Vaticanus 4929.

v Vaticanus 4498.

I Iesuiticus 344.

m. 1, m. 2 = manus prima, m. secunda.

m. $\frac{1}{2}$ = manus prima vel secunda, ubi non satis acute discerni possunt.

//, /// = rasurae unius vel plurium litterarum.

| in codicis scriptura versus finem ostendit.

uncis recurvis ( ) addenda includuntur, quadratis [ ] eliminanda.

Jahn = Ottonis Jahnii editio Berol. 1845.

Hultsch = Friderici Hultschii ed. Lipsiae 1867.

CENSORINI

DE DIE NATALI LIBER

ad Q. Caerellium.

I. Munera ex auro vel quae ex argento nitent, caelato opere quam materia cariora, ceteraque hoc genus blandimenta fortunae inhiēt is, qui vulgo dives vocatur: te autem, Quinte Caerelli, virtutis non minus quam pecuniarum divitem, id est vere divitem, ista non capiunt: non quod eorum possessionem vel etiam usum a te omnino abegeris, sed quod sapientium disciplina formatus satis liquido conperisti huius modi sita in lubrico bona malave per se non esse, sed τῶν μέσων, hoc est bonorum malorumque media censerī. *Haec*, ut comicus ait Terentius, *perinde sunt, ut illius est animus, qui ea possidet; qui uti scit, ei bona; illi, qui non utitur recte, mala.* Igitur quoniam quisque non quanto plura possidet, sed quanto pauciora optat, tanto est locupletior, opes tibi in animo maximae, et eae quidem, quae non modo bona generis humani praecedant, sed quae ad deorum immortalium aeternitatem penitus accedant. Quod enim Xenophon Socraticus dicit: *nihil egere est deorum, quam minime autem proximum a deis.* Quare cum dona pretiosa neque tibi per animi virtutem desint, nec mihi per rei tenuitatem supersint, quodcumque hoc libri est meis opibus comparatum natalicii titulo tibi misi; in quo non, ut plerisque mos est, aut ex ethica parte philosophiae praecepta ad beate vivendum, quae tibi scriberem, mutuatus sum, aut ex artibus rhetorum locos laudibus tuis celebrandis perse-

cutus — ad id enim virtutum omnium fastigium ascendisti, ut cuncta ista, quae vel sapienter monentur vel facunde praedicantur, vitam moribusque superaveris — sed ex philologis commentariis quasdam quaestiunculas delegi, quae congestae possint aliquantum volumen efficere, idque a me docendi studio vel ostentandi voto non fieri praedico, ne in me, ut vetus adagium est, iure dicatur: *sus Minervam*.
 (Iam) vero cum tuo collatu scirem me plura didicisse, ne beneficiis tuis viderer ingratus, nostrorum veterum sanctissimorum hominum exempla sum secutus. Illi enim quod alimenta patriam lucem se denique ipsos dono deorum habebant, ex omnibus aliquid deis sacra-
 bant, magis adeo ut se gratos adprobarent, quam quod deos hoc arbitrantur indigere. Itaque cum perceperant fruges, ante quam vrescerentur, deis libare instituerunt, et cum agros adque urbes deorum munere possiderent, partem quandam templis sacellisque, ubi eos colerent, dicaverunt; quidam etiam pro cetera corporis bona va-
 letudine crinem deo sacrum pascebant: ita ego, a quo plura in literis percepi, tibi haec exigua reddo libamina.

II. Nunc quoniam liber DE DIE NATALI inscribitur, a votis auspicia sumantur. Itaque *hunc diem*, quod ait Persius, *numera meliore lapillo*, idque quam saepissime facias exopto et, quod idem
 subiungit: *funde merum genio*. Hic forsitan quis quaerat, quid causae sit, ut merum fundendum genio, non hostia faciendum putaverit. Quod scilicet, ut Varro testatur in eo libro, cui titulus est Atticus id est de muneribus, id moris institutique maiores nostri tenuerunt, ut, cum die natali munus annale genio solverent, manum a caede ac
 sanguine abstinerent, ne die, qua ipsi lucem acceperant, alii dement. Denique Deli ad Apollinis Genitoris aram, ut Timaeus auctor est, nemo hostiam caedit. Illud etiam in hoc die observandum, quod genio factum neminem oportet ante gustare quam eum, qui fecerit.

III. Sed et hoc a quibusdam saepe quaesitum solvendum videtur, qui sit genius, curve eum potissimum suo quisque natali veneremur. Genius est deus, cuius in tutela ut quisque natus est vivit. Hic sive quod ut genamur curat, sive quod una genitur nobiscum, sive etiam quod nos genitos suscipit ac tutatur, certe a genendo genius appellatur. Eundem esse genium et larem multi veteres memo-

riae prodiderunt, in quis etiam Granius Flaccus in libro, quem ad
 Caesarem de indigitamentis scriptum reliquit. Hunc in nos maxi-
 mam quin immo omnem habere potestatem creditum est. Nonnulli
 binos genios in his dumtaxat domibus, quae essent maritae, colen-
 5 dos putaverunt; Euclides autem Socraticus duplicem omnibus om-
 nino nobis genium dicit adpositum, quam rem apud Lucilium in
 libro saturarum xvi licet cognoscere. Genio igitur potissimum per
 omnem aetatem quotannis sacrificamus, quamquam non solum hic sed
 et alii sunt praeterea dei conplures hominum vitam pro sua quisque
 10 portione adminiculantes, quos volentem cognoscere indigitamento-
 rum libri satis edocebunt. Sed omnes hi semel in uno quoque ho-
 mine numinum suorum effectum repraesentant, quocirca non per
 omne vitae spatium novis religionibus arcessuntur: genius autem ita
 nobis adsiduus observator adpositus est, ut ne puncto quidem tem-
 15 poris longius abscedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum
 vitae diem comitetur. Sed cum singuli homines suos tantum modo
 proprios colant natales, ego tamen duplici quotannis officio huiusce
 religionis adstringor: nam cum ex te tuaque amicitia honorem digni-
 tatem decus adque praesidium cuncta denique vitae praemia reci-
 20 piam, nefas arbitror, si diem tuum, qui te mihi in hanc lucem edi-
 dit, meo illo proprio neclegantius celebravero: ille enim mihi vitam,
 hic vitae fructum adque ornamentum pepererunt.

IV. Quoniam aetas a die natali initium sumit suntque ante
 hunc diem multa, quae ad hominum pertinent originem non alienum
 25 videtur de iis prius dicere, quae sunt natura priora. Igitur quae
 veteribus de origine humana fuerint opiniones, ex his quaedam bre-
 viter exponam. Prima et generalis quaestio inter antiquos sapien-
 tia studiosos versata est, quod, cum constet homines singulos ex
 parentum seminibus procreatos successione prolis multa saecula pro-
 30 pagare, alii semper homines fuisse nec umquam nisi ex hominibus
 natos adque eorum generi caput exordiumque nullum extitisse arbi-
 trati sunt, alii vero fuisse tempus, cum homines non essent, et his
 ortum aliquem principiumque natura tributum. Sed prior illa senten-
 tia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Py-
 35 thagoran Samium et Ocellum Lucanum et Archytan Tarentinum

omnesque adeo Pythagoricos; sed et Plato Atheniensis et Xenocrates et Dicaearchus Messenius itemque antiquae Academiae philosophi non aliud videntur opinati; Aristoteles quoque Stagiritis et Theophrastus multique praeterea non ignobiles peripatetici idem scripserunt, eiusque rei exemplo [dicunt], quod negant omnino posse 5 reperiri, avesne ante an ova generata sint, cum et ovum sine ave et 4 avis sine ovo gigni non possit, itaque et omnium, quae in sempiterno isto mundo semper fuerunt futuraque sunt, aiunt principium fuisse nullum, sed orbem esse quendam generantium nascentiumque, 5 in quo unius cuiusque geniti initium simul et finis esse videatur. Qui 10 autem homines aliquos primigenios divinitus naturave factos crederent multi fuerunt, sed aliter adque aliter haec existimatione versari. Nam ut mittam, quod fabulares poetarum historiae ferunt, homines primos aut Promethei molli luto esse formatos aut Deucalionos Pyrrhaeque duris lapidibus enatos, quidam ex ipsis sapientiae 15 professoribus nescio an magis monstruosas certe non minus incredibiles rationum suarum proferunt opiniones. Anaximander Milesius videri sibi ex aqua terraque calefactis exortos esse sive pisces seu piscibus simillima animalia; in his homines concrevisse, fetusque ad 20 pubertatem intus retentos, tunc demum ruptis illis viros mulieresque, qui iam se alere possent, processisse. Empedocles autem egregio suo carmine, quod eius modi esse praedicat Lucretius, *ut vix hu-* 8 *mana videatur stirpe creatus*, tale quiddam confirmat: primo membra singula ex terra quasi praegnate passim edita, deinde coisse et effecisse solidi hominis materiam igni simul et umori permixtam. 25 Cetera quid necesse est persequi, quae non capiant similitudinem veritatis? Haec eadem opinio etiam in Parmenide Veliate fuit pauculis exceptis ab Empedocle dissensis. Democrito vero Abderitae ex aqua limoque primum visum esse homines procreatos. Nec longe secus Epicurus: is enim credidit limo calfacto uteros nescio quos 30 radicibus terrae cohaerentes primum increvisse et infantibus ex se editis ingenitum lactis umorem natura ministrante praeuisse, quos 10 ita educatos et adultos genus hominum propagasse. Zenon Citieus, stoicae sectae conditor, principium humano generi ex novo mundo constitutum putavit, primosque homines ex solo adminiculo divini

ignis, id est di providentia, genitos. Denique etiam vulgo creditum 11
 est, ut plerique genealogiae auctores sunt, quarundam gentium, quae
 ex adventicia stirpe non sint, principes terrigenas esse, ut in Attica
 et Arcadia Thessaliaque, eosque autochthonas vocitari. In Italia, ut
 5 poeta cecinit, Nymphas indigenasque Faunos nemora quaedam te-
 nuisse non difficile rudis antiquorum credulitas recepit. Nunc vero 12
 eo licentiae poeticae processit libido, ut vix auditu ferenda confin-
 gat: post hominum memoriam progeneratis iam gentibus et urbibus
 conditis homines e terra diversis modis editos, ut in Attica fertur
 10 regione Erichthonius ex Vulcani semine humo exortus, et in Col-
 chide vel Boeotia consitis anguis dentibus armati spartoe, e quibus
 mutua caede inter se necatis pauci superasse traduntur, qui in con-
 ditu Thebarum Cadmo fuerint adiumento; nec non in agro Tarqui- 13
 niensi puer dicitur divinitus exaratus nomine Tages, qui disciplinam
 15 cecinerit extispicii, quam lucumones tum Etruriae potentes exscrip-
 serunt.

V. Hactenus de prima hominum origine; ceterum quod ad prae-
 sentes nostros pertinet natales eorumque initia, quam potero con-
 pendio dicam.

20 Igitur semen unde exeat, inter sapientiae professores non con-
 stat. Parmenides enim tum ex dextris tum e laevis partibus id ire
 putavit. Hipponi vero Metapontino, sive, ut Aristoxenus auctor est,
 Samio ex medullis profluere semen videtur, idque eo probari, quod
 post admissionem pecudum si quis mares interimat, medullas utpote
 25 exhaustas non reperiat. Sed hanc opinionem nonnulli refellunt, ut
 Anaxagoras Democritus et Alcmaeon Crotoniates: hi enim post gregum
 contentionem non medullis modo verum et adipe multaque carne mares
 exauriri respondent. Illud quoque ambiguum facit inter auctores
 30 opinionem, utrumne ex patris tantum modo semine partus nasca-
 tur, ut Diogenes et Hippon stoicique scripserunt, an etiam ex matris,
 quod Anaxagorae et Alcmaeoni nec non Parmenidi Empedoclique et
 Epicuro visum est.

VI. De conformatione autem partus nihilo minus definite se
 scire Alcmaeon confessus est, ratus neminem posse perspicere, quid
 35 primum in infante formetur. Empedocles, quem in hoc Aristoteles

secutus est, ante omnia cor iudicavit increescere, quod hominis vitam maxime contineat; Hippon vero caput, in quo est animi principale; Democritus alvum cum capite, quae plurimum habent ex inani; Anaxagoras cerebrum, unde omnes sunt sensus. Diogenes Apolloniates ex umore primum carnem fieri existimavit, tum ex carne ossa 5
 2 nervosque et ceteras partes enasci; at stoici una totum infantem figurari dixerunt, ut una nascitur aliturque. Sunt qui id opinentur ipsa fieri natura, ut Aristoteles adque Epicurus; sunt qui potentia spiritus semen comitantis, ut stoici ferme universi; sunt qui aetherium calorem inesse arbitrentur, qui membra disponat, Anaxagoran 10
 3 secuti. Utcumque tamen formatus infans quem ad modum in matris utero alatur, duplex opinio est. Anaxagorae enim ceterisque conpluribus per umbilicum cibus administrari videtur; at Diogenes et Hippon existimarunt esse in alvo prominens quiddam, quod infans ore adprehendat et ex eo alimentum ita trahat, ut, cum editus est, ex 15
 4 matris uberibus. Ceterum ut mares feminaeve nascantur, quid causae esset varie ab isdem philosophis proditum est. Nam ex quo parente seminis amplius fuit, eius sexum repraesentari dixit Alcmaeon; ex seminibus autem tenuioribus feminas, ex densioribus mares fieri 5
 5 Hippon adfirmat; utrius vero parentis principium sedem prius occupaverit, eius reddi naturam Democritus rettulit; at inter se certare feminae et maris, et penes utrum victoria sit, eius habitum referri 6
 6 auctor est Parmenides. Ex dextris partibus profuso semine mares gigni, at e laevis feminas, Anaxagoras Empedoclesque consentiunt, quorum opiniones, ut de hac specie congruae, ita de similitudine 25
 7 liberorum dispariles; super qua re Empedoclis disputata ratio talis profertur: si par calor in parentum seminibus fuit, patri similem marem procreari; si frigus, feminam matri similem. Quodsi patris calidius erit et frigidius matris, puerum fore, qui matris vultus repraesentet; at si calidius matris, patris autem fuerit frigidius, puel- 30
 8 lam futuram, quae patris reddat similitudinem. Anaxagoras autem eius parentis faciem referre liberos iudicavit, qui seminis amplius contulisset. Ceterum Parmenidis sententia est, cum dexteræ partes [semina] dederint, tunc filios esse patri consimiles, cum laevae, tunc 9
 9 matri. Sequitur de geminis, qui ut aliquando nascantur, modo semi- 35

nis fieri Hippon ratus (est): id enim cum amplius est, quam uni satis fuit, bifariam deduci. Id ipsum ferme Empedocles videtur sensisse: nam causas quidem, cur divideretur, non posuit, partiri tantum modo ait, et si utrumque sedes æque calidas occupaverit, 5 utrumque marem nasci, si frigidas æque, utramque feminam; si vero alterum calidiorem, alterum frigidior, dispari sexu partum futurum.

VII. Superest dicere de temporibus, quibus partus soleant esse ad nascendum maturi; qui locus eo mihi cura maiore tractandus 10 est, quod quaedam necesse est de astrologia musicaque et arithmetica attingere.

Iam primum quoto post conceptionem mense infantes edi soleant, frequenter agitatum inter veteres nondum convenit. Hippon Metapontinus a septimo ad decimum mensem nasci posse aestimavit: 15 nam septimo partum iam esse maturum, eo quod in omnibus numerus septenarius plurimum possit, siquidem septem formemur mensibus, additisque alteris recti consistere incipiamus, et post septimum mensem dentes nobis innascantur, idemque post septimum cadant annum, quarto decimo autem pubescere soleamus. Sed hanc a septem 20 mensibus incipientem maturitatem usque ad decem perductam, ideo quod in aliis omnibus hæc eadem natura est, ut septem mensibus annisve tres aut menses aut anni ad consummationem accedant: nam 4 dentes septem mensum infanti nasci et maxime decimo perfici mense, septimo anno primos eorum excidere, decimo ultimos, post quartum 25 decimum annum nonnullos, sed omnes intra septimum decimum annum pubescere. Huic opinioni in parte aliqua repugnant alii, in parte consentiunt. Nam septimo mense parere mulierem posse plurimi affirmant, ut Theano Pythagorica, Aristoteles peripateticus, Diocles, Euenor, Straton, Empedocles, Epigenes multique præterea, quorum 30 omnium consensus Euryphonem Cnidium non deterret id ipsum intrepide pernegantem. Contra eum ferme omnes Epicharmum secuti octavo mense nasci negaverunt; Diocles tamen Carystius et Aristoteles Stagiritis aliter senserunt. Nono autem et decimo mense cum Chaldaei plurimi et idem supra mihi nominatus Aristoteles edi posse 35 partum putaverint, neque Epigenes Byzantius nono fieri posse con-

7 tendit, nec Hippocrates Caus decimo; ceterum undecimum mensem Aristoteles solus recipit, ceteri universi improbarunt.

VIII. Sed nunc Chaldaeorum ratio breviter tractanda est, explicandumque, cur septimo mense et nono et decimo tantum modo
 2 posse homines nasci arbitrentur. Ante omnia igitur dicunt actum vitamque nostram stellis tam vagis quam statis esse subiectam, earumque vario multiplicique cursu genus humanum gubernari, sed ipsarum motus schemataque et effectus a sole crebro inmutari. Nam
 3 ut aliae occasum, nonnullae stationem faciant nosque omnis hac sua disparili temperatura adficiant, solis fieri potentia. Itaque eum, qui 10
 stellas ipsas, quibus movemur, permovet, animam nobis dare, qua regamur, potentissimumque in nos esse moderarique, quando post conceptionem veniamus in lucem; sed hoc per tres facere conspectus. Quid autem sit conspectus et quot eius genera, ut liquido perspicere
 4 possit, pauca praedicam. Circulus est, ut ferunt, signifer, quem 15 Graeci vocant zodiacon, in quo sol et luna ceteraeque stellae vagae feruntur. Hic in duodecim partes totidem signis redditae aequabiliter divisus est. Eum sol annuo spatio metitur: ita in unoquoque signo ferme unum mensem moratur. Sed signum quodlibet cum ceteris singulis habet mutuum conspectum, non tamen uniformem cum 20 omnibus: nam validiores alii, infirmiores alii habentur. Igitur quo tempore partus concipitur, sol in aliquo signo sit necesse, et in aliqua eius particula, quem locum conceptionis proprie appellant. Sunt autem hae particulae in unoquoque signo tricenae, totius vero zodiaci numero cccclx. Has Graeci moeras cognominarunt, eo videlicet, 25 quod deas fatales nuncupant Moeras, et eae particulae nobis velut fata sunt, nam qua potissimum oriente nascamur plurimum refert. Sol ergo cum in proximum signum transcendit, locum illum conceptionis aut inbecillo videt conspectu aut etiam nec conspicit: nam plures proximantia sibimet zodia invicem se videre omnino negaverunt; 30 at cum in tertio est signo, hoc est uno medio interposito, tunc primum illum locum, unde profectus est, videre dicitur, sed valde obliquo et invalido lumine; qui conspectus vocatur κατὰ ἐξάγωνον, quia sextam partem circuli subtendit. Nam si, ut a primo zodio ad tertium, sic a tertio ad quintum, inde porro ad septimum ac deinceps alternae 35

lineae emittantur, hexagoni aequilateralis forma in eodem circulo scriberetur. Hunc quidam conspectum non usquequaque receperunt, quod 7 minimum ad maturitatem partus videbatur conferre; cum vero in 8 quartum signum pervenit et media duo sunt, videt κατὰ τετράγωνον, 5 quoniam linea illa, qua visus pertendit, quartam partem orbis abscidit. Cum in quinto autem est tribus interiacentibus mediis, 6 κατὰ τρίγωνον aspicit, nam tertiam signiferi partem visus ille metitur. Quae duae visiones tetragoni et trigoni perquam efficaces incrementum partus multum adminiculant. Ceterum a loco sexto con- 10 spectus omni caret efficientia: eius enim linea nullius polygoni efficit latus; at a septimo zodio, quod est contrarium, plenissimus potentissimusque conspectus quosdam iam maturos infantes educit, qui septemmestres appellantur, quia septimo mense nascuntur. At 11 si intra hoc spatium maturescere uterus non potuerit, octavo mense 12 non editur — ab octavo enim signo, ut a sexto, inefficax visus — sed vel nono mense vel decimo: sol enim a nono zodio particulam 13 conceptionis rursum conspiciet κατὰ τρίγωνον et a decimo κατὰ τετράγωνον, qui conspectus, ut supra iam dictum est, perquam sunt efficaces. Ceterum undecimo non putant nasci, quia languido iam 14 radio infirmum lumen κατὰ ἐξάγωνον mittatur; multo minus duodecimo, unde conspectus pro nullo habetur. Itaque secundum hanc rationem ἐπτάμηνοι nascuntur κατὰ διάμετρον, ἐννεάμηνοι autem κατὰ τρίγωνον, δεκάμηνοι vero κατὰ τετράγωνον.

IX. Hac Chaldaeorum sententia explicata transeo ad opinionem 25 Pythagoricam Varroni tractatam in libro, qui vocatur „Tubero“ et intus subscribitur „de origine humana“; quae quidem ratio praecipue recipienda ad veritatem proxime videtur accedere. Alii enim plerique, cum omnes partus non uno tempore fiant maturi, una tamen eademque tempora omnibus conformandis dederunt; ut Diogenes 30 Apolloniatas, qui masculis corpus ait quattuor mensibus formari et feminis quinque, vel Hippon, qui diebus LX infantem scribit formari, et quarto mense carnem fieri concretam, quinto unguis capillumve nasci, septimo iam hominem esse perfectum; Pythagoras autem, 3 quod erat credibilius, dixit partus esse genera duo: alterum septem 35 mensum, alterum decem, sed priorem aliis dierum numeris confor-

mari, aliis posteriorem. Eos vero numeros, qui in uno quoque partu aliquid adferunt mutationis, dum aut semen in sanguinem aut sanguis in carnem aut caro in hominis figuram convertitur, inter se conlatos rationem habere eam, quam voces habent, quae in musice σύμφωνοι vocantur. 5

X. Sed haec quo sint intellectu apertiora, prius aliqua de musicae regulis huic loco necessaria dicentur, eo quidem magis, quod
 2 ea dicam, quae ipsis musicis ignota sunt. Nam sonos scienter tractare et congruenter ordinem reddidere illorum, ipsis autem sonis
 motuum modum mensuramque invenere geometrae magis quam mu-
 3 sici. Igitur musica est scientia bene modulandi; haec autem est in
 voce, sed vox alias gravior mittitur, alias acutior. Singulae tamen voces
 simplices et utcumque emissae φθόγγοι vocantur; discrimen vero,
 quo alter φθόγγος acutior est, alter gravior, appellatur διάστημα.
 4 Inter infimam summamque vocem multa esse possunt in ordine po-
 sitaque diastemata alia aliis maiora minorave, ut est illud, quod to-
 non appellant, vel hoc minus hemitonion, vel duorum triumve ac
 deinceps aliquot tonorum intervallum. Sed non promisce voces om-
 nes cum aliis ut libet iunctae concordabiles in cantu reddunt effec-
 5 tus: ut litterae nostrae, si inter se passim iungantur et non con-
 gruenter, saepe nec verbis nec syllabis copulandis concordabunt, sic
 in musica quaedam certa sunt intervalla, quae symphonias possint
 6 efficere. Est autem symphonia duarum vocum disparium inter se
 iunctarum dulcis concentus. Symphoniae simplices ac primae sunt
 tres, quibus reliquae constant: una duum tonorum et hemitonii ha-
 7 bens διάστημα, quae vocatur dia tesson, alia trium et hemitonii,
 quam vocant dia pente; tertia est dia pason, cuius diastema continet
 8 duas priores. Est enim vel sex tonorum, ut Aristoxenus musicique
 adseverant, vel quinque et duorum hemitoniorum, ut Pythagoras
 geometraeque, demonstrantes n hemitonia tonum complere non posse; so
 quare etiam huius modi intervallum Plato abusive hemitonion, pro-
 9 prie autem dialeimma appellat. Nunc vero, ut liquido appareat, quem
 ad modum voces nec sub oculos nec sub tactum cadentes habere pos-
 sint mensuras, admirabile Pythagorae referam commentum, qui se-
 creta naturae reserando repperit phthongos musicorum convenire ad 35

rationem numerorum. Nam chordas aequae crassas parique longitudine diversis ponderibus tetendit, quibus saepe pulsus nec phthongis ad ullam symphonian concordantibus pondera mutabat, et identidem frequenter expertus postremo deprehendit tunc duas chordas concinere id quod est dia tessaron, cum earum pondera inter se collata rationem haberent, quam tria ad quattuor, quem phthongon arithmetici Graeci epitriton vocant, Latini supertertium. At eam symphonian, quae dia pente dicitur, ibi invenit, ubi ponderum discrimen in sescupla erat portione, quam duo faciunt ad tria conlata, quod hemiolion appellant. Cum autem altera chorda duplo maiore pondere quam altera tenderetur et esset diplasion logus, dia pason sonabat. Hoc et in tibiis si conveniret temptavit, nec aliud invenit. Nam quattuor tibiae pari cavo paravit, in pares longitudine: primam verbi causa longam digitos sex, secundam tertia parte addita, id est digitorum viii, tertiam digitorum viii, sescuplo longiorem quam primam, quartam vero xii digitorum, quae primam longitudine duplicaret. His itaque inflatis et binarum facta conlocatione omnium musicorum auribus adprobavit primam et secundam reddere eam convenientiam, quam reddit dia tessaron symphonia, ibique esse portionem supertertiam; inter primam vero ac tertiam tibiam, ubi sescupla portio est, resonare dia pente; primae autem quartaeque intervallum, quod habet duplam portionem, diastema facere dia pason. Sed inter tiliarum chordarumque naturam hoc interest, quod tibiae incremento longitudinis fiunt graviiores, chordae autem augmento additi ponderis acutiores: utrobique tamen eadem portio est.

XI. His expositis forsitan quidem obscure, sed quam potui lucidissime, redeo ad propositum, ut doceam, quid Pythagoras de numero dierum ad partus pertinentium senserit. Primum, ut supra memoravi generaliter, duos esse partus omnino dixit: alterum minorem, quem vocant septemmemestrem, qui decimetducesimo die post conceptionem exeat ab utero, alterum maiorem decemmemestrem, qui edatur die ducesimo septuagensimo quarto. Quorum prior ac minor senario maxime continetur numero; nam quod ex semine conceptum est, sex, ut ait, primis diebus umor est lacteus, deinde proximis octo sanguineus: qui octo cum ad primos sex accesserunt, fa-

ciunt primam symphonian dia tessaron. Tertio gradu novem dies accedunt iam carnem facientes: hi cum sex illis primis collati sexcuplam faciunt rationem et secundam symphonian dia pente. Tum deinceps sequentibus duodecim diebus fit corpus iam formatum; horum quoque ad eosdem sex collatio tertiam dia pason reddit symphonian duplici rationi subiectam. Hi quattuor numeri vi, viii, viii, xii coniuncti faciunt dies xxxv. Nec inmerito senarius fundamentum gignendi est: nam eum τέλειον Graeci, nos autem perfectum vocamus, quod eius partes tres: sexta et tertia et dimidia, id est unus et duo et tres, eundem ipsum perficiunt. Sed ut initia seminis et lacteum illud conceptionis fundamentum primitus hoc numero absolvitur, sic hoc initium formati hominis et velut alterum maturescendi fundamentum, quod est quinque et triginta dierum, sexies ductum, cum ad diem ducentessimum decimum pervenit, maturum procreatur. Alter autem ille partus, qui maior est, maiori numero continetur, septenario scilicet, quo tota vita humana finitur, ut et Solon scribit et Iudaei in dierum omnium numeris secuntur Etruscorumque libri rituales videntur indicare. Hippocrates quoque aliique medici in corporum valitudinibus non aliud ostendunt: nam septimum quemque diem crisimon observant. Itaque ut alterius partus origo in sex est diebus, post quos semen in sanguinem vertitur, ita huius in septem; et ut ibi quinque et triginta diebus infans membratur, ita hic proportionem diebus fere quadraginta; quare in Graecia dies habent quadragensimos insignes. Namque praegnans ante diem quadragensimum non prodit in fanum, et post partum quadraginta diebus pleraeque fetae graviores sunt nec sanguinem interdum continent, et parvuli ferme per hos [fere] morbidum sine risu nec sine periculo sunt. Ob quam causam, cum is dies praeteriit, diem festum solent agitare, quod tempus appellant τεσσαρακοστήν. Hi igitur dies quadraginta per septem illos initiales multiplicati fiunt dies ducenti octoginta, id est hebdomadae quadraginta; sed quoniam ultimae illius hebdomadis primo die editur partus, sex dies decedunt et ducentessimus septuagensimus quartus observatur; qui numerus dierum ad tetragonum illum Chaldaeorum conspectum subtiliter congruit: nam cum signiferum orbem diebus cccxlv et aliquot horis sol circumeat, quarta

necesse est parte dempta, id est diebus LXXXXI aliquotque horis, tres quadras reliquis diebus CCLXXIII non plenis percurrat, usque dum perveniat ad id loci, unde conceptionis initium quadratus aspiciat. Unde autem mens humana dies istos commutationis speculari et arcana naturae rimari potuerit, nemo miretur. Haec enim frequens medicorum experientia pervidit, qui cum multas animadverterent semen non retinere conceptum, conpertum habuerunt id, quod intra sex dies septemve eiciebatur, esse lacteum, et vocaverunt *ἐρυσιν*, quod postea autem sanguineum, idque *ἐκτρωσμός* appellatur. Quod vero ambo partus videntur paribus dierum numeris contineri, Pythagoras inparem laudat, tamen a secta non discrepat: duo enim impares CCVIII et CCLXXIII dicit expleri, ad quorum consummationem aliquid ex sequentibus accedere, quod tamen diem solidum non adferat; cuius exemplum videmus tam in anni quam mensis spatio servasse naturam, cum et anni inparem dierum trecentorum sexaginta quinque numerum aliquanto cumulaverit et mensi lunari ad dies undetriginta aliquid addiderit.

XII. Nec vero incredibile est ad nostros natales musicam pertinere. Haec enim sive in voce tantum modo est, ut Socrates ait, sive, ut Aristoxenus, in voce et corporis motu, sive in his et praeterea in animi motu, ut putat Theophrastus, certe multum obtinet divinitatis et animis permovendis plurimum valet. Nam nisi grata esset deis immortalibus, qui ex anima constant divina, profecto ludi scenici placandorum deorum causa instituti non essent, nec tibicen omnibus supplicationibus in sacris aedibus adhiberetur, non cum tibicine Marti triumphus ageretur, non Apollini cithara, non Musis tibiae ceteraque id genus essent adtributa, non tibicinibus, per quos numina placantur, esset permissum aut ludos publice facere ac vesci in Capitolio, aut Quinquatribus minusculis, id est idibus Juniis urbem vestitu, quo vellent, personatis temulentisque pervagari. Hominum quoque mentes et ipsae, quamvis Epicuro reclamante, divinae suam naturam per cantus agnoscunt. Denique quo facilius sufferant laborem, vel in navis meatu a rectore symphonia adhibetur; legionibus quoque in acie dimicantibus etiam metus mortis classico depellitur. Ob quam rem Pythagoras, ut animum sua semper divinitate imbue-

ret, priusquam se somno daret et cum esset expergitus, cithara, ut ferunt, cantare consueverat, et Asclepiades medicus phreneticorum mentes morbo turbatas saepe per symphonian suae naturae reddidit. Herophilus autem, artis eiusdem professor, venarum pulsus rhyth-
 5 mis musicis ait moveri. Itaque si et in corporis et in animi motu
 est harmonia, procul dubio a natalibus nostris musica non est aliena.

XIII. Ad haec accedit quod Pythagoras prodidit hunc totum mundum musica factum ratione, septemque stellas inter caelum et terram vagas, quae mortalium geneses moderantur, motum habere enrythmon et intervalla musicis diastematis congrua, sonitusque va-
 10 rios reddere pro sua quaeque altitudine ita concordēs, ut dulcissimam quidem concinant melodian, sed nobis inaudibilem propter vocis magnitudinem, quam capere aurium nostrarum angustiae non
 2 possint. Nam ut Eratosthenes geometrica ratione collegit maximum terrae circuitum esse stadiorum ducentum quinquaginta duum mi-
 15 lium, ita Pythagoras, quot stadia inter terram et singulas stellas essent, indicavit. Stadium autem in hac mundi mensura id potissimum intellegendum est, quod Italicum vocant, pedum sescentum viginti quinque; nam sunt praeterea et alia longitudine discrepantia, ut Olympicum, quod est pedum sescentum, item Pythicum pedum m.
 20 Igitur ab terra ad lunam Pythagoras putavit esse stadiorum circiter centum viginti sex milia, idque esse toni intervallum; a luna autem ad Mercuri stellam, quae stilbon vocatur, dimidium eius, velut hemitonion; hinc ad phosphoron, quae est Veneris stella, fere tantundem, hoc est aliud hemitonion; inde porro ad solem ter tantum,
 25 quasi tonum et dimidium; itaque solis astrum abesse a terra tonos tres et dimidium, quod vocatur dia pente, a luna autem duos et dimidium, quod est dia tessaron. A sole vero ad stellam Martis, cui nomen est pyrois, tantundem intervalli esse, quantum a terra ad lunam, idque facere tonon; hinc ad Jovis stellam, quae phaethon
 30 appellatur, dimidium eius, quod faciat hemitonion; tantundem a Jove ad Saturni stellam, cui phaenon nomen est, id est aliud hemitonion; inde ad summum caelum, ubi signa sunt, perinde hemito-
 5 nion. Itaque a caelo summo ad solem diastema esse dia tessaron, id est duorum tonorum et dimidi, ad terrae autem summitatem ab 35

eodem caelo tonos esse sex, in quibus sit dia pason symphonia. Praeterea multa, quae musici tractant, ad alias rettulit stellas et hunc omnem mundum enarmonion esse ostendit; quare Dorylaus scripsit esse mundum organum dei; alii addiderunt esse id ἐπτά-
 5 γων, quia septem sint vagae stellae, quae plurimum moveantur. Sed his omnibus subtiliter tractandis hic locus non est; quae si vellem in unum librum separatim congerere, tamen in angustiis versarer. Quin potius, quoniam me longius dulcedo musicae abduxit, ad propositum revertor.

- 10 XIV. Igitur expositis iis, quae ante diem natalem sunt, nunc ut climactericoe anni noscantur, quid de gradibus aetatis humanae sensum sit, dicam. Varro quinque gradus aetatis aequabiliter putat esse divisos, unumquemque scilicet praeter extremum in annos xv. Itaque primo gradu usque annum xv pueros dictos, quod sint puri,
 15 id est inpubes. Secundo ad tricensimum annum adulescentes, ab alescendo sic nominatos. In tertio gradu qui erant usque quinque et quadraginta annos, iuvenis appellatos eo quod rem publicam in re militari possent iuvare. In quarto autem adusque sexagensimum annum seniores vocitatos, quod tunc primum senescere corpus inci-
 20 peret. Inde usque finem vitae uniuscuiusque quintum gradum factum, in quo qui essent, senes appellatos, quod ea aetate corpus iam senio laboraret. Hippocrates medicus in septem gradus aetates distribuit. Finem primae putavit esse septimum annum, secundae quartum decimum, tertiae duodetrigensimum, quartae tricensimum
 25 quintum, quintae duoetquadragensimum, sextae quinquagensimum sextum, septimae novissimum annum vitae humanae. Solon autem decem partes fecit, et Hippocratis gradum tertium et sextum et septimum singulos bifariam divisit, ut unaquaeque aetas annos haberet septenos. Staseas peripateticus ad has Solonis decem hebdoma-
 30 das addidit duas, et spatium plenae vitae quattuor et octoginta annorum esse dixit; quem terminum si quis praeterit, facere idem quod stadiodromoe ac quadrigae faciunt, cum extra finem procurrunt. Etruscis quoque libris fatalibus aetatem hominis duodecim hebdomadibus describi Varro commemorat; quae dum (annos habent quattuor et octoginta, tamen homines aetatem suam) ad decies septenos

annos posse fatalia deprecando rebus divinis proferre, ab anno autem
 LXX nec postulari debere nec posse ab deis impetrari; ceterum post
 annos LXXXIII a mente sua homines abire, neque his fieri prodigia.
 7 Sed ex eis omnibus proxime videntur adaccessisse naturam, qui heb-
 domadibus humanam vitam emensi sunt. Fere enim post septimum 5
 quemque annum articulos quosdam et in his aliquid novi natura
 ostendit, ut et in elegia Solonis cognoscere datur. Ait enim in
 prima hebdomade dentes homini cadere, in secunda pubem appa-
 rere, in tertia barbam nasci, in quarta vires, in quinta maturita-
 tem ad stirpem relinquendam, in sexta cupiditatibus temperari, in 10
 septima prudentiam linguamque consummari, in octava eadem ma-
 nere — in qua alii dixerunt oculos albescere — in nona omnia
 fieri languidiora, in decima hominem morti fieri maturum. * * *
 tamen in secunda hebdomade vel incipiente tertia vocem crassio-
 rem et inaequabilem fieri, quod Aristoteles appellat tragizin, anti- 15
 qui nostri irquitallire, et ipsos inde putant irquitillos appellari,
 8 quod tum corpus ircum olere incipiat. De tertia autem aetate adu-
 lescentulorum tres gradus esse factos in Graecia priusquam ad vi-
 ros perveniat, quod vocent annorum XIII παῖδες, μελλέφηβον autem
 9 XV, dein sedecim ἔφηβον, tunc septemdecim ἐξέφηβον. Praeterea 20
 multa sunt de his hebdomadibus, quae medici ac philosophi libris
 mandaverunt, unde apparet, ut in morbis dies septimi suspecti sunt
 et crisimoe dicuntur, ita per omnem vitam septimum quemque an-
 10 num periculosum et velut crisimon esse et climactericum vocitari;
 sed ex his genethliaci alios aliis difficiliores esse dixerunt, et non- 25
 nulli eos potissimum, quos ternae hebdomades conficiunt, putant
 observandos, hoc est unum et vicensimum, et quadragensimum secun-
 dum, dein tertium et sexagensimum, postremum octogensimum et
 11 quartum, in quo Staseas terminum vitae defixit. Alii autem non
 pauci unum omnium difficillimum climactera prodiderunt, anno sci- 30
 licet undequinquagesimo, quem complent anni septies septeni; ad
 quam opinionem plurimorum consensus inclinatur: nam quadrati nu-
 12 meri potentissimi ducuntur. Denique Plato ille veniat, veteris phi-
 losophiae sanctissimus, qui quadrato numero annorum vitam hu-
 manam consummari putavit, sed novenario, qui complet annos octo- 35

ginta et unum. Fuerunt etiam qui utrumque reciperent numerum, undequinquagensimum et octogensimum unum, et minorem nocturnis genesibus, maiorem diurnis scriberent (conpleri); plerique [aliter 13 moti] duos istos numeros subtiliter dicreverunt, dicentes septenarium ad corpus, novenarium ad animum pertinere; hunc medicinae corporis et Apollini adtributum, illum Musis, quia morbos animi, quos appellant pathe, musice lenire ac sanare consueverit. Itaque 14 primum climactera annum quadragensimum et nonum esse prodiderunt, ultimum autem octogensimum et unum; medium vero ex 10 utroque permixtum anno tertio et sexagesimo, vel quem hebdomades novem vel septem enneades conficiunt. Hunc licet quidam 15 periculosissimum dicant, quod ad corpus et ad animum pertineat, ego tamen ceteris duco infirmiores. Nam utrumque quidem supra dictum continet numerum, sed neutrum quadratum, et ut est ab 15 utroque non alienus, ita in neutro potens. Nec multos sane, quos vetustas claro nomine celebrat, hic annus absumpsit: Aristotelen Stagiriten reperiō; sed hunc ferunt naturalem stomachi infirmitatem 16 crebrasque morbi corporis offensiones adeo virtute animi diu sustentasse, ut magis mirum sit ad annos LXIII eum vitam pertulisse, quam ultra non protulisse.

XV. Quare, sanctissime Caerelli, cum istum annum, qui maxime fuerat corpori formidolosus, sine ullo incommodo transieris, ceteros, qui leviores sunt, climacteras minus tibi extimesco, praesertim cum in te animi potius, quam corporis, naturam sciam dominari, eosque viros, qui tales fuerunt, non prius vita excessisse, quam ad annum illum octogensimum et unum pervenerint, in quo Plato finem vitae et legitimum esse existimavit et habuit legitimum. Hoc anno et Dionysius Heracleotes, ut vita abiret, cibo absti- 2 nuit, et contra Diogenes cynicus cibi cruditate in choleram solutus 30 est. Eratosthenes quoque ille orbis terrarum mensor et Xenocrates Platonius veteris academiae princeps ad eundem annum vixerunt. Non pauci etiam per animi spiritum molestiis corporis superatis 3 limitem istum transgressi sunt, ut Carneades, a quo tertia academia est, quae dicitur nova, qui [ad] annum nonagensimum, vel 35 Cleanthes, qui uno minus centum explevit. At Xenophanes Colo-

phonius maior annorum centum fuit. Democritum quoque Abderiten et Isocraten rhetorem ferunt prope ad id aetatis pervenisse, quo Gorgian Leontinum, quem omnium veterum maxime senem fuisse et octo supra centum annos habuisse constat. Quodsi cultoribus sapientiae sive per animi virtutem seu lege fati diutina obtigit vita, non despero, quin te quoque diu corpore adque animo valentem longior maneat senectus. Quem enim veterum nunc memoria suspicimus prudentia vel temperantia vel iustitia vel fortitudine tibi attestare [dicimus]? Quis eorum, si adesset, non in te omnium virtutum praedicationem conferret? Quis tuis laudibus se postponi erubesceret? Illud certe, ut arbitror, dignum est praedicatione, quod, cum illis ferme omnibus quamvis prudentissimis et procul a re publica amotis non contigerit sine offensione et odio plerumque capitali vitam degere, tu tamen officiis municipalibus functus, honore sacerdoti in principibus tuae civitatis conspicuus, ordinis etiam equestris dignitate gradum provincialium supergressus, non modo sine reprehensione et invidia semper fuisti, verum etiam omnium omnino amorem cum maxima gloria consecutus es. Quis a te nosci aut ex amplissimo senatus ordine non expetiit, aut ex humiliore plebis non optavit? Quis mortalium vel te vidit vel de tuo nomine accepit, quin et loco fratris germani diligat et vice parentis veneretur? Quis ignorat probitatem primam, fidem summam, benignitatem incredibilem, modestiam verecundiamque singularem ceteraque humanitatis officia penes te unum esse, et quidem maiora, quam possint digne a quoquam referri? Quare et ego his nunc commemorandis supersedebo. De eloquentia quoque sileo, quam omnia provinciarum nostrarum tribunalia, omnes praesides noverunt, quam denique urbs Roma et auditoria sacra mirata sunt. Haec se et ad praesens et in futura saecula satis ipsa nobilitat.

XVI. Nunc vero quatenus de die natali scribo, meum munus implere conabor, tempusque hodiernum, quo maxime flores; quam potero lucidissimis notis signabo; ex quo etiam primus ille tuus natalis liquido noscetur. Tempus autem non diem tantum modo vel mensem vel annum vertentem appello, sed et quod quidam lustrum aut annum magnum vocant, et quod saeculum nominant. Ceterum

de aevo, quod est tempus unum et maximum, non multum est quod in praesentia dicatur. Est enim inmensum, sine origine, sine fine, quod eodem modo semper fuit et semper futurum est, neque ad quemquam hominum magis quam ad alterum pertinet. Hoc in tria di-
 5 viditur tempora: praeteritum, praesens, futurum. E quibus praeteritum initio caret, exitu futurum; praesens autem, quod medium est, adeo exiguum et inconprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quam transacti futurique coniunctio, adeo porro instabile, ut ibidem sit numquam, et, quidquid
 10 transeurrit, a futuro decerpit et adponit praeterito. Haec inter se 5 tempora, ante actum dico et venturum, neque paria sunt, neque ita, ut alterum altero longius breviusve videatur: quidquid enim non habet finem, conlationem mensurae non recipit. Quapropter aevum 6 neque annorum nec saeculorum numero nec denique ullo finiti temporis modulo metiri conabor: haec enim ad aetatem infinitam non sunt brumalis unius instar horae.

Itaque ut saecula possim percurrere et hoc nostrum praesens 7 designare, omissis aureis argenteisque et hoc genus poeticeis, a conditu urbis Romae, patriae nostrae communis, exordiar, et quoniam
 20 saecula aut naturalia sunt aut civilia, prius de naturalibus dicam.

XVII. Saeculum est spatium vitae humanae longissimum partu et morte definitum. Quare, qui annos triginta saeculum putarunt, 2 multum videntur errasse. Hoc enim tempus genean vocari Heraclitus auctor est, quia orbis aetatis in eo sit spatio. Orbem autem vo-
 25 cat aetatis, dum natura ab sementi humana ad sementim revertitur.

Hoc quidem geneas tempus alii aliter definierunt: Herodicus annos quinque et viginti scribit dici genean, Zenon triginta. Saeculum 3 autem quid sit, usque adhuc arbitror ad subtile examinatum non esse. Poetae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus historici Graeci, quamvis eos a vero par non fuit decedere; ut Herodotus, apud quem legimus Arganthonion Tartessiorum regem centum et quinquaginta annorum fuisse, aut Ephorus, qui tradit Arcadas dicere apud se reges antiquos aliquot ad trecentos vixisse annos.

Verum haec ut fabulosa praetereo; sed inter ipsos astrologos, qui in 4
 35 stellarum signorumque ratione verum scrutantur, nequaquam etiam

convenit. Epigenes in centum duodecim annis longissimam vitam constituit, Berosos autem centum sedecim; alii ad centum viginti annos produci posse, quidam etiam ultra crediderunt. Fuerunt qui non idem putarent ubique observandum, sed varie per diversas regiones, prout in singulis sit caeli ad circulum finitorem inclinatio, 5 quod vocatur clima.

5 Sed licet veritas in obscuro lateat, tamen in unaquaque civitate quae sint naturalia saecula, rituales Etruscorum libri videntur docere, in quis scriptum esse fertur initia sic poni saeculorum: quo die urbes adque civitates constituerentur, de his, qui eo die nati 10 essent, eum, qui diutissime vixisset, die mortis suae primi saeculi modulum finire, eoque die qui essent reliqui in civitate, de his rursum eius mortem, qui longissimam egisset aetatem, finem esse saeculi secundi. Sic deinceps tempus reliquorum terminari. Sed ea quod ignorarent homines, portenta mitti divinitus, quibus admone- 15 rentur, unumquodque saeculum esse finitum. Haec portenta Etrusci pro haruspicii disciplinae suae peritia diligenter observata in libros rettulerunt. Quare in Tuscis historiis, quae octavo eorum saeculo scriptae sunt, ut Varro testatur, et quot numero saecula ei genti data sint, et transactorum singula quanta fuerint quibusve 20 ostentis eorum exitus designati sint, continetur. Itaque scriptum est quattuor prima saecula annorum fuisse centenum, quintum centum viginti trium, sextum undeviginti et centum, septimum totidem, octavum tum demum agi, nonum et decimum superesse, quibus transactis finem fore nominis Etrusci. 25

7 Romanorum autem saecula quidam ludis saecularibus putant distingui; cui rei fides si certa est, modus Romani saeculi est incertus: temporum enim intervalla, quibus ludi isti debeant referri, non modo quanta fuerint retro ignoratur, sed ne quanta quidem 8 esse debeant scitur. Nam ita institutum esse, ut centesimo quoque 30 anno fierent, id cum Antias alique historici auctores sunt, tum Varro „de scenicis originibus“ libro primo ita scriptum reliquit: *cum multa portenta fierent, et murus ac turris, quae sunt inter portam Collinam et Esquilinam, de caelo tacta essent, et ideo libros Sibyllinos xv viri adissent, renuntiarent, uti Diti patri et 35*

Proserpinae ludi Tarentini in campo Martio fierent tribus noctibus, et hostiae furvae immolarentur, utique ludi centesimo quoque anno fierent. Item Titus Livius libro cxxxvi: *eodem anno ludos saeculares Caesar ingenti apparatu fecit, quos centesimo quoque anno — his enim terminari saeculum — fieri mos fuit.* Contra ut decimo centesimoque anno repetantur, tam commentarii xv virorum quam Divi Augusti edicta testari videntur, adeo ut Horatius Flaccus in carmine, quod saecularibus ludis cantatum est, id tempus hoc modo designaverit: *certus undenos decies per annos | orbis ut cantus referatque ludos | ter die clara totiensque grata | nocte frequentes.* Quae dissensio, temporum si veterum revolvuntur annales, longe magis in incerto invenietur. Primos enim ludos saeculares exactis regibus con(stat) post Romam conditam annis cxxlv a Valerio Publicola institutos esse, (at) ad xv virorum commentarios 15 anno ccxcviii M. Valerio Spurio Verginio cons. (Secundi fuerunt, ut * tradidit, * : cons.) anno post urbem conditam octavo et quadringentesimo, ut vero in commentariis xv virorum scriptum est, anno cccc et decimo M. Valerio Corvino et C. Poetilio cons. Tertii ludi fuerunt Antiata Livioque auctoribus P. Claudio Pulchro L. Junio Pullo cons. (anno *, at ad xv virorum commentarios) anno quingentesimo duodevicensimo P. Cornelio Lentulo C. Licinio Varo cons. De quartorum ludorum anno triplex opinio est. Antias enim et Varro 11 et Livius relatos esse prodiderunt L. Marcio Censorino M' Manilio cons. post Romam conditam anno dcv. At Piso Censorius et Cn. Gellius 25 sed et Cassius Hemina, qui illo tempore vivebat, post annum factos tertium adfirmant Cn. Cornelio Lentulo Lucio Mummio Achaico cons., id est anno dcviii; in xv virorum autem commentariis notantur sub anno dcxxviii (M.) Aemilio Lepido L. Aurelio Oreste cons. Quintos ludos (C.) Furnio C. Junio Silano cons. anno dccxxxvii Caesar 30 Augustus et Agrippa fecerunt; sextos autem fecit Ti. Claudius Caesar se iiii et L. Vitellio iii cons. anno dccc, septimos Domitianus se xiiii et L. Minucio Rufo cons. anno dcccxli, octavos imperatores Septimius et M. Aurelius Antoninus Cilone et Libone cons. anno dcccclvii. Hinc 12 animadvertere licet neque post centum annos ut hi referrentur ludi 35 statum esse, neque post centum decem. Quorum etiamsi alterutrum

retro fuisset observatum, non tamen satis id argumenti esset, quo quis his ludis saecula discerni constanter adfirmet, praesertim cum ab urbis primordio ad reges exactos, annos CCXLIII, factos esse auctor sit nemo, quod tempus procul dubio naturali maius est saeculo;
 13 quodsi quis credit ludis saecularibus saecula (distingui), sola nominis 5 origine inductus, sciat saeculares dici potuisse, quod plerumque semel fiant hominis aetate, ut multa alia, quae rara sunt, post saeculum evenire loquentium consuetudo usurpat.

Sed nostri maiores, quod natura saeculum quantum esset, exploratum non habebant, civile ad certum modulum annorum centum 10 statuerunt. Testis est Piso, in cuius annali septimo scriptum est sic: *Roma condita anno DC septimum saeculum occipit his consulibus, qui proximi sunt consules: M. Aemilius M. filius Lepidus, C. Popilius II absens.* Sed ut hunc annorum numerum constituerent nostri, non nihil causae fuit: primum quod multos suorum civium ad hunc aetatem perducere videbant, dein quod Etruscos, quorum prima saecula centum fuerunt annorum, etiam hic ut in aliis
 14 plerumque imitari voluerunt. Praeterea fieri potest quod refert Varro, quod Dioscorides astrologus scribit, Alexandriae inter eos, qui mortuos sallunt, constare hominem plus centum annos vivere 20 non posse, idque cor humanum declarare, eorum qui integri perierunt sine corporis tabe — ideo quod multis annis pendendo cor omnis aetatis incrementa et deminutiones conseruere: et anniculi pendere duas dragmas, bimi quattuor, et sic in annos singulos usque ad quinquaginta accedere binas; ab iis centum dragmis aque anno 25 quinquagensimo item decedere in unoquoque binas; ex quo perspicuum sit, centesimo anno redire ad anni primi pondus nec longius
 15 vitam posse producere. Quoniam igitur civile Romanorum saeculum centum annis transigitur, scire licet in decimo saeculo et primum natalem tuum fuisse et hodiernum esse. Quot autem saecula urbi 30 Romae debeantur, dicere meum non est; sed quid apud Varronem legerim, non tacebo, qui libro antiquitatum duodevicensimo ait fuisse Vettium Romae in augurio non ignobilem, ingenio magno, cuivis docto in disceptando parem: eum se audisse dicentem, si ita esset, ut tra-
 derent historici de Romuli urbis condendae auguriis ac XII vultu- 35

ris, quoniam cxx annos incolumis praeterisset populus Romanus, ad mille et ducentos perventurum.

XVIII. Hactenus dictum de saeculo; nunc de annis maioribus dicam, quorum magnitudo adeo diversa etiam gentibus observata 5 quam auctoribus tradita est, ut alii annum magnum esse in annis vertentibus duobus, alii in multis milibus annorum arbitrati sint. Quod quale sit, iam hinc conabor absolvere. Veteres in Graecia ci- 2 vitates cum animadverterent, dum sol annuo cursu orbem suum circumit, lunam novam interdum tridecies exoriri idque saepe alter- 10 nis fieri, arbitrati sunt lunares duodecim menses et dimidiatum ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut intercalando facerent alternos duodecim mensum, alternos tredecim, utrumque annum separatim vertentem, iunctos ambo annum mag- num vocantes; idque tempus trieterida appellabant, quod tertio quo- 15 que anno intercalabatur, quamvis biennii circuitus et re vera die- teris esset; unde mysteria, quae Libero alternis fiunt annis, triete- rica a poetis dicuntur. Postea cognito errore hoc tempus duplica- 20 runt et tetraeterida fecerunt; sed eam, quod quinto quoque anno redibat, pentaeterida nominabant, qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est, (nam notum est) solis annum constare ex die- bus cccclxv et diei parte circiter quarta, quae i in quadriennium diem conficeret. Quare agon et in Elide Jovi Olympio et Romae Capito- 4 lino quinto quoque anno redeunte celebratur. Hoc quoque tempus, quod ad solis modo cursum nec ad lunae congruere videbatur, du- 25 plicatum est et octaeteris facta, quae tunc enneaeteris vocitata, quia primus eius annus nono quoque anno redibat. Hunc circuitum 5 vere annum magnum esse pleraque Graecia existimavit, quod ex annis vertentibus solidis constaret, ut proprie in anno magno fieri par est. Nam dies sunt solidi (Hccccxxii, menses solidi) uno mi- 30 nus centum, annique vertentes solidi octo. Hanc octaeterida vulgo creditum est ab Eudoxo Cnidio institutam, sed alii Cleostratum Te- nedium primum ferunt composuisse et postea alios aliter, qui men- sibus varie intercalandis suas octaeteridas protulerunt, ut fecit Har- palus, Nauteles, Menestratus, item alii, in quis Dositheus, cuius 35 maxime octaeteris Eudoxi inscribitur. Ob hoc in Graecia multae 6

religiones hoc intervallo temporis summa caerimonia coluntur; Delphis quoque ludi, qui vocantur Pythia, post annum octavum olim conficiebantur. Proxima est hanc magnitudinem quae vocatur dodecaeteris ex annis vertentibus duodecim. Huic anno Chaldaico nomen est, quem genethliaci non ad solis lunaeque cursus, sed ad observationes alias habent adcommodatum, quod in eo dicunt tempestates frugumque proventus ac sterilitates, item morbos salubritatesque circumire. Praeterea sunt anni magni complures, ut Metonicus, quem Meton Atheniensis ex annis undeviginti constituit, eoque enneadecacteris appellatur et intercalatur septies, inque eo anno sunt dierum vi milia et dcccclxi. Est et Philolai Pythagorici annus ex annis quinquaginta novem, in quo sunt menses intercalares viginti et unus; item Callippi Cyziceni ex annis septuaginta sex, ita ut menses duodetriginta intercalentur; et Democriti ex annis lxxxii cum intercalaris perinde viginti octo; sed et Hipparchi ex annis ccciii, in quo intercaletur centies decies bis. Haec annorum magnitudo eo discrepat, quod inter astrologos non convenit, quanto vel sol plus quam cccclxv dies in anno conficiat, vel luna minus quam triginta in mense.

Ad Aegyptiorum vero annum magnum luna non pertinet, quem Graece *κουνιόν*, Latine canicularem vocamus, propterea quod initium illius sumitur, cum primo die eius mensis, quem vocant Aegyptii *Θουσις*, caniculae sidus exoritur. Nam eorum annus civilis solidus habet dies cccclxv sine ullo intercalari; itaque quadriennium aput eos uno circiter die minus est, quam naturale quadriennium; eoque fit ut anno mcccclxi ad idem revolvatur principium. Hic annus etiam heliacos quibusdam dicitur, et ab aliis *δεοῦ ἐνιαυτός*. Est praeterea annus, quem Aristoteles maximum potius, quam magnum appellat: quem solis et lunae vagarumque quinque stellarum orbes conficiunt, cum ad idem signum, ubi quondam simul fuerunt, una referuntur; cuius anni hiemps summa est cataclysmos, quam nostri diluvionem vocant, aestas autem ecpyrosis, quod est mundi incendium: nam his alternis temporibus mundus tum exignescere tum exaquescere videtur. Hunc Aristarchus putavit esse annorum vertentium Ilccccclxxxiiii, Aretes Dyrachinus Vdii, Heraclitus et Linus Xcccc, Dion Xccccclxxxiiii, Orpheus CXX, Cassandrus tricies sexies centum milium; alii vero

infinitem esse nec umquam in se reverti existimarunt. Sed horum 12
 omnium pentaeteridas maxime notandis temporibus Graeci obser-
 vant, id est quaternum annorum circuitus, quas vocant olympiadas:
 et nunc apud eos ducentesima quinquagensima quarta olympias nu-
 5 meratur, eiusque annus hic secundus. Idem tempus anni magni 13
 Romanis fuit, quod lustrum appellabant, ita quidem a Servio Tullio
 institutum, ut quinto quoque anno censu civium habito lustrum
 conderetur; sed non ita a posteris servatum. Nam cum inter pri- 14
 mum a Servio rege conditum lustrum et id, quod ab imperatore
 10 Vespasiano v et (T.) Caesare III cons. factum est, anni interfuerunt
 paulo minus DCL, lustra tamen per ea tempora non plura quam LXXV
 sunt facta et postea plane fieri desierunt. Rursus tamen annus idem 15
 magnus per Capitolinos agonas coeptus est diligentius servari; quo-
 rum agonom primus a Domitiano institutus fuit [die] duodecimo
 15 eius et Servi Corneli Dolabellae consulatu. Itaque hoc nunc anno
 qui celebratus est agon undequadragensimus numeratur. Quod ad
 annos pertinet magnos in praesentia satis dictum: nunc de annis ver-
 tentibus dicendi locus.

XIX. Annus vertens est natura, dum sol percurrens XII signa
 20 eodem, unde profectus est, redit. Hoc tempus quot dierum esset, ad 2
 certum nondum astrologi reperire potuerunt. Philolaus annum natura-
 lem dies habere prodidit CCCLXIII et dimidiatum, Aphrodisius CCCLXV
 et partem diei octavam, Callippus autem CCCLXV, et Aristarchus Samius
 tantumdem et praeterea diei partem MDCXXIII, Meton vero CCCLXV et
 25 dierum quinque undevicensimam partem, Oenopides CCCLXV et dierum
 duum et viginti partem undesexagensimam, Harpalus autem CCCLXV et
 horas aequinoctiales XIII, at noster Ennius CCCLXVI. Plerique praeterea
 incomprehensibile quiddam et inenuntiabile esse existimarunt, sed pro 3
 vero, quod proximum putabant, amplexi sunt: dies scilicet CCCLXV.

30 Igitur cum tanta inter viros doctissimos fuerit dissensio, quid 4
 mirum, si anni civiles, quos diversae civitates rudes etiam tum sibi
 quaeque statuebant, tam inter se discrepent, quam cum illo naturali
 non congruant? Et in Aegypto quidem antiquissimum ferunt an-
 num menstruum fuisse, post deinde ab Isona rege quadrimenstrem
 35 factum, novissime Arminon ad XIII menses et dies quinque perdu-

5 xisse. Item in Achaia Arcades trimestrem annum primo habuisse
dicuntur, et ob id proselenoe appellati, non, ut quidam putant, quod
ante sint nati quam lunae astrum caelo esset, sed quod prius habue-
rint annum, quam is in Graecia ad lunae cursum constitueretur.
6 Sunt qui tradunt hunc annum trimestrem Horon instituisse, eoque 5
ver aestatem autumnum hiemem horas et annum (horon) dici, et
Graecos annales horus, eorumque scriptores horographos. Itaque
quattuor annorum circuitum in modum pentaeteridis annum magnum
7 dicebant. Cares autem et Acarnanes semenstres habuerunt annos et
inter se dissimiles, quibus alternis dies augescerent aut senescerent, 10
eosque coniunctos velut trieterida annum magnum.

XX. Sed ut hos annos omittam caligine iam profundae vetusta-
tis obductos, in his quoque, qui sunt recentioris memoriae et ad
cursum lunae vel solis instituti, quanta sit varietas, facile est co-
gnoscere, si quis vel in unius Italiae gentibus, ne dicam peregrinis, 15
velit inquirere. Nam ut alium Ferentini alium Lavinii itemque Albani
vel Romani habuerunt annum, ita et aliae gentes. Omnibus tamen
fuit propositum suos civiles annos varie intercalandis mensibus ad
2 unum illum verum naturalemque corrigere. De quibus omnibus dis-
serere quoniam longum est, ad Romanorum annum transibimus. 20

Annum vertentem Romae Licinius quidem Macer et postea Fe-
nestella statim ab initio duodecim mensum fuisse scripserunt; sed
magis Junio Gracchano et Fulvio et Varroni sed et Suetonio aliis-
que credendum, qui decem mensum putarunt fuisse, ut tunc Alba-
3 nis erat, unde orti Romani. Hi decem menses dies ccciiii hoc modo 25
habebant: Martius xxxi, Aprilis xxx, Maius xxxi, Junius xxx, Quin-
tilis xxxi, Sextilis et September tricenos, October xxxi, November
et December xxx; quorum quattuor maiores pleni, ceteri sex cavi
4 vocabantur. Postea sive a Numa, ut ait Fulvius, sive, ut Junius, a
Tarquinio xii facti sunt menses et dies ccclv, quamvis luna xii suis 30
mensibus cccliiii dies videbatur explere. Sed ut dies unus abunda-
ret, aut per inprudenciam accidit, aut, quod magis credo, ea super-
stitutione, qua inpar numerus plenus et magis faustus habebatur.
5 Certe ad annum priorem unus et quinquaginta dies accesserunt; qui
quia menses duo non explerent, sex illis cavis mensibus dies sunt 35

singuli detracti et ad eos additi, factique dies LVII, et ex his duo menses: Ianuarius undetriginta dierum, Februarius duodetriginta. Adque ita omnes menses pleni et impari dierum numero esse coeperunt, excepto Febuario, qui solus cavus et ob hoc ceteris infaustior
5 est habitus. Denique cum intercalarium mensem viginti duum vel⁶ viginti trium dierum alternis annis addi placuisset, ut civilis annus ad naturalem exaequaretur, in mense potissimum Febuario inter Terminalia et Regifugium intercalatum est, idque diu factum, prius quam sentiretur annos civiles aliquanto naturalibus esse maiores.
10 Quod delictum ut corrigeretur, pontificibus datum negotium eorumque arbitrio intercalandi ratio permissa. Sed horum plerique ob⁷ odium vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret diutiusve fungeretur aut publici redemptor ex anni magnitudine in lucro damnove esset, plus minusve ex libidine intercalando rem sibi ad corrigendum⁸ mandatam ultro quod depravarunt, adeo aberratum est, ut C. Caesar pontifex maximus suo III et M. Aemilii Lepidi consulatu, quo retro delictum corrigeret, duos menses intercalarios dierum LXVII in mensem Novembrem et Decembrem interponeret, cum iam mense Febuario dies III et XX intercalasset, faceretque eum annum dierum
20 ccccxlv, simul providens in futurum, ne iterum erraretur: nam intercalario mense sublato annum civilem ad solis cursum formavit. Itaque diebus ccclv addidit decem, quos per septem menses, qui⁹ dies undetricenos habebant, ita describeret, ut Ianuario et Sextili et Decembri bini accederent, ceteris singuli; eosque dies extremis par-
25 tibus mensium adposuit, ne scilicet religiones sui cuiusque mensis a loco summoventur. Quapropter nunc cum in septem mensibus¹⁰ dies singuli et triceni sint, quattuor tamen illi ita primitus instituti eo dinoscuntur, quod nonas habent septimanas, ceteri tres [omnes alii reliqui] quintanas. Praeterea pro quadrante diei, qui annum
30 verum suppleturus videbatur, instituit, ut peracto quadrienni circuitu dies unus, ubi mensis quondam solebat, post Terminalia intercalaretur, quod nunc bis sextum vocatur. Ex hoc anno ita a Julio Caesare ordinato ceteri ad nostram memoriam Juliani appellantur, eique consurgunt ex quarto Caesaris consulatu. Qui etiam si optimo (mo-
35 dulo), non soli tamen ad annum naturae aptati sunt: nam et priores

anni, etiam si qui decemmenstres fuerunt, nec Romae modo vel per Italiam, sed et apud gentes omnes, quantum poterat, idem fuerunt
 12 correcti. Itaque cum de aliquo annorum numero hic dicetur, non alios par erit, quam naturales, accipere.

XXI. Et si origo mundi in hominum notitiam venisset, inde
 exordium sumeremus; nunc vero id intervallum temporis tractabo,
 quod historicon Varro appellat. Hic enim tria discrimina temporum
 esse tradit: primum ab hominum principio ad cataclysmum prio-
 rem, quod propter ignorantiam vocatur adelon, secundum a cata-
 clysmo priore ad olympiadem primam, quod, quia multa in eo fabu-
 10 losa referuntur, mythicon nominatur, tertium a prima olympiade ad
 nos, quod dicitur historicon, quia res in eo gestae veris historiis
 2 continentur. Primum tempus, sive habuit initium, seu semper fuit,
 certe quot annorum sit, non potest comprehendere. Secundum non
 plane quidem scitur, sed tamen ad mille circiter et sescentos annos
 15 esse creditur: a priore scilicet cataclysmo, quem dicunt et Ogygii,
 ad Inachi regnum annos circiter cccc (computarunt, hinc ad exci-
 dium Troiae annos dccc), hinc ad olympiadem primam paulo plus
 cccc; quos solos, quamvis mythici temporis postremos, tamen quia
 a memoria scriptorum proximos, quidam certius definire voluerunt.
 20 Et quidem Sosibius scripsit esse cccxcv, Eratosthenes autem septem
 et quadringentos, Timaeus ccccxvii, Aretes dxxiii, et praeterea multi
 4 diverse, quorum etiam ipsa dissensio incertum esse declarat. De
 tertio autem tempore fuit quidem aliqua inter auctores dissensio in
 5 sex septemve tantum modo annis versata; sed hoc quodcumque cali-
 ginis Varro discussit, et pro cetera sua sagacitate nunc diversarum
 civitatum conferens tempora, nunc defectus eorumque intervalla re-
 tro dinumerans eruit verum lucemque ostendit, per quam numerus
 6 certus non annorum modo, sed et dierum perspicui possit. Secundum
 quam rationem nisi fallor hic annus, cuius velut index et titulus
 30 quidam est V. C. Pii et Pontiani consulatus, ab olympiade prima
 millensimus est et quartus decimus, ex diebus dumtaxat aestivis,
 quibus agone Olympicus celebratur; a Roma autem condita nongente-
 simus nonagensimus primus, et quidem ex Parilibus, unde urbis
 7 anni numerantur; eorum vero annorum, quibus Julianis nomen est, 35

ducentessimus octogensimus tertius, sed ex die kal. Januariatum, unde Julius Caesar anni a se constituti fecit principium; at eorum, qui vocantur anni Augustorum, ducentessimus sexagensimus quintus, perinde ex kal. Januariis, quamvis ex ante diem xvi kal. Febr. imperator Caesar, Divi filius, sententia L. Munati Planci a senatu ceterisque civibus Augustus appellatus est se vii et M. Vipsanio Agrippa iii cons. Sed Aegyptii, quod biennio ante in potestatem dicionemque populi Romani venerunt, hunc Augustorum annum ducentessimus sexagensimus septimum (numerant). Nam ut a nostris ita ab Aegyptiis quidam anni in litteras relati sunt, ut quos Nabonnazaru nominant, quod a primo imperii eius anno consurgunt, quorum hic nongentesimus octogesimus sextus est; item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerantur et ad hunc usque perducti annos dlxii consummant. Sed horum initia semper a primo die mensis eius sumuntur, cui apud Aegyptios nomen est Thouth, quique hoc anno fuit ante diem vii kal. Jul., cum abhinc annos centum imperatore Antonino Pio ii Bruttio Praesente Romae consulibus idem dies fuerit ante diem xiii kal. Aug., quo tempore solet canicula in Aegypto facere exortum. Quare scire etiam licet anni illius magni, qui, ut supra dictum est, solaris et canicularis et dei annus vocatur, nunc agi vertentem annum centensimum. Initia autem istorum annorum propterea notavi, ne quis eos aut ex kal. Januariis aut ex aliquo tempore simul putaret incipere, cum in iis conditorum voluntates non minus diversae sint, quam opiniones philosophorum: idecirco aliis a novo sole, id est a bruma, aliis ab aestivo solstitio, plerisque ab aequinoctio verno, partim ab autumnali aequinoctio, quibusdam ab ortu vergiliarum, nonnullis ab earum occasu, multis a canis exortu incipere annus naturalis videtur.

XXII. Mensium genera duo: nam alii sunt naturales, alii civiles. Naturalium species duae, quod partim solis, partim lunae esse dicuntur. Secundum solem fit mensis, dum sol unum quodque in zodiaco orbe signum percurrit; lunaris est autem temporis quoddam spatium a nova luna. Civiles menses sunt numeri quidam dierum, quos una quaeque civitas suo instituto observat, ut nunc Romani a kalendis in kalendas. Naturales et antiquiores et omnium gentium

communes sunt, civiles et posterius instituti et ad unam quamqueper-
 4 tinent civitatem. Qui sunt caelestes, sive solis seu lunae, neque per-
 aequae inter se pares sunt, nec dies habent totos: quippe sol in
 aquario moratur circiter undetriginta, in pisce fere triginta, in ariete
 unum et triginta, in geminis prope triginta et duos, et sic in cete- 5
 ris inaequabiliter; sed usque adeo non totos dies in singulis, ut an-
 num suum, id est dies cccclxv et portionem nescio quam adhuc astro-
 5 logis inexploratam, in xii suos dividat menses. Luna autem singu-
 los suos menses conficit diebus undetriginta circiter et dimidiato,
 sed et hos inter se dispare: alias longiores, alias breviores. At ci- 10
 vitatum menses vel magis numero dierum inter se discrepant, sed
 6 dies ubique habent totos. Apud Albanos Martius est sex et tri-
 ginta, Maius viginti duum, Sextilis duodeviginti, September sede-
 cim; Tusculanorum Quintilis dies habet xxxvi, October xxxii, idem
 7 October apud Aricinos xxxviii. Minime videntur errasse, qui ad lu- 15
 nae cursum menses civiles adcommodarunt, ut in Graecia plerique,
 8 apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt facti. Maiores quo-
 que nostri idem sunt aemulati, cum annum dierum cccclv haberent.
 Sed Divus Julius cum videret hac ratione neque ad lunam menses,
 ut oportebat, neque annos ad solem convenire, maluit annum corri- 20
 gere, ut sic etiam menses civiles cum veris illis solaribus, etsi non
 singuli, tamen universi ad anni finem necessario concurrerent.

9 Nomina decem mensibus antiquis Romulum fecisse Fulvius et
 Junius auctores sunt: et quidem duos primos a parentibus suis no-
 minasse, Martium a Marte patre, Aprilem ab Aphrodite id est Ve- 25
 nere, unde maiores eius oriundi dicebantur; proximos duos a populo:
 Maium a maioribus natu, Junium a iunioribus; ceteros ab ordine
 10 quo singuli erant: Quintilem usque Decembrem perinde a numero.
 Varro autem Romanos a Latinis nomina mensum accepisse arbitra-
 tus auctores eorum antiquiores, quam urbem, fuisse satis argute 30
 11 docet. Itaque Martium mensem a Marte quidem nominatum credit,
 non quia Romuli fuerit pater, sed quod gens Latina bellicosa; Apri-
 lem autem non ab Aphrodite, sed ab aperiendo, quod tunc ferme
 12 cuncta gignantur et nascendi claustra aperiatur natura; Maium vero
 non a maioribus, sed a Maia nomen accepisse, quod eo mense tam 35

Romae, quam antea in Latio res divina Maiæ fit et Mercurio; Junium quoque a Junone potius, quam iunioribus, quod illo mense maxime Junoni honores habentur; Quintilem, quod loco iam apud 13 Latinos fuerit quinto, item Sextilem ac deinceps ad Decembrem a 5 numeris appellatos. Ceterum Januarium et Februarium postea quidem additos, sed nominibus iam ex Latio sumptio: et Januarium ab Jano, cui adtributus est, nomen traxisse, Februarium a februo: est 14 februum quidquid piat purgatque, et februaementa purgamenta, item februlare purgare et purum facere. Februum autem non idem us- 10 quequaque dicitur: nam aliter in aliis sacris februat, hoc est purgatur. In hoc autem mense Lupercalibus, cum Roma lustratur, sa- 15 lem calidum ferunt, quod februum appellant, unde dies Lupercalium proprie februatatus et ab eo porro mensis Februarius vocitatur. Ex 16 his duodecim mensibus duorum tantum nomina inmutata: nam Quintilis Julius cognominatus est C. Caesare v et M. Antonio cons. anno Juliano secundo; qui autem Sextilis fuerat, ex SC. Marcio Censorino C. Asinio Gallo cons. in Augusti honorem dictus est Augustus anno Augusti vicensimo, quæ nomina etiam nunc ad hanc permanent memoriam. Postea vero multi principes nomina quaedam mensium in- 17 20 mutaverunt suis nuncupando nominibus: quod aut ipsi postmodum mutaverunt, aut post obitum eorum illa nomina pristina suis red- dita mensibus.

XXIII. Superest pauca de die dicere, qui, ut mensis aut annus, partim naturalis partim civilis est. Naturaliter dies est tempus ab 2 25 exoriente sole ad solis occasum, cuius contrarium tempus est nox ab occasu solis ad exortum. Civiliter autem dies vocatur tempus, quod fit uno caeli circumactu, quo dies verus et nox continetur, ut cum dicimus aliquem dies xxx tantum vixisse, relinquitur enim etiam noctes intellegere. Huius modi dies ab astrologis et civitati- 3 bus quattuor modis definitur. Babylonii quidem a solis exortu ad exortum eiusdem astri diem statuerunt, at in Umbria plerique a meridie ad meridiem, Athenienses autem ab occasu solis ad occasum; ceterum Romani a media nocte ad mediam noctem diem esse existi- marunt: indicio sunt sacra publica et auspicia etiam magistratuum, 4 35 quorum si quid ante medium noctis est actum, diei, qui praeteriit,

adscribitur; si quid autem post mediam noctem et ante lucem factum est, eo die gestum dicitur, qui eam sequitur noctem. Idem significat quod, qui a media nocte ad proximam mediam noctem in his horis quattuor et viginti nascuntur, eundem diem habent natallem. In horas xii diem divisum esse noctemque in totidem vulgo notum est; sed hoc credo Romae post reperta solaria observatum. Quorum antiquissimum quod fuerit, inventu difficile est: alii enim apud aedem Quirini primum statutum dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad aedem Dianae in Aventino. Illud satis constat, nullum in foro prius fuisse, quam id, quod M'. Valerius ex Sicilia advectum ad rostra in columna posuit; quod quoniam ad clima Siciliae descriptum ad horas Romae non conveniret, L. Philippus censor aliud iuxta constituit. Deinde aliquanto post P. Cornelius Nasica censor ex aqua fecit horarium, quod et ipsum ex consuetudine noscendi a sole horas solarium coeptum vocari. Horarum nomen non minus annos trecentos Romae ignoratum esse credibile est: nam xii tabulis nusquam nominatas horas invenies, ut in aliis postea legibus, sed *ante meridiem*, eo videlicet, quod partes diei bifariam tum divisi meridies discernebat. Alii diem quadripartito, sed et noctem similiter dividebant; idque similitudo testatur militaris, ubi dicitur vigilia prima, item secunda et tertia et quarta.

XXIV. Sunt etiam plura noctis et diei tempora aliis subnotata propriisque discreta nominibus, quae apud veteres poetas passim scripta inveniuntur: ea omnia ordine suo exponam. Incipiam a nocte media, quod tempus principium et postremum est diei Romani. Tempus, quod huic proximum est, vocatur *de media nocte*; sequitur *gallicinium*, cum galli canere incipiunt, dein *conticinium*, cum conticuerunt; tunc *ante lucem*, et sic *diluculum*, cum sole nondum orto iam lucet. Secundum diluculum vocatur *mane*, cum lux videtur sole (orto); post hoc *ad meridiem*, tunc *meridies*, quod est medii diei sonomen, inde *de meridie*; hinc *suprema*: quamvis plurimi supremam post occasum solis esse existimant, quia est in xii tabulis scriptum sic: *solis occasus suprema tempestas esto*; sed postea M. Plaetorius tribunus plebiscitum tulit, in quo scriptum est: *praetor urbanus, qui nunc est quique posthac fuat, duo lictores apud se habeto ius-*

que (ad) supremam — ad solem occasum usque — *inter cives di- 4*
cito. Post supremam sequitur *vespera*, ante ortum scilicet eius stel-
 lae, quam Plautus *vesperuginem*, Ennius *vesperum*, Vergilius hes- 5
 peron appellat. Inde porro *crepusculum*, sic fortasse appellatum,
 5 quod res incertae creperae dicuntur idque tempus noctis sit an diei 6
 incertum est. Post id sequitur tempus, quod dicimus *luminibus*
accensis, antiqui *prima face* dicebant; deinde *concubium*, cum itum
 est cubitum; exinde *intempesta* — id est multa — *nox*, qua nihil
 agi tempestivum; tunc [cum] *ad mediam noctem* dicitur, et sic *me-*
dia nox * * * * *

(Deest epilogus).

VARIAE LECTIONES.

INCIPIT · LIBER ALIVD ∴ *C rubrica m. 1; Censorinus atr. m. saec. 16 ibid. in marg. super. parte dex.; Ad Q. Caerellum liber de die natalj: atr. m. eiusdem s. in marg. super. parte sin.;*
 INCIPIT LIBER | CENSORINI AD · Q · | CERELLIVM *V rubr.; Censorinus A. Mai adscripsit in v; Censorinus de natali die J rubr. m. 1.*

P. 5 v. 1 ^{itē} *vel J superscr. m. 2*) | celato Cv | opere | noo||| · |*
quam C hoc modo: opere m. 1 in fine vers. 1; noo vel paulo plura
adscr. m. 2 in marg.; eadem m. 2 videtur cum lineola inter e et N
addita esse, tum etiam litterae duae post noo erasae, ita quidem ut
secunda o non tota neque integra et post rasuram macula quae-
dam puncti instar appareat; OPERE | nonnunquam V nq ex m corr.
m. 1; opere nonnunq̄ v opere nō nūq̄ J; fuit opinor in archetypo
                     non min.
caelato opere quam materia cariora; quae non min (us) a lectore vel a
librario quodam addita postea in textum inrepserunt sane et ipsa
corrupta; caelato opere nonnumquam quam m. c. Jahn caelato opere
quam m. c. Hultsch | 2 cetera quae C | 3 inhiat^I hi qui uuLgo
                     ·IT·
diu · es uocatur C sed ant hii in ras. quattuor litterarum et IT su-
perscr. m. 2; post inhi tamen e litterae vestigia cernuntur adeo

---

*) Manus 2 in CVJ prorsus eiusdem atque codices ipsi saeculi esse videntur.

manifesta, ut quin inhiēt scripserit Noster, nullus dubitem; inhiant hi qui uulgo diuites uocantur V inhiāt ij qui uulgo diuites uocantur v inhiant hij qui uulgo diuites uocantur J inhiat is qui u. diues uocatur Carrio Hultsch (ille Hultsch); ut V habet Jahn | quinte caerelli C ubi q. cērellūs m. s. 16 in marg. adscr.; qui//nte caerelli V una litt. erasa; q. cerili v q: cerei J in textu, cēlli ibid. m.

^e
2 in marg. | 6 abiceris C e add. m. s. 16; abieceris Vv Jahn Hultsch abegeris J in t. abieceris ibid. m. 2 in marg.; dici constat nunc abicere alqd, sed abigere a se alqd, cf. Arch. f. lat. Lexicogr. IV (1887) p. 542 sqq. et ibid. p. 299 §§ 16—19 | 7 compositi v | modi//ita C erasa s; modi ita V modi sita vJ | malauē non esse p̄er se v | 8 esset ||| τὼν μεσῶν C sed t post esse in ras. trium litt.; fuit esse set; esse sed τὼν μεσῶν VJ sed τ. μ. om. v

^T
in lacuna | 9 proinde v | utiLLius C sed i in uti deleta et t superscr. ex i corr. m. 2; fuit credo uti illius; ut illius VvJ | 10 possidetur v | et C corr. ex ei m. 2 | bona illi qui non utitur CV bona illi non utitur v bona esse qui non utitur J Ter. Haut. 1, 2, 21 | 11 quoniam om. v | 12 maximae J maxime CVv | et ea equidem C & ea equidem V erasa e; et ea quidem vJ | 14 immortalium C inmortalium V mortaliū, v immortalitatē J sed | corr. tatē in um m. 1 | paenitus C | adcedant v | 15 xenophon || socraticus C s in

^e
ras. m. 1 | nihil | aegere C a in ras. m. 2 | minimū J corr. m. 2 | 16 deis C ante ras.; diis ibid. m. 2; diis VvJ | praetiosa C preciosa J | nec tibi v | 17 propter v | quodecunq; v | 18 comparatum V | natalicii C a in ras. m. 2; natalicii V natalitij v natalicij J expunct. m. 2 | 19 αὐτῆς, aparte C corr. m. 1/2; aut hic a parte V aut hic aperte vJ aut ex ethica parte Manutius Hultsch aut ab ethica parte Jahn | 20 precepta J | beatē C corr. m. 2 | 21 locus C | laudibus eius v || 6, 2 monetur C monentur VvJ | facundae C facunde V familiariter vJ | 4 questiunculas J | que J | congeste V | 5 fieri non C Hultsch non fieri VvJ Jahn | 6 ut uetus adgagium est iure dicatur sus mineruam . uero cum C ut uetus elogium est iure dicatur sus mineruam docere cum V ut uetus elogiū

ica uere uidetur : dicatur sus minervam docet : cū *J corr. m. 2 et in marg.* theocratus. *σὺς πῶς ᾿αθαναιαν m. 2*; ut uetus elogium iure dicatur sus minervam docet. Cum *v* ut uet. ad. est, iure dic. s. *M.* Verum cum *Jahn*; ut uet. ad. est, iure dic. s. *M.* Jam vero cum *Hultsch* | **7** collato *J corr. m. 2* | beneficiis *V* | **8** sanctissimorum uirorum *v* | **10** habebam *V sed m in nt corr. m. 2* | aliqd *J corr. m. 2 ex aliqd* | sacrificabant *v* | **11** segregatos *C se gratos VvJ Jahn sese gratos Halm Hultsch* | adprobarent *CV* approbarent *vJ* | diis *C sed iis in ras. m. 2*; post d apparent e erasae vestigia; deos *VvJ* | hoc arbitraretur *C* hoc arbitrarentur *VvJ Hultsch* arbitrarentur hoc *Jahn* | **12** indegere *C* indigere *VvJ* | perceperint *v* perceperant *CVJ* | antea q̄, *J* antequam *CVv* | **13** agrosa | q, *C* agros atq; *VvJ* | urbis *v* | **15** dicauerunt *CV* dicauere *vJ* | cetera *v* | ualitudine *CV* ualitudine *vJ* | **17** percepi *v* | libamina *CVv* uerbamina *J in tex.* libamina *m. 2 in marg.* | **18** notis *v* | **19** sumatur *C* | *Pers. Sat.* **2, 1** | **20** sepiissime *VJ* | **21** quis quēreret *J in tex.* q̄s̄ orat *m. 2 in marg.*; quis querat *v* quis quaerat *CV* | **23** in libro *v* in eo libro *CVJ* | titulus est *C sed est in fine versus m. 1 litteris paulo minoribus prae spatii exiguitate* | atticus *CVv* articulus *J* | **24** et est *CVvJ vulgo*; id est scripsi et intus *Ritschl* | de numeris *CVvJ vulgo* de muneribus *Manutius probante Ritschelio* | institutiq̄ *C* | **25** manus annales *v* | manū *C ut supra litteris minor. in f. v.* | et sanguine *J* | **26** lucem ip̄i *J* | acceperint *v* | aliis *J Jahn* alii *CVv Hultsch* | **27** ad *J m. 2 super vers.* | timeus *CVJ* timeus *v* | **28** cedit *v* | illud etiam *C* illud etiam *VJ* illud & *v* | **30** sed hoc *v* | **31** qui sit *CV* quid sit *vJ* | ueneremur *CV* ueneretur *vJ* | **33** quod ^{generemur} ūt *C* quod ut *VvJ* | genamur *C sed generemur m. s. 16*; genamur *V* generemur *J* generamus *v* | genitur *CV* gignitur *vJ* | **34** suscepit ac tueatur *CV* suscipiat ac tueatur *vJ* suscipit ac tuetur *Carrio* suscipit ac tutatur *Jahn probante Hultschio* | genendo *CV* gignendo *vJ* || **7, 1** in quis *VJ* in quid *C d corr. ex s m. 2*; in quibus *v* | grauius flaccus *CV c. flaccus vJ* | **2** cesarem *J* | reliquid *C* reliquit *VvJ* | **4** in his *CVv* in hijs *J* | **5** potauerunt *C* putauerunt *V* pu-

tauere *vJ* | **6** genium *om. v* | adpositum *CV* appositum *vJ* | quam rem *C* in *utroque erasa* quam rem *VJ* quem *v* omissio rem | lucilliū *J* | in libro *CVv* li^o. *J* | **7** satyrarum *CVJ* saturarum *v* | **8** quot annis *C* quotannis *VvJ* | quanq̃ *v* | sed & *J* corr. *m. 2* | **9** præterea *C* ea in *ras. m. 1*; præterea *J* | || dei *C* una litt. erasa | complures *CV* complures *vJ* | **10** adminiculantes *CVv* amminiculantes^{ntes} *J* corr. *m.*

2 | **11** libri *C* s *m. 2* sed post erasa; libris *v* libri *VJ* | satis se docebunt *C* satis edocebunt *VvJ* | hii *C* hij *J* hi *Vv* | **12** representant *J* | quo | circa non ciera *C* | **13** uitae spatium *CVJ* (spaciū *J*) spatium uitę *v* | nobis *C* nouis *VvJ* | religionibus *J* | arcessu | muntur *C* su in *f. v. erasis et mu* add. *m. 2*; arcessuntur *Vv* arcessuntur *J* in *t. accersuntur m. 2 in marg.* | **14** adsiduus *CV* assiduus *J* *om. v* | adpositus *CV* appositus *vJ* | **15** abscedat

C c in *ras. m. 1* | ^d acceptos *C* corr. *m. 1/2*; adceptos *V* acceptos *J* acceptus *v* ad cereos et extr. v. d. proposuit Lachmann | **16** suos tantummodo *om. v* | **17** quot annis *C* | **18** regi | onis *C* religionis *Vv* religionis *J* | adstringor *CJ* astringor *Vv* | ex te *CVJ* abs te *v* | **19** adque *C* atque *VvJ* | praesidium *CV* presidium *J* pretium *v* | premia *J* | **20** edidit *v* | **21** neclegentius *C* nec glegentius *V* negligentius *J* negligentius *v* | caelebrauero *C* | **22** hic *CV* ille *v* ille corr. in iste *m. 2* *J* | fructum uitae *v* | adque *C* atque *VvJ* | pepererunt *CV* peperit *vJ* | **23** sunt quae *C* | **24** hunc *om. v* | **25** de his prius dicere *C* his in *ras. m. 2*; de his prius dicere *V* Jahn de his dicere prius *v* de hijs dicere prius *J* de iis p. d. Halm Hultsch | natura priora *CVv* natura propria *J* | **26** de origine *CV* de natura *vJ* | homana *C* o erasa et in *u* corr. *m. 1*; humana *VvJ* | fuerint *CVvJ* Hultsch fuerunt Jahn | quaedam *CVvJ* Hultsch quasdam Lachmann Jahn | **27** questio *J* | **28** constet *CVJ* constat *v* | **29** seminibus procreatos *CV* seminibus esse procreatos *vJ* | successioneq₃ *J* q₃ *m. 2* | **30** umquam *CV* unq̃ *vJ* | **31** adque *C* atque *VvJ* | capud *C* | **33** aliquem *CVv* aliq̃t est *J* in *tex.* aliquem *m. 2* in *marg.* | **34** quae semper humanum genus fuisse creditur *C* tur *m. 1 litt. min. in f. v.*; qua semper humanum genus fuisse credi-

tur *Vv* q^{aa} (*corr. m. 2 ex q^a*) semper credit^{di} (*h. e. corr. creditur in credidit m. 2*) genus humanū fuisse *J* | pythagoran *CJ* phythagoran *V* pythagoram *v* | **35** et post samium *om. v* | oceium *non* oceium *CV* ceceiū *J* cecium *v* | adrenytan *C* architam *VvJ* || **8, 1** phytagoricos *V* | atheniensesⁱ *C corr. m. 2*; atheniensis *VvJ* | et xenocrates *C in t. lineola* xeno litteris subducta; Fano: *in marg. m. s. 16*; ||| & xenocrates *V duabus litt. ante et erasis quae nunc prorsus discerni nequeunt*; et xenocrates *vJ* | **2** dicaearchus *C ica in ras. m. 2*; dicaearchus *V dicearchus vJ* | itemque *C item VvJ* | antiq, *C antiquae VvJ* | **3** opinati *CV* opinari *vJ* | arestotelis *C aristotelis V aristoteles vJ* | stagiritis *CV* stagyrites *v* stragyrites *J* | **4** theoprastus *C o ex u corr. m. 1*; theoprastus *V theophrastus vJ* | praeterea | ea non *C ea in f. v. add. m. 1/2 et in init. v. seq. eras.* | peripatectici *C peripatectici V ci erasis m. 1*; peripatetici *v* perhipatetici *J* | **5** scribserunt *C* | eiusque rei exempla dicunt quod negant *CVvJ* eiusque rei exempla d. q. negent *edit. Havercampi Lugd. Bat. 1767*; eius quaeri exemplo dicunt, quod negant *Lachmann probante Jahnio* eiusque rei exemplo [dicunt quod] negant *Hultsch* eiusque rei exemplo, [dicunt] quod negant *scripsi* | **6** repperiri *CV* reperiri^{ta} *vJ* | ante *om. vJ* | generasint *C corr. m. 2*; generata sint *VvJ* | **7** aues *C auis VvJ* | itaque et *CVJ* et itaque *v* | sepiterno *J* | **8** futura | quē *C quē m. 2 in f. v. futuraque VvJ* | **9** quaendā *C* quendam *Vv* quaedam *corr. in quēdam m. 2 J* | **10** quisq, *C* cuiusque *VvJ* | gentis *C Hultsch* geniti *VvJ Jahn* | qui autem *C sed* qui *corr. m. 1 ex quodam vocabulo a q littera incipiente tum*ⁱ *eraso*; qui autem *VJ* quod aut *v* | **11** primigenios *CVv* pmigenitosⁱ *J sed in pmo- corr. m. 2* | nā *J* = natura, ue *particula omissa* | **12** alter adq, alter haec existimatione uersati *C* aliter atq; aliter hac existimatione uersati *Vv* aliter atq, aliter hac existimatione uersari^{ti} *J corr. m. 2*; aliter atque aliter in hac existimatione versati *Jahn* al. a. al. haec existimatione versata *Hultsch* | **13** quod *CVv* quē *J* | fabulares *C* es *in ras. m. 1* | historiae poetarum *v* | **14** fur-

matos *C* | deucalionos *C* o *er*asa et in *i* corr. *m.* $\frac{1}{2}$; deucalionis

VvJ | 15 ^{ēē}enatos *C* e *er*asa esse natos *VvJ* vulgo enatos *Hultsch* |
in marg. dex. contra quidam *m. s.* *X* add. in *C* haec: uērg hin
lapides | pirrei actos satu | rinia (i *delet.*) rgna (*sic*) & alibi | quo
tempore primū | deucalion uacuū | lapides · i · a · c · t · u · | i · oli ·
haec ipsa emendatiora in *VvJ* in ordine post esse natos leguntur:
uīrg. (Virgilius *vJ*) hinc lapides pyrre (pyrrhae *vJ*) iactos saturnia
regna et alibi quo tempore primum deucalion uacuum lapides iac-
tauit in orbem. in *J* adduntur haec ūñ hoīes nati durū genus *m.*

2 in marg. | ex ^{his}ipīs *J* his add. *m.* 2 | 16 monstrosas *J* | inordi-
biles corr. *m.* 2 in incredibiles *J* | 18 seu pisces *v* | 19 similia
J | animantia *v* | et in his *v* | fētusq, *C* corr. *m.* 2; foetusq; *V*
fētusq, *vJ* | 20 puuertatē *C* pubertatem *VJ* ubertatem *v* | uiro^o *C*
corr. *m.* 2 | 21 au|tem *C* au in ras *m.* $\frac{1}{2}$ et t add. ead. *m.* in
v. init. autem *VvJ* | 22 predicat *J* | *Lucret.* 1,731 sqq. | 24 pre-

gnate *C* pregnante *VvJ* | 25 fecisse *v* | ^humori *C* corr. *m.* 2; umori
V humori *vJ* umore *Jahn* | 26 cetera *CV* cētera *vJ* | est *C* corr.

ex esse ^{est}eraso; esse *J* corr. *m.* 2; est *Vv* | capiā^t *J* t add. *m.* 2

capiant *CVv* | 27 est ueritatīs in *v* etiam in *CVJ* | uel ins·te ^{ter}*C*
corr. *m.* 2; uel in sterte *VJ* uel in crate *v* corr. *Rutgersius* ad-

probante *Hultschio* Veliensi * * *Jahn* | 28 enpedocle || dissensis ^{se:}*C*
e et d in ras. *m.* 2, item se superscr. ead. *m.*; enpedocle dissen-
sisse *V* empedocle dissensisse *v* empedocle discensisse *J* in t. dissen-
sisse *m.* 2 in marg.; dissensisse *Jahn* lacuna constituta | abde-
rite *v* | 29 uisum hominē procreatos homines esse *v* deleto hominē |

longi *C* corr. ex longe *m.* 2; longe *VvJ* | 30 calfacto *C* corr. *m.*
2; calefacto *VvJ* | uteros *CVJ* ueteres *v* | 31 terrae *C* ae in ras.
m. 2 | coherentes *C* | cohaerentes primum *om.* *vJ* | 32 ingenium
lactis umore *CVv* (humore *v*) ingeniū latis (lucis *m.* 2 in marg.)

humorē *J* | prebuisse *J* | 33 tici · eius ^{et}*C* corr. *m.* 2; tici & eiu || s

V erasa s; citiaeus *v* citicus *J* | **34** stoice^c septē *J* corr. *m.* 2 | ex
 non ouo *C* ex nouo *VvJ* | **35** ex·olo^s *C* corr. *m.* 2; ex solo *VvJ* |
 āminiculo *J* || **9**, **1** dei *C* sed corr. ex di *m.* 1/2; dī *V* dei *vJ* | et uulgo
v | **2** genealogiae *CVvJ* genealogoe *Lachmann vulgo* | **3** aduenti-
 cia *CV* aduentitia *vJ* | terriginas *V* | **4** et arcadia *CVJ* (archa-
 dia *J*) et in archadia *v* | autocthonas *C* aut hoc thonas *V* autoch-
 thonos *J* αὐτόχθονας *v m. rec. in lac.* | uocitari·ut *C* u in ras. *m.* 2;
 uocitari ut *VJ* uocari ut *v* uocitarunt *Lachmann vulgo* | ut poeta
 cecinit corr. *Barthius* [poeta cecinit] *vulgo* | **5** symphas *C* | **6** diffi-
 cilis^e *J* corr. *m.* 2 | **7** poeticae *CVvJ* quod pro genet. nom. sub-
 stantivi accipiendum; poetica *vulgo* | audito *J. corr. m.* 2 | conf||in-
 gant *C* post f erasa a et nt corr. ex t *m.* 1; confingant *V* confingat
vJ | **8** prognantis *v* | **9** e terra *C* e in ras. *m.* 2; e terra *VJ* etiam
v | editos *v* | **10** ericethonius *C* erichonius *V* erichthonius *vJ* |
 humo *C* homo *VvJ* | cholchide *CV* colchide *vJ* | **11** uel boeotia *CV*
 uel boetia *v* uel in boetia *J* | armatis·partoto e equib. *C* armatis·par-
 totoe e quibus *V* armatis parto toe e quibus *J* armati patuere ex
 quibus *v*; corr. *Guilielmus* | **12** mutua caede inter se *CV* mutua in-
 ter se cede *vJ* | necati *v* | **13** cadmo fuerint *CV* cadmo fuerūt *J*
 cōmodo fuere *v* | **14** diuinitus exoratus *C* diuinus exoratus *V* in t. exortus
m. 1 in marg.; diuinus exortus *vJ* exaratus proposuit *Guilielmus* | **15**
 concinuerit *v* | auspicij *J* in t. extispicij *m.* 2 in marg. | quam lucum |
 honestum (*lineolam* et h add. *m.* s. 16) etruriae potentes exscrib-
 serunt *C* quam lucum honestum etruriae potentes exscripserunt *Vv*
 (quem *v*) quā lucum^{nes} honestus^{eth} (*deletum*) et rurise potens scripse-
 rūt *J* corr. *m.* 2 | **17** de primis hominum originibus *v* | ceterum^{que}
CJ ceterum *vJ* | quod *C* corr. *m.* s. 16; quod *VJ* quo *v* | ad
 praesentes *CJ* ad parentes *v* presentes omissio ad *V* | **18** pertinent *C* sed
 n deleta; ptinent *V* attinet *v* pertinet *J* ubi transposita sunt nata-
 les pertinet | eorumque *C* e in ras. *m.* 2 | compendio *CVJ* compen-
 dio *v* | **19** dicam *C* i in ras. *m.* 2 | **21** tum ex dextris (ris *m.* 2
 in ras.) tum e laeuis (uis *m.* 2 in ras.) partibus adri (i add. *m.* 1)

C tum ex dextris tum leuis partibus adiri *V* tum dextris tum leuis
 partibus adoriri *v* tum ex dextris tum ex leuis partibus adoriri (*corr.*
in aboriri *m.* 2) *J* tum ex dextris tum laevis partibus oriri *Jahn*
Hultsch (e laevis *Hultsch*) *praeunte Manutio*; id ire *scripsi* | 22
 hyponi *CV* hipponi *vJ* | post uero *add.* et *C m.* 1 | 23 samio
CVJ sanie *v* | profluere *C* luere *in ras.* *m.* 1; profluere *VvJ* | id-
^d
 que *CVv* itaq^s *J corr.* *m.* 2 | probari *CJv* probare *corr.* *in* probari
m. 2 *V* | quod post admissionem *CVJ* (āmissionem *J*) quidem po-
^s
 test admissione *v* | 24 pecodum *C* | maresin^s | perimat *C s* *super-*
scr. et *p in v. seq. init. add.* *m.* 1/2; mares perimat *VvJ* | 25 re-
 periat *CJ* repperiat *V* reperiet *v* | 26 algemeon *C* alcmeon *VJ* alc-
ⁿ
 maeon *v* | hi *CV* hic *v* hic *J in t.* *m.* 1; hi *m.* 2 *in marg.* | grae-
 cam *Cv* grecam *VJ corr.* *Guilielmus* | 27 nonnullos modo *v* | adi-
 pem *C* adipe *VvJ* | 28 ambiguam inter auctores facit opinionem *J* |
 29 tantum | modo *C* | 30 diogenis *C* diogenes *VvJ* | hypon sthoi-
 cique, *CV* hippon stoicique *vJ* | scribserunt *C* | matrib; *corr.* *m.* 1 *in*
 matris *V* | 31 anaxagore *v* | alcmeon: *v* | enpedocliq, *CV* empedo-
^u
 clique *vJ* | 32 epicoro *C corr.* *m. rec.*; epicuro *VvJ* | uisū | est; quae
 dissensio definite (te *in ras.* *m.* 2) scire alcmaeon *C* uisum est.
 quae dissensio. definite se scire alcmaeon *V* uisum est quē dissensis
 (lacuna) definite se scire alcmeon *v* uisum. quē dissensio diffinite se
 scire alcmeon *J corr.* *Lachmann et Jahn v. Jahnii prolegg. p. XIV*
sq. | 34 perspicere *CV* prospicere *vJ* | quid pr. in inf. form. *om.*
vJ in lac. || 10, 2 hypon *V* | in quo est *eu J in t.*; q̄ maxime *m.* 2
^{ri}
in marg. | principatus *v* | 3 q̄ *v* | plummum *C corr.* *m. rec.*; plu-
 rimum *VvJ* | 4 cerebrum *C r in ras.* *m.* 1 | om̄s *V m.* 1 | apolli-
 nates *C* olliniates *m.* 1 *in ras.*; apolliniates *V* apolloniates *vJ* |
^h
 5 umore *C corr.* *m. rec.* humore *VvJ* | e carne *J* | neruos et ossa
 et ceteras partes (partis *v*) *vJ* | 6 stoici *CvJ* sthoici *V* | 7 una *C*
 ut una *VvJ* | nascitur aliturque *CV* nascatur alaturq^s *vJ* | id *om.*
v | 8 adque *C* atq; *VvJ* | epicorus *C* | 9 comitantes *v* | sthoici
V sed h del. *m.* 1 | uniueri *CV* uniueri *vJ* | quia etherium *C* a

in ras. m. 2; quia &herium *V* qui aethereum *v* qui ceterū *J in t.* ethereum *m. 2 in marg.* | **10** inesse calorē *v* | arbitrentur *C sed e in a corr. m. 2*; arbitrantur *V* arbitrentur *v* arbitrant² *J corr. m. 2 in arbitrent²* | anaxagoram *v* | **11** utcunq₃ *vJ* | **12** anaxagore *J* | ceterisq₃ *v* | compluribus *v* | **13** diogenes uero *v* | hyppon *V* | **14** existimarunt *CV* existimauere *vJ* | pmanens *J in t.* prominens *m. 2 in marg.* | **15** adpraehendat exeo *C* adprehendat ex eo *V* apprehendat ex eo *J* apprendat et ex eo *v* | **16** ceterum *vJ* | **17** essent *J* | uariae ab hisdem *C* uarie ab isdem *V* uarie ab eisdem *v* uarie ab eisdem *J* | **18** amplius sit *v* | representari *Cv* repraesentari *V* representare *corr. e in i m. 2 J* | alcmæon *Cv* alcmeon *VJ* | **19** fieri *om. J in t., add. m. 2 in marg.* | **20** hippon adfirmat *Cv* hyppon adfirmat *V* firm *m. 1 in ras.* hippon affirmat *J* | sedem prius sedem occupauerit *J* | **21** rettulit *Cv* r&ulit *V* retulit

J | ad *C* at *VvJ* | **22** feminae et mares *C* feminae et mares *V corr. m. 2*; feminas (foeminas *J*) et mares *vJ* | et paenes *CV* et penes *vJ* | abiitū *J in t.* al. habitū. *m. 2 in marg.* | **23** et dextris *CV* ex dextris *vJ* | **24** at e laeuis feminas *CV* at leuis fēminas *v* et leuis foeminas *J* | enpedoclesque *CV* empedoclesque *vJ* | **25** ut de

hac-qua re *om. v* | de similitudine *CV* dissimilitudinem *J in t. corr. m. 2*; de similitudine *m. 2 in marg.* | **26** libro₄ *J* | enpedocles *CV* empedocles *vJ* | disputata *CVv* disputata *J in t.* disputat *m. 2 in marg.* | talis profertur *CVvJ* talia profatur *Lachmann vulgo; ut dedimus habet edit. Havercampi* | **27** patris *J* patri *CVv* | **28** propreari *C* procreari *VvJ* | frigidus *CVJ* frigidior *v corr. Carrio* | fēmina *v* | matris *J* matri *CVv* | patris *CVJ* p̃ri *v* | **29** calidus *CVvJ corr. Jahn* | frigidus *CVvJ corr. Jahn* | matris *CVJ* m̃ri *v* | uultūs *C s erasa et u in ū corr. m. 1/2*; uultum *VvJ Jahn* | representet *J* | **30** at *CVJ* ait *v* | calidus *CVvJ corr. Jahn* | fuerit *CVv* si erit *J* | frigidus *CVvJ corr. Jahn* | **31** similitudi-

nem *V itud in ras. m. 1* | **33** ceterum *vJ* | sentia *C corr. m. 2*; sententia *VvJ* | dextre *v* | **34** semina *C deest in VvJ*; seclusi | filios p̃ri esse *J corr. m. 2* | leuē *vJ* | **35** post sequitur *add. uero*

ⁿ
vJ om. CV | nascatur *C corr. m. 1/2*; nascantur *VvJ* || **11, 1** hyp-
 pon *V* | est *ad. Carrio* | quam uni *CVv* quā tū *J in t. q̄ uni m. 2*
in marg. | **2** fuit *CV* fuerit *vJ* | deduci *CVv* *Hultsch* diduci *J*
Jahn | enpedocles *V* empedocles *CvJ* | **3** cur *CvJ* cum *v* | propo-
 suit *J* posuit *CVv* | partim *C* partim *V in t. partū m. 1 in marg.*;
 partum *v* partiū *J* | tantum modo *C* | **5** utranq₃ *v* | foeminā *J* |
6 candidiorem *v* | **7** futurum; de confirmatione autem partus nihil
 ominus

in prima ebdomadē — nocte frequentes (XVII, 9) *C ominus m. 2*;
 futurum. de confirmatione autem partus. nihilominus in prima heb-
 domade — nocte frequentes *VvJ* (ebdomade *vJ*); *quem errorem iam*
codicis J corrector intellexerat, ubi m. 2 in marg. sub signo _Λ (nihilo-
 minus _Λ *in t.*) *leguntur haec: τ hoc loco sequitur caput illud: qd' infra*
est: scilicet sup est dicere de t̄pib, ubi appositū est hoc signū .φ. et
codex ille sequitur hic usque ad mediū fere capitis illius igitur ex-
positis his (h. e. cap. XIV, 7 ait enim) ubi est appositū signum
hoc *. et inde ad hūc codicem reuertitur: *recte igitur transposuit ista*
scriptor, sed fortasse ex coniectura tantum vel sua vel aliorum;
de eadem Carrionis emendatione v. Jahnii prolegg. p. XIII sqq.,
qui a Lachmanno adiutus rem iam ad unguem expolivit: sequimur
et Hultsch et nos. | **9** noscendum *C o in a corr. m. 2*; nascendum
VvJ | cura maiore *CVv* maiori cura *J* | **10** arithmetica *J* | **11** at-
 tingere *CvJ* adtingere *V* | **12** quota *C a in o corr. m. 2*; quoto
VvJ | conceptione *C* conceptionem *VvJ* | ēdi *v* | **13** ueteres *C* teres
in ras. m. 1; ueteres *VvJ* | hyppon *V* | **14** a septimo ad decimum
CV a vii^{mo} ad x^m v a septimo ad x^m J | aestimauit *CV* existimauit
vJ | **15** numeris *J* | **16** septem *CV* septimis *vJ* | formemur *CVv*
 formantur *J* | **17** alteris *C e in ras. m. 2*; alteris *VvJ* | mensem
 d. n. i. id. p. septimum *om. vJ non CV* | **18** cadant annum *CVv*
 cadant dentes annu₃ *J* | **19** quarto decimo *CV xiii^o vJ* | pubescere
C s in ras. m. 2; pubescere *VvJ* | hunc *C* hanc *VvJ* | septe *C*
 septem *V* septimis *v vii J* | **20** decem *CV x vJ* | perductam *CV*
 productam *vJ* | **21** vii *J* | **22** consummationem *CVv* (consumatio-

ⁿ
 nem *v*) confirmationem *J* | **23** septem mensum *C corr. m. 1/2*; sep-
 tem mensium *VvJ* (vii m. *J*) | decimo *CVJ x^o v* | **24** primos *VvJ*

primus *C* | excidere *C* re in ras. *m.* 2; excidere *VvJ* | x^0 *v* | ultimus *C* ultimos *VvJ* | quartum decimum *CV* xiiii^m *vJ* | 25 an. *J* | nonnullos *C* corr. *m.* 2; nonnullos *VvJ* | inter xvii. an. *J* | 26 aliqua *CVv* aliqui *J* | 27 nam septimo *C* nam se in ras. *m.* 1; nam septimo *V* nam vii *vJ* | adfirmant *CV* affirmant *vJ* | 28 pythagoricus *CvJ* phythagoricus *V* h erasa | aristotelis *C* aristoteles *VvJ* | peripatheticus *J* | 29 euener *VvJ* euenor *C* | starton *CV* straton *vJ* | preterea *J* | 30 euriphonem *CVvJ* | gnidiū *J* | 31 omne *C* corr. *m.* rec. omnes *VvJ* | epicarmiū *J* | 32 carystius *CV* caristius *v* charistius *J* | 33 stragyrites *J* | senserunt *CV* sentiunt *vJ* | decimo *CV* x^0 *vJ* | 34 chaldei *CVv* caldei *J* verba cum chaldei p. et id. supr. leguntur in *C* *m.* 1 in ras. | mihi *om.* *VvJ* | edi *v* | 35 putauerint *CV* putauerunt *vJ* | ephigenes bizantius *C* ephygenes bizantius *V* epigenes byrantius *v* epigenes bizantius *J* | nono *CV* viii *v* viii^o *J* || 12, 1 hippocratis cous decimo ceterum undecimum mensem *CV* (hyppocrates *V*) hippocrates x^0 cete, x^1 mense *v* hypocrates cous x^0 caeterū x^1 mense *J* | 2 aristotelis *CV* aristoteles *vJ* | ceteri *vJ* | improbarunt *CV* improbat̃ *v* improbant *J* | 3 chaldeorum *CVv* chaldaeorum *J* | explicandumque cur — nasci arbitrentur *om.* *v* | 4 quur *V* cur *CJ* | decimo *CV* x^0 *J* | tantum modo *CV* tm *J* | 5 nasci homines *J* | 6 statis *C* corr. *m.* $\frac{1}{2}$; stantibus *VvJ* | 8 ipsarum *C* arum *m.* 1 in ras. ipsarum *VvJ* | motus schematasq, *C* motus chematasque *V* motus schemataque *vJ* | 9 faciant *CVv* faciūt *J* | omnis *C* omnes *Vv* om̃s *J* | ac sua *v* | 10 disparilitatemperitura *C* f add. *m.* rec. disparilitate pariter *VvJ* | adficiant *CV* afficiant *v* afficiūt *J* | 11 permouet animam *CvJ* pmou& animā *V* nullo et addito; permouet et animam *Jahn* | 13 conceptione *C* corr. *m.* rec. conceptionem *VvJ* | post conspectus add. in *J* et gñā = et genera | 14 quid *CV* quicquid *vJ* | quod eius *C* quot eius *Vv* quae eius *J* | liquido *V* corr. *m.* 2 in liquido | 15 ferunt *VJ* feruant *C* a erasa fertur *v* | 16 greci *V* | sol et luna *C* l et lu in ras. *m.* 1 | cetereq, *v* | stellae *C* ste *m.* 1 in ras. stellae *VvJ* | uage *J* uagae *CVv* | 17 duodecim *CV* xii *vJ* | redditas *C* s in ras.

m. $\frac{1}{2}$; redditas *VvJ* | **19** ceteris *vJ* | **20** singulis *C* gu *m.* **1** in
ras. singulis *VJ* signis *v* | **21** hūt *v* = habent | **22** concipitur *CV*
conspicitur *vJ* | necesse est in aliqua *CVvJ* necesse est et in aliqua
vulgo ex corr. Cauchii; necesse, et in aliqua *scripsi* | **23** propriae
CvJ proprie *V* | **24** hae *CVv* heq *J* | tricenae *C corr. ex trigenae*
m. $\frac{1}{2}$; tricenae *VvJ* | **25** numeri *C* numero *VvJ* | has graeci moe-
ras cognominarunt eo uidelicet quod eas fatales nuncupant moeras et
eae particulae *C* has greci moeras et hae particulae *V* has meras
(meridas *J*) grēci uocant et hē particulē *vJ* | **26** uel ut facta *C sed*
ut *priore add. m. 2 et in init. v. seq. eraso nec non et c*; uel ut

ⁱ
fata *VJ* uelut facta *v* | **27** qua *C corr. m.* $\frac{1}{2}$; qua *VvJ* | nascantur
CV nascatur *J* nascamur *v vulgo* | **28** sol *om. J* | **29** imbecillo *CV*
imbecillo *vJ* | **30** negauerunt *CV* negauere *J* ingruere *v* | **31** in
tertio *CVJ* incerto *v* | est uno *CvJ* est in uno *V* | **33** euocatur

^e
κατὰ ἐξάγω. NON *C* e erasa et ` * *add. m. rec.* dicitur κατὰ ξάγω-

^ω
non *V* e *add. m. s. X*; dicur (sic) καθ' ἐξάγωνον *J corr. m. 1*; dī
gracis in lacuna, ut ubique fere, omissis v | **34** subtendit *CV* suc-
cendit *vJ* | nam cuius aprimo *C* cu *add. m.* $\frac{1}{2}$; nam cuius a primo
VvJ Jahn si ut *Carrio adprobante Hultschio* || **13, 1** lunae *CV*
lineae *vJ* | aemittantur *C* emittantur *Vv* emictantur *J* | exagoni
aequilateratis (non — lis) *C* a erasa et e in e *corr. m. 2*; exagoniae
quilateratis *Vv* hexagoni equilateris *J* | scriberetur *CVvJ* scri-
betur *Jahn Hultsch* | **2** receperunt *J* | quod *CVJ* qui *v* | **4** sunt
CVv sint *J* | κατὰ τετ | τετραγωνον *C* τετ *priorib. erasis et in*
init. vers. seq. add. m. 2; κατὰ τετράγωνον *VJ om. v in lac.* |
5 qm̃ *C* | illa *om. vJ* | **6** cum in quinto autem est tribus *CV* cum
āt in quinto est tribus *J* in quinto est in tribus *v* | **7** κατὰ τρ. *om.*
v in lac. | metitur *CVJ* metitus *v* | **8** tetragoni et trigoni *CVJ*
om. v in lac. | **9** aminiculant *J* | ceterum *v* | **10** polygoni *CV* po-

⁸
lygonie *J* peligonie *v* | effecit latu. lata satis septimo *C corr. m. 2*;
effecit latus at a septimo *VvJ* (efficit *vJ*) | **13** septemnestres *C* sep-
tem mestres *J in t. septimnestres m. 1 in marg., septemmenstres Vv* |
14 intra *CVv* inter *J* | spaciū *J* | potuerit *CVv* pôt = potest *J* |

15 editur *v* | ab octavo ^v *C corr. m. 2*; ab octavo *VvJ* | 16 seduel
 VIII° *v* | x^o *v* | 17 TRITONON *C* τριγωνον *VJ* κατὰ τρ. — τετράγ.
om. v in lac. | TETRATONON *C* τετραγωνον *VJ* | 18 iam *om. J* |
 sunt efficaces *CV* efficaces sunt *vJ* | 19 ceterum *v* | qui languido
v | 20 κατὰ ^c εξατωνον *C sed ' ' add. m. rec.* καταξαγωνον *V corr.*
m. 2; καξαγωνον *J om. v in lac.* | mutatur *J* | duodecimo *CV* xii^o
v xii^o mense *J* | 21 secundum rationem hanc nascuntur *vJ* rell. *om.*
in lac. | 22 επταμηνοι *C* | κατὰ διαμητρων *V* | εννε|αλαηνοι *C* |
 23 τετραμηνοι · uero *C* δεκαμηνοι uero *V* | 24 chaldeorum *CVv*
 chaldaeorum *J* | opinionem *om. J* | 26 subscribitur *C* scribitur
VvJ | praecipue *C* | 27 proximae *C* | 28 omnes *C e in i corr. m.*
¹/₂; omnes *VvJ* | 29 tempore *C e in a corr. m. 1*; tempora *VvJ* |
 30 apolloniatas *CvJ* appolloniatas *V* | corpus ait *CV* ait corpus *vJ* |
 quattuor *CV* quatuor *vJ* | 31 hyppon *V* | 32 ungues *C* gues *in*
as. m. 1; ungues *VvJ* | capillumue ^q *C q add. m. rec.* capillumue
V capillue *vJ* | 33 vii^o *v* | 34 septem mensum *CV* septem (vii *v*)
 mensium *vJ* | 35 x *vJ* decem *CV* | aliis *CV* alij *vJ* | confirmari
CV conformari *VJ* || 14, 1 aliis *CV* alij *vJ* | 2 alii quid *C* aliquid
VvJ | adferunt *C* ferunt *Vv* ferant *J* | mutationis *CVJ* mutati
¹
 omnia *v* | 4 conlatos *C l add. m. rec.* conlatos *V* collatos *vJ* | mu-
 sice *CV* musica *vJ* | 5 συμφωναι *CV* συμφωνη ^{oi} *J corr. m. 1*; *om.*
v in lac. | 6 quo|^{int} sint|eLlectu || *C lineis et int add. m. rec.* erusa
s in f. quo sint intellectu *VvJ* | aptiora *J* | musice *J* | 7 quod
 ipse ea *v* | 9 congruenti ordine reddidere illorum (illorū | *C*) *CVvJ*
 illorum ἀρμονίαν *suppl. Lachmann*; illorum * *Hultsch*; illos *Jahn*
^{τ ι}
vulgo; congruenter ordinem r. illorum *scripsi* | 10 geomeræ *C corr.*
m. prorsus 2 non rec. geometrae *VvJ* | 11 haec autem est in *CV* haec
 autem in *vJ* | 12 alias *C sed s del. m. rec.* alias *VvJ* | grauiter
 emittitur *J* | alias *C sed s del. m. rec.* alias *VvJ* | 13 utcunq_s
^ω
v | φθοντοι *C* πφθοντος *V sed π del. et i superscr. m. 2*; φθογγος
J corr. m. 1; *om. in lac.* | uocatur *J* | 14 φθοντος *C* πφθοντος *V*

π delet. *m.* 2; $\varphi\delta\omega\gamma\gamma\sigma$ *J om. v in lac.* | $\delta\acute{\iota}\alpha\sigma\tau\eta\mu\alpha$ *om. v in lac.* |

^r
15 infimam *C n in ras. et r add. m. 2*; infimam *VvJ* | in ordine *CVv* nō ordine *J* | posita quae diastemata (diaschemata *v*) *CVvJ* posita *d.* quae *Carrio* posita [quae] diastemata *Jahn Hultsch*; positaque diastemata *scripsi, cf. Draeger H. S. II² p. 38* | **16** alia aliis maioraue *v* | illut *C* | quod *om. J* | tonon *CVv* phthonon *J* | **17** hemitonion *C h in s corr. m. 2*; semitonion *V* semitonon *v* semiphthonion *J* | **18** aliquod *CJ* aliquot *Vv* | phthonorū *J* | promiscas *CV* permixtę *vJ* | **19** lubet *v* | affectus *v* | **20** nostrae si// *C crasa r*; nostrae si *VvJ* | **21** neq₃ uerbis *J* | sic in musica *CVv* sic musicae *J e add. m. 2* | **22** quaedam certa *CV* certa quaedam *vJ* | possūt *J* | **24** simphonias *V* | primas ac simplices *v* | prime

^{rum}
J | **25** duo tonorum *C rum add m. rec.* duum tonorum *V Hultsch*; duorum tonorum (phthonorum *J*) *vJ Jahn* | hemitonii *C h in s corr. m. 2*; semitonii *VvJ* | **26** $\delta\acute{\iota}\alpha\sigma\tau\eta\mu\alpha$ *om. v in lac.* | uocantur

ⁱ
v | diatessaron *CV* diatesseron *v διατέσσαρον J* | ala *C corr. m.*

^s
1 | emitonii *C corr. m. 2*; emitonii *V* hemitonii *vJ* | **27** diapente *CVvJ* | diapason *CVvJ* | diastema *CVv διαστημα J* | **28** vel *om. J* | thono₄ *J* | arestoxenus *C* aristoxenus *VvJ* | musicique *CVJ* et musici *v* | **29** adseuerant *CV* asseuerant *vJ* | hemitoniorum *CvJ* (hemithonio₄ *J*) emitoniorum *V* | **30** demonstrant *CVvJ* qui demonstrant *vulgo ex Carrionis corr. demonstrantes scripsi* | *III* hemitonia *Ch in s corr. m. 1/2*; *III* semitonia *V* tria semitonia *vJ* (semithonia *J*); duo hemitonia *ed. Havercampi* *II* semitonia *Jahn* *III* hemitonia *Hultsch* | thonū *J* | conplere *Cv* complere *VJ* | **31** hemitonion *C h in s corr. m. 1/2*; semitonion *Vv* semithoniū *J* | propriae *C* | **32** de allimma *CV* diosis limina *v* diesis uel lunā *J διεσις vel λεῖμμα editt. vett. διαλειμμα Jahn Hultsch* dialeimma *scripsi* | apparet *v* | quem ad mo-

^e
dum *C* | **33** neq₃ sub oculos neq₃ *J* | cadentis *C corr. m. rec.* ca-

^{int}
dentes *VvJ* | possit *C corr. m. rec.* possint *VvJ* | **34** pythagore *J* | **35** seruando *CVv Jahn, Hultsch in t.* seruanda *J* scrutando

editt. vett. reserando *Hultsch in apparatu crit.* | repperit *CV* repperit *vJ* | pthongos *CV* phthongos *vJ* || **15**, **1** cordas *CV* choras *vJ* | **2** ponderibus *C* ponderibus *VvJ* | nec *om. vJ* | thongis *C* pthongis *V* phthongis *vJ* | **3** ullam *C* ull *in ras. m. 1*; ullam *Vv* ñllam *J* | symphonian *CVv* symphoniam *J* | **4** depræhendit *Cv* dephendit *V* deprehendit *J* | chordas *Cv* cordas *VJ* | concinere *C* re *m. 1/2 in ras.* | **5** diatessaron *CVJ* diatesseron *v* | cum earum

CVJ cum .n. *v* | **6** quattuor *CV* quatuor *vJ* | quē^{φδ} prongon *C* sed pt *in ras. et e in ē corr. m. 2*, φδ *add. m. rec.* quem ptongon *V* quem phthongon *vJ*; fortasse logon | arithmetrici *J* | **7** graeci *CV* | latine *C* latini *VvJ* | ad eam *CVvJ* | symphoniam *CV* simphoniā

vJ | **8** diapente *CVvJ* | ubi *C* sed u^u *erasa*; bi *V* u *add. m. 2*; in *vJ* | discrimine *J* | **9** sesquipletra *C* sesquipetra *V* sesquialtera tertia *v* sesquitertia *J* *editt. vett.* sesquialtera *Jahn Hultsch secundum Scaligerum*; sescupla erat *scripsi* | conlata *CV* collata *vJ* | hemilion *C* i *m. 1/2 in ras.* emiolion *V* hemiolion *vJ* | **10** autem post

cum *om. vJ* | chorda *C* corda^h *Vv* corda *J* *corr. m. 2* | **11** tenderent et eēnt *v* | diplasion locus *CVv* displosion locus *J* διπλασίων λόγος *Jahn sec. Scaligerum* | diapason *CVvJ* | **12** in *om. J* | si^c *C* *add. m. 2*; si *VvJ* | tentavit *J* | **13** quattuor *CV* quatuor *vJ* | in pares *CV* impares *vJ* | uerbis causa *C* s *erasa*; uerbi causa *VJ* uerbicam *v* | **15** viii *CV* octo *vJ* | tertia *J* | viii *CV* nouem *vJ* | sescuplo *CV* sestuplo *v* sexcuplo *J* | prima *J* | **16** prima *v* | **17** conlocatione *C* *Hultsch* conlatione *V* *Jahn* collatione *vJ* | **18** adproba-

bit^v *C* *corr. m. 2*; adprobavit *V* approbavit *vJ* | prima^m *C* *corr. m. rec.* primam *VvJ* | **19** diatessaron *CVJ* diatesseron *v* | symphoniā *C* symphonia *VvJ* | **20** inter-tertiam *om. v* | sescupla portio *C* se *in ras. m. 1/2*; sescupla proportio (pro-compendio *scr.*) *V* sestupla proportio *v* sexcupla proportio *J* | **21** diapente *CVvJ* | quartaeque

&
CVv quartē *J* *corr. m. 1* | **22** quod habet duplum portionem *C* quod habet duplam portionem *Vv* duplū portionē *J* *omissis* quod habet | **23** chordarumque *Cv* cordarūq; *VJ* | **24** chordae *CvJ* corde

V | **25** acutiores *CVJ* aptiores *v* | utrubique *CV* utrobique *vJ* | portio *CVv* proportio *J* et *vulgo supra* | **26** obscure *CVJ* obsequenter *v* | lucidissime *C* u *m. 2 in ras.* lucidissem *V* e *in i corr. m. antiqua*; lucidissime *vJ* | **28** pertinentium *CVv* pertinet *J* t *del.*

m. 1 | **29** generaliter ^{duos} *duos* esse *Cv* generaliter *ēē* *V* *duos m. rec.* generaliter esse *J* | dixi *J* | **30** septe mestrem *C* septem menstem

Vv septimestrem *J* | ^o *decimetducentesimo C* o *superscr. m. rec.* decimo et ducentesimo *V* x^o et cc^o *vJ* | **31** decem mestrem *C* str *m. 1 in ras.* decem menstem *Vv* decemestrē *J* | **32** edatur *v* | ducentesimo *C* i *in e corr. m. 1/2*; ducentesimo *V* cc^o *vJ* | septuagensimo quarto *C* septuagesimo quarto *V* lxxiiii^o *vJ* | **33** conceptum sex ait *v* omissis est et ut | **34** umor *CV* humor *vJ* | lacteus *C* u *m. 2 in ras.* lacteus *VvJ* | **35** octo cum *CVJ* octo qui *v* | accesserunt *C* accesserint *VvJ* || **16, 1** symphoniam *CVvJ* | dia tessaron *CVJ* dia tesseron *v* | **2** facientēs *C* s *erasa et e in ē corr. m. 1/2*; facientes *VvJ* | hi cum sex illis *Cv* hij cum sex illis *J* hi cum *illis V* sed illis *eras.* et sex *inscr. m. 1* | sescuplam *C* sescu *m. 2 in ras.* sescuplam *Vv* sexcuplam *J* | **3** secundum *C* secundam *VvJ* | symphonian *C* symphoniam *VvJ* | **4** duodecim *CV* xii *vJ* | **5** quoque ad *V* e ad *m. 1 in ras.* | sex *CVJ* vi *v* | tertiam *C* m *erasa*; tertiam *VvJ* | symphonian *C* symphoniam *VvJ* | **6** hii quattuor *C* hi quattuor *V* hi quatuor *vJ* | numerii *V* | vi viii viii xi; *C* sex viii viii xii *Vv* (vi v) sex octo nouem duodecim *J* | **7** ∞ v; *C* xxxv *VvJ* | inmerito *CVv* immerito *J* | **8** τελιον *CV* τέλιον *J* om. *v in lac.* τέλειον *vulgo* telion *Hultsch* | greci *V* | **10** seminis *v* | **11** illum *CVJ* illud *v* | post fundamentum verba primitus hoc — fundamentum om. *v* | **12** sic hoc *C* sic h *m. 1 in ras.* sic hoc *VJ* | maturascendi *V* | **13** trigenta *C* triginta *V* xxx *vJ* | **14** ducentesium decimum *CV* ccx *vJ* | peruenit *CV* peruenerint *v* peruenerit *J* | **15** maiori *C* maiore *VvJ* | **16** tota uita hu-

uita

mana *C* tota humana *V* *corr. m. rec.* tota humana *v* uita humana *J* | **17** iudei *Cv* iudaei *VJ* | secuntur etruscorumq, *C* q, *erasa*; sequuntur & etruscorum *V* sequuntur et etruscorum *vJ* (secuntur *J*) et Etruscorum *vulgo* | **18** hippocratis *C* hypocrates *V* hippocrates

vJ | 19 septimum quemque *CV* vii^m quenq₃ *vJ* (septimum *J*) | 20 crisimon *CVJ* chrysimon *v* | 21 ita huius *CvJ* ita & huius *V* | 22 trigenta *C* triginta *v* xxx *vJ* | proportionem *C* pro portione

V proportio est *vJ* | 23 quadraginta *CVJ* xl *v* | quadraginsimos^e *C* e add. et n del. m. rec. quadragesimos *VvJ* | 24 insignos *V* o in e corr. m. 1 | namque *CV* nam que *v* nanq₃ *J* | prignans||||ante *C* i in e corr. et ns a in ras. m. 1/2; fuisse videtur prignans non; pregnans ante *VJ* pregnas ante *v* | quadragensimum

C quadragesimum *VJ* xl^m *v* | 25 prodiit *C* corr. m. 2; procedit (pro- comp. scr.) *V* procedit *vJ* *Jahn* prodiit *Hultsch* | quadragint^adieb, *C* corr. m. 1; quadraginta diebus *VJ* xl diebus *v* | 26 fetæ *CV* fetę *v* foetę *J* | paruoli *C* paruuli *VvJ* | 27 per hos *CVv* per os *J* | fere *CVvJ* om. editt. vett.; infirmi *Jahn* ex corr. *Lachmanni*; seclusit *Hultsch* | morbidi sine *CVv* morbidissime *J* | sunt

om. *v* | 28 is dies *CVv* hi dies *J* corr. m. 1 | praeterit *CVvJ* praeteriit post vett. vulgo | agitent *C* nt erasis; agitare *VvJ* | 29 es-

sepakoctenu *C* τεσσερακοctenu *V* τεσσερακοσ τεχη *J* corr. m. 1; om. *v* in lac. τεσσερακοστόν edit. *Havercampi*; τεσσερακοσταῖον *Lachmann* vulgo; τεσσερακοστήν scripsi; quamquam non abnorme erat et tesseracosten | hi *CVJ* ii *v* | quadraginta per septem *CV* xl per vii (septem *J*) *vJ* | 30 initiales om. *J* | ducenti octogenta *C* e in i corr. m. 2; ducenti octoginta *V* cclxxx ·/· *J* cclxxxi *v* | id est om. *vJ* | 31 hebdomadae (ebdomadae *V*) quadraginta *CV* ebdomade (ebdomades *J*) xl *vJ* | illius hebdomadis *C* illius ebdomadis *Vv* ebdomadis illius *J* | 32 dies *C* s erasa; die *VvJ* | editur *v* | ducentissimus septuagensimus quartus *C* ducentissimus septuagesimus quartus *V* cclxiiii *v* cclxxiiii *J* | 33 obseruatur *J* | 34 chaldeorum *CVv* chaldaeorum *J* | 35 dies *CVvJ* | aliquod *C* aliquot *VvJ* | circum eat *CV* circueat *v* circuerit *J* | 17, 1 necesse *CVv* nec eā *J* | partē *C* | lxii *CV* lxxii *vJ* | aliquodq, *C* aliquotque *VvJ* | 2 quadrans *V* n erasa | 4 archana *J* | 5 mirari *CVv* rimari (sic) *J* | hec *J* | 6 pervidet *CVvJ* | multa *J* | 7 conpertum *CVv* compertū *J* | habuerint id in quod *C* habuerunt id quod *VvJ* | 8 eiciebatur *C*

eiicebatur *V* eiiciebatur *vJ* | uocauerunt εκκρυειν *CV* sed altera *k*
in *V* expuncta *m. 2*; uocauere ηχρυσιν *J* uocauere *v* omisso εκρ.

in lac. | **9** postea autem sanguineum idque εκτρωεμος appellatur
C corr. *m. s. X*; postea autem sanguinē idque εκτρεεμος appellatur
V post autem sanguinem id quia (lacuna) appellatur *v* aut postea
sanguineum idque εκτρεμος appellarūt *J* | **10** dierum *C r m. 2* in
ras. | **11** inparem *C* inpartem *VvJ* | laudet *C* laudat *VvJ* | a septa
v | in pares *CV* impares *vJ* | cccviii *J* | **12** dicit *CVJ* .d. *v* | ad
quorum *CVJ* aliquorum *v* | consummationem *CV* consumptionem
vJ | exsequentib, *C* exsequentibus *VvJ* | **13** solidum *CVv* solū *J* |
adferat *CV* afferat *vJ* | **14** uidimus *C* i in e corr. *m. 1*; uidemus
VvJ | quam τ mensis *J* | **15** inparem *CV* inparem *vJ* | cccclxv. *vJ* |

^{di}
16 ad. dies *C* corr. *m. 2*; ad dies *VvJ* | undetrigenta *C* | **18** per-
tineret *v* | **19** tantum modo *C* | ut crates *C* corr. *m. 2*; utsocrates
^{so}
V so insertae *m. 1*; ut socrates *vJ* | **20** in ijs *v* | preterea *J* | in
animi *C* in ami *V* anni *v* in anni *J* et super vers. als animi add.

m. 1 | **21** theofrastus *CV* theophrastus *vJ* | optinet *v* | **22** ^{ta} gra
J corr. *m. 1* deleta compend. *s.* | deis immortalibus *CV* Hultsch
τ mortalibus dijs *v* τ mortalibus dis *J* inmort. deis *Jahn* | **23** scenici

ⁿ
v | **24** tibijcen *v* | **25** adhiberetur *C* n add. *m. s. X*; adhiberetur

^{marti}
Vv adhiberentur *J* | non cum tibicine aut triumphus ageretur. non
apollini *C* corr. *m. 1*; non tibicine triumphus ageret^a marti non ap-
pollini *V* non cum tibijcine triumphus ageretur marti non apollini *v*
nō tibicine triūphus ageretur morti non apollini *J* non cum tibicine
aut tubicine triumphus ageretur Marti non Apollini *Jahn*; sequimur
Hultschium | **26** chitara *C* cythara *v* cithara *VJ* | **27** ceteraque
vJ | adtributa *CV* attributa *vJ* | tibicinibus *C* cinibus *m. 2* in
ras. tibicinibus *VJ* tibijcinibus *v* | quos *C* s in d corr. *m. 1/2*; quos
VvJ | nomina *C* o in u corr. *m. 1/2*; numina *VvJ* | **28** ac uesti
CV aut uesti *vJ* | **29** capitulio *C* corr. *m. rec.* capitolio *VvJ* | aut
quid patrib. minus oculis *C* aut quid patribus minusoculis *V* aut
quid patribus in musoculis *vJ* | urbes uestito *C* urbes uestitu *VJ*

urbe uestitu *v* | **31** et ipse *v* | epicoro *C* corr. *m. rec.* epicuro *VvJ* |
 diuine *v* | **32** ficilius *V* i in *a* corr. *m. 2* | **33** metu a uectore *CVJ*
 metū a uectore *v* meatu *Pontanus Hultsch* | symphonⁿia *C* corr. *m.*
s. X | **34** in aciem *J* corr. *m. 1* | metus *v* | **35** phytⁿagoras *V* ||
18, 1 se supno *J* | expⁿercitus *C* c in *g* corr. *m. rec.* expⁿergitus *V*
 expⁿerrectus *vJ* | sythara *C* cythara *Vv* cithara *J* | **2** asclepiades *C*
 e in *i* corr. *m. 2*; asclepiades *VvJ* | freneticorum *CVv* phrenetico-
 rum *J* | **3** sepe *J* | symphonian *C* symphoniam *VvJ* | **4** jeroⁿphi-
 lus *C* Jero philus *V* Zerophilus *vJ* | mortis eiusdem *C* artis eius-
 dem *VvJ* | professor *CV* profexor *J om. v* | rythmis *CV* rithmis *v*
 rhithmis *J* | **5** et in animi *C* mi *m. 2* in *ras.* et in animi *VvJ* |
6 harmonia *C* sed *h* delet. *m. 2*; armonia *V* harmonia *vJ* | **7** acci-
 dit *C* corr. *m. rec.* accidit *Vv* accedit *J* | **8** inter celū *J* | **10** en-
 rythmon et *C* et add. *m. rec.* enrythmon et *V* arte et *J* et *v* omisso
enr. in lac. | diastematis *CVv* diascenatis *J* | congruas *J* corr. *m.*
1 | **11** sua quaeque *CV* sua quoque *vJ* sua quamque *Jahn ex corr.*
cuiusdam ap. Manut. sua quaque *Halm Hultsch* | **12** concinant
CVv concinent *J* | melodian *CV* melodiam *vJ* | **13** ^{carpere} _{capere} *C* capere
subscr. m. rec. capere *VvJ* | non possint *CV* nequeant *J om. v* |
14 erastosthenes geometrica *C* eratosthenes geometrica *VvJ* | colle-
 git *C* colligit *VvJ* | maximum terrae circuitum esse *CVv* maximū
 esse circulū *J* | **15** esse sta|stadiorum *C* sta in *f. v. erasis et in*
init. v. seq. add. m. 2 | ducentum quinquaginta duum *CV* cclx *v*
 cclxi *J* | **16** quot *C* t *m. 2* in *ras.* quot *VvJ* | inter terram *CJ*
 interrā *Vv* | **18** intellegendum *CVv* intelligendū *J* | sescentorū ui-
 genti quinque *C* orū *m. 1* in *ras. pro* um; sescentorum uiginti
 quinque *V* dcxxv *v om. J in lac.* | **19** preterea *J* | **20** sescentum
CV dc *vJ* | pedum ∞ *C* pedū. *iii. V* pedum mille *vJ* | **21** ab terra
CV a terra *vJ* | **22** centum uiginti sex *CV* (uiginti *V*) cxxvi *vJ* |
 esse toni interuallum *CVv* (thoni *v*) & toni interuallum *J* | **23** mer-
 corij *C* sed *u* et *j* add. *m. rec.* mercurii *VvJ* | stellam *C* m *m. 1*
 in *ras. pro* s; stellam *VvJ* | stilon uocatur *C* stilbon uocatur *Vv*

stilbo appellatur *J* | semitonion *C* semito *m. 1* in *ras.* semitonion *VvJ* | **24** stellas *C* s *erasa*; stella *CvJ* | fere *CVv* fertur *J* |

^s
25 emitonion *C* corr. *m. 2*; semitonion *VvJ* | ad solem *CVJ* ad solon *v* | **26** tonum et *CVJ* tonon et *v* | austrum *C* u *erasa*; astrum *VvJ* | **27** diapente *CVJ* dyapente *v* | aluna *CVv* alij *J* | **28** diatessaron *CV* dyatesseron *v* ditesseron *J* | uero *CVv* ât *J* | ad stellam martis *CVv* ad stellâ ♀ mercurij martis *J m. 1* | **29** tantundem *V* | interuallu *C* u in *i* corr. altera hasta *erasa*; interualli *VvJ* | **30** iouis *C* i in *ras. m. 1/2*; iouis *VvJ* | pheton *C* h ex o corr. *m. 1*; phoeton *V* phaeton *vJ* | **31** faciat *CV* facit *vJ* | **32** saturnū *J* ū in *i* corr. *m. 1* | phenon *CV* phanon *vJ* | id est *CV* idem *vJ* | semitonion *C* s pro h *m. 1/2* in *ras.* semitonion *Vv* semitoniū *J* | **33** coelū *J* | proinde *J* | semitonion *C* s pro h in *ras. m. 1/2*; semitonion *Vv* semitoniū *J* | **34** celo *J* | diascema *J* | diatessaron

ⁱ
CV diatesseron *vJ* | **35** et dimidi *C* corr. *m. 2*; et dimidii *VvJ* | a terrae autem summitatem *C* m del. *m. 2*; terrae autem summitate *Vv* ad terrae autem sumitatem *J* | ad eodem caelo *C* ab eodem

^o
caelo *VvJ* (celo *J*) || **19, 1** diapason *CvJ* diapasan *V* corr. *m. 2* | **2** preterea *J* | multaq, *C* multa quae *Vv* multa que *J* | ad alias *C*

^t
om. VvJ | retulit *C* corr. *m. 2*; retulit *Vv* rettulit *J* | **3** enarmonion *C* enarmoni *m. 1/2* in *ras.* enarmonion *V* ena harmonion *J* enarmonion esse — esse mundum *om. v* | dorylaus *C* dorilaus *VJ* | **4** addiderunt esse *CV* addidere esse *v* addi ēē *J* | idest taxopaon *C* id est taxopaon *V* idem taxoraon *v* idē caxomon *J*; corr. *Scaliger* | **5** quia septem *CJ* qui septem *Vv* | uage stelle *J* | moueant *v* | **7** separatim *CV* separatim *v* seperati, *J* | congerere tamen *CVv* congererē et tamen *J* | **8** musicae *C* ne *erasis*; musicae *Vv* musice *J* | **10** expositis iis *C* expositis his *VvJ* | q ante *C m. 1/2* in *ras.*

ⁱ
quae ante *VvJ* | **11** climacterica *C* corr. *m. 1/2*; climacterici *V* vulgo clymacterici *v* clymacterici *J* corr. *Hultsch* | **12** sensum sit *CVv* senserim: sic *J* | equabiliter *J* | **13** unum quemque *CV* unum quenq, *v* unuquēq, *J* | preter *J* | extremum *CVv* externū *J* | **14** primo

gradus *C* s *erasa*; primo gradu *Vv* pinū gradū *J* sed *corr.* in pino
 gradu *m.* 1 | usque annum xv *CV* usque ad annum quintum deci-
 mum *v* usque ad gradū (*delet.*) annū quindecimū *J* *corr.* *m.* 1 | dic-
 tos esse quod *J* | sint pueri *v* | 15 inpubes *CV* impubes *vJ* | se-
 cundus ad *C* secundos ad *V* secundo ad *vJ* | tricensimum *C* trice-
 simū *V* xxx^m *vJ* | adulescentes *CV* adolescentes *vJ* | ab allescendo
CV ab adolescendo *vJ* | 16 qui erat *CVvJ* | 17 quadraginta *CV* xi.
vJ | iuuenis appellatus *C* iuuenes appellatos *VvJ* | publicam *Cu* *m.*
 1 in *ras.* | 18 adusque ad sexaginsimum *C* ad *eras.* *m.* 1; usq; ad sexa-
 gesimū *VJ* usq₃ ad lx^m *v* | 19 seniores uocatos *J* | incipiat *C* at *m.*
 1/2 in *ras.* | 20 usque in finem *vJ* | 21 in quo essent *v* | corpus
 iam *C* orpus iam *m.* 1/3 in *ras.* | 22 laboret *J* | post laboraret
add. in *C* *m.* 1 haec: hinc ad phosphoron quae est ueneris stella
 fere tantumdem hoc est aliud semitonion (s *pro* h et i *m.* 2 in *ras.*)
ad quae pertinent in marg. m. rec. haec: supuacū ē hoc: supius
 non multo dictū ē hoc: | hippocratis *C* hypocrates *V.* hippocrates
vJ | in vii gradus *v* | aetatem *C* aetatū *VvJ* | 23 putauit esse *CV*
 putauit finem esse *vJ* | septimum *CV* vii^m *vJ* | secunde *J* | 24 quar-
 tum decimum *CV* xiii^m *vJ* | tertie *J* | duodetricesimum *CVJ* duo-
 detrigesimum *v* | tricensimum quintum *C* tricesimum quintum *V*
 xxxv^m *vJ* | 25 quinte *J* | duo et quadragensimum *C* imum *m.* 1/2
 in *ras.* duoetquadragensimum *V* duodequadragensimum *v* duodequa-
 draginta *J* *corr.* *m.* 1 in *tex.*; duoetqnqginta puto *m.* 2 in *marg.*
sed del. | quinquagensimum sextum *C* quinquagesimum sextum *V*
 lvi^m *vJ* | 27 x partes *v* | hippocratis *CJ* hypocratis *Vv* | 28 sin-
 gulus *C* u in o *corr.* *m.* 1; singulos *VvJ* | 29 stapheas *v* | ad
 hos *J* | decem hebdomadas *C* hebd. *m.* 1 in *ras.* decem ebdomadas
 (*X* *v*) *Vv* decem ebdomades *J* | 30 plene *J* | quattuor et octoginta
CV quattuor lxxx *v* quattuor et lxxx^{ta} *J* | 32 stadiodromoe ac qua-
 drigae *CV* stadiodromoe et quadrige *v* stadiodrome ac quadrige *J* |
 33 etrusus quoque *C* etruscis quoque *Vv* ethruscisq₃ *J* | duodecim
 ebdomadibus describi *CV* (discrībi *V*) xii. ebdomadibus describi *vJ* |
 34 quae du ∞ ad decies *C* que dum ad decies *V* quae cum ad decies
vJ; locum corruptum quam varie diuerseque emendarint *vv. dd.*

vide Jahnii comm.; ampliorem lacunam statuit Hultsch in praefat. p. VII; explevi ut potui non verba quidem Nostri ipsa, sed quid voluisset credo assecutus || 20, 1 depraecando C depraecando V a exp. m. 2; deprecando v deprecando J | 2 ab deis^s CV ab eis v a deis J | ceterum v | 4 proximae C proxime VvJ | adcessisse C corr. m. 1; adcessisse V accessisse v accepisse J | ebdomadibus CVvJ | 5 septimum quemque CVvii^m quemque v vii^m quenq₃ J | 6 et inijs v | 7 et in elegia C et in legia VvJ | ait enim C at enim V at .n. v ait .n. J; post haec statim incipiunt temporum si ueterum (CV t. u. si vJ) cett. usque ad finem operis; verba autem in prima hebdomade — nocte frequentes (XVII, 9) superius inserta leguntur; quae recte transposuit iam J ut vidimus | 8 ebdomadē C ebdomade VvJ | 9 in tertiam C in tertia VvJ | ueres C e in i corr. m. 2; uires VvJ | 10 temperari C temptari VvJ | 11 consummari CV consumari v confirmari J | octaba C octaua VJ viii^a v | 12 in qua alii — languidiora om. VJ; in v post manere leguntur et in nona. in decima hominem morti cett.; servavit C | albescere C al m. 2 in ras. | 13 exciderunt quaedam de prima et secunda hebdomade disputata | 14 ebdomade CVvJ | incipiente iii^a v | 15 et iā inaequabilem J | aristotelis C | tragizin CV τραγίζειν vJ sed v m. rec. |

^h
16 irquitallire C ir m. 2 in ras. et h add. m. rec. irquitallire V hirkuitalliter v corr. in hirkuitallire; hirkuitallire J | et ipsos inde^h C et inde ipsos VvJ | irquitallōs C ir m. 2 in ras. et h add. m. rec. irquitallōs V hirkuitallatos v sed at del. hirkuitallōs J |

^h ^o
17 tunc m. 2 super vers. J | ircum elere C h et o add. m. rec. ircum olere V hircum olere vJ | aetatem C m erasa; aetate VvJ | adolescentulorum J | **18** ad uires v | **19** xiiii CVv quatuordecim J | παδα C παδα V sed ι add. m. 2; om. v in lac. παδσ J in t. παδα m. 2 in marg. | mellephoebon CV mellephebon vJ | autem om. v | xv^o v | **20** dein sedecim ephoebon CV om. v in lac. deinde xvi ephoebon J | septemdecim εξεφοιβον C septemdecim εξεφιβον V xvii. v omisso εξ. in lac. xvii. εξεφιβον J | **21** multę sunt J | ebdomadib, CV ebdomadibus vJ | **23** erisimie C crisimiae V crissi-

mitē *J* et cris. *om. v in lac.* | itaq₃ per *J* | septimum quemque *C*
inum *m. 1 in ras.*; fuisse septu- *videtur*; septimum (*vii^m v*) queng₃
vJ | 24 crisimon *CV* crissimon *J om. v in lac.* | climactericum uoci-
^{incertū}
tari *C* climactericum uocitari *V* incertū *add. m. 2*; cLIMacT̃ *in marg.*
m. 1; clymactericū uocari *J* uocari *v omisso clim. in lac.* | 25 ex
^o
hijs *J* | genethliaci *om. v in lac.* | alias aliis *CV* alias alij *v* alias aliis
J corr. m. 2 | difficilliores *C* | 26 ternas hebdomades *C* ternae eb-
domades *VJ* terne ebdomades *v* | 27 hoc est *non* oc est *V* | uicen-
^e
simum *C* uisesimum *V* x^m *v* uigesimū *J* | quadraginsimum secun-
dum *C* e *superscr. m. rec.* quadragesimum secundum *V* LXXII^m *vJ* |
28 dein *CV* deinde *v* dein *J* | tertium et sexaginsimum *C* n *erasa*
et e *superscr. m. rec.* tertium et sexagesimum *V* LXXXIII^m *v* LXIII *J* |
LXXX. et quartum *CV* LXXXIII^m *vJ* | 29 in quos | *C* s *erasa*; in quo
VvJ | 30 climactera *CV* clymactera *J om. v in lac.* | prodiderunt
^o
CV prodidere *vJ* | 31 unde quinquaginsimo *C* *corr. m. 2*; uno de
quinquagesimo *VvJ* | complent *C* complent *VvJ* | septies septem *v* |
32 oponionem *C* | 33 potentissimi ducuntur *CV* potissimi dicuntur
v potentissimi dicuntur *J* | ueniat ceteris *C* t *m. 2 in ras. 3 litt.*
^{ae}
ueniat ceteris *V* ueniat ceteris *v* ueniat caeteris *J corr. m. 2* ueter-
ris *Jahn* | 35 consummari *CV* consumari *vJ* | complet *CVv* com-
plet *J* | LXXX. et unum *CV* octoginta et unum *J* LXXXI. *v* || 21, 1 fue-
runt etiam - unum *om. v non V* | utrumque recipere *CV* utrunq₃
recipiant *J* | 2 unde L. et LXXX unum *CV* unū de quinquaginta et
^a
LXXXI. *J* | 3 scriberent *CV* scriberet *v* scriberent *J corr. m. 2*;
ascriberent *vulgo*; scriberent * *Hultsch*; scriberent compleri *scripsi* |
[aliter moti] *Jahn Hultsch ut scil. ex al. multi secundum Lach-*
mannum orta | 4 istos *C* s *add. m. 2*; istos *VvJ* | decreuerunt *C*
decreuer *V in t. dis m. 2 in marg.* discreuere *vJ* | septinarium *v* |
6 adtributum *CV* attributum *vJ* | qua morbos *v* | 7 pathe *CV*
pathe *J in t. παθη m. 2 in marg. om. v in lac.* | musice *CV* mu-
^{sica}
sica *vJ* | consueuerit *CvJ* consueuerit *V* u *ex r corr. m. 1* | 8 cla-
mactera *C* a *in ae corr. m. 1/2*; climectera *V* climatera *v* clymac-

tera *J* | XL et unum *CV* XLIII *J om. v* | 9 LXXX. et unum *CV* LXXXI. *vJ* | 10 permixtum *CVJ* imixtum *v* | tertio et sexagtsimo *C* tertio et sexagesimo *V* III° et LX° *v* tertio et LX° *J* | uel quem *CVv* uel quē *J in t.* quem *m. 2 in marg.* | hebdomades *C* ebdomades *VvJ* | 11 nouem *CVJ* VIII *v* | septem henneades *C* septem ennea- des (VII *v*) *VvJ* | 12 et ad animum *CV* et animum *vJ* | 13 cete- ris *v* | duco *CV* non duco *vJ* | nam utrumque (utrunq₃ *J*) quidem supra dictum *CVJ* utrunq₃ .n. supradē *v* | 15 in utero potens *v* | 16 claros nomine *v* | assūpsit *J* | aristotelēm stagiriten *C corr.* *primum* aristotelem *in* — les *m. 2 tum s deleta et e in ē corr. m. rec.* aristoteles stagiriten *V* aristotelem stagiritem *v* aristotelem stragyritem *J* | 17 reperit *C t m. 2 in ras.* repperit *V* abstulit *v* reperit *J corr.* *Guilielmus* | sthomaci *C* stomachi *VJ* stomachi *v* 19 substentasse *v* | magis mirum sit *CV* mirum sit *v* mirū sit *J in t.* magis *m. 2 in marg.* | annos LXXXIII *J* | 20 non pertulisse *CV* non protulisse *vJ* | 21 caerelli *C* cerelli *V* cerili *v* cefeli *J* | cum *C m. 2 in ras.* | 23 ceteros *CV* cēteros *vJ* | laeuiore*s* *C* | cli-
ici
macteras *CV* clymacteras *J corr. m. 2; om. v in lac.* | 25 vita *om. v* | 26 q₃ annu₃ *J in t.* q₃ ad *m. 2 in marg.* | octogensimum et unum *CV* (octogesimum *V*) LXXXI *vJ* | peruenerunt *v* | 27 ex- timauit *C* existinauit *VvJ* | et habuit [legitimum] *Jahn* | 28 et *om. v* | dionisius *CV* dionysius *vJ* | 29 e contra *J* | choleram *CV* coleram *vJ* | solutum *C* solutus *VvJ* | 30 heratosthenes *J* | xeno- cratis *C* xenocrates *V* erasa *e*; xenocrates *vJ* | 31 achademiae *CV* academiae *vJ* | 32 pauci & per *v* | 33 carneadeas *v* | achademia *V* | 34 noua uel cleantes qui ad annum nonagensimum (n del. *m. 2*) uno minus centum expleuit *C* noua. uel cleantes qui ad annum no- nagesimum uno minus centum expleuit *VJ* (LXXXX. *J*) noua uel cle- antes qui uno minus centum expleuit annum *v transposuit Jahn* *probante Hultschio* | ad seclusi; nonagensimum * *Jahn Halm*
o
Hultsch | 35 xenephanes *C corr. m. rec.* xenephanes *V* xenophanes *vJ* || 22, 1 annorum c^m *v* | post democritum *add. ūo J sed del. m. 1* | abderiten *C* en *m. 1/2 in ras.* abderiten *V* abderitem *J* adderi- tem *v* | 2 isocraten *CV* isocratem *vJ* | fere *J* | proprio *J exp. m. 2*

quo gorgian *CV* quo gorgiam *v* quod gorgiam *J* | **4** centum *CV*
c^m *vJ* | habisse *J* | **5** diutina *CVJ* diuina *v* | **6** corpore *q₃* diu *J* |
 adque *Catq*; *VvJ* | **7** post ueterum in *J* add. quos *m. 2* in marg. |
 suspicimus *C* suscepimus *VvJ* | **8** fortitudinem *C* | **9** dicimus *se-*
clusit Hultsch; qu. e. uet., quorum memoriam suspicimus, — tibi
 antestare dicemus? *Jahn ex Lachmanni emendat.* | quemuis eorum

v | **10** predicationem *J* | quem tuis *v* | postponit^e erubisceret *C* t
 erasa et e add. *m. rec.* postponi erubesceret *VvJ* | **13** motis *CVJ*
 mortis *v* remotis *Cauchius probante Jahnio* amotis *Hultsch* | ple-
 runq₃ *v* | **14** uita *CVv* uitam *J* | **15** sacerdoti *CV* sacerdotis *vJ* |
 conspicuus *CVJ* conspicui *v* | ordinis etiam equestris *CV* ordinis &
 equestri *v* ordinis equestris *J* | **16** gradū *J* sed ũ del. *m. 1* |
17 repraehensione *Cv* reprehensione *V* offensione *J* | **18** maxime *v* |
 quīs *C* s exp. *m. rec.* quis *VvJ* | a te ut nosti ex *v* | **19** amplis-
 simo *C* a *m. 2* in ras. | expetit *C* expetiit *V* petiuit *v* expetiuit *J* |
21 loco *C* corr. *m. 1* ex luco | **24** offic||ia *C una litt. erasa* |
 maiora quē *v* | **25** digne add. *J m. 2* in marg. | **26** supersedeo *v* |
 eloquaentia *C* | nostrarum provinciarum *Jahn* | **27** presides *J* |
 nouerunt *CV* nouero *J* mouere *v* | qua denique *J* | **28** urbis *v* |
29 presens *V* | secula *J* | **31** implere *C* implere *VvJ* | hibernum *v*
 hodiernum *CVJ* | **13** nosceret *v* | **14** appello *CVv* a pplo *J* | **35** aut
 annum *C* aut unum annum (annū *V*) *VvJ* | seculum *V* | ceterum
vJ || **23, 2** presentia *VJ* | inmensum *CV* | **3** et ante semper *om.*
vJ | neque ad quemquam *CV* nec ad quenq̄ *vJ* (quemquam *J*) |

ad
4 quam adulterum *C* ad superscr. *m. 1/2*; quam ad alterum *VvJ* |

&
5 tempora *om. v* | futurum quibus *CVv* futurum quibus *J* corr. *m. 2* |
6 in initio *C* ni erasis | exitum *C* | **7** inconpraehensibile *C* inconprehen-
 sibile *V* incomprehensibile *v* incomprēsibile *J* | accipiat *J* | **8** nec aliud *J* |
 esse videtur *v* | quam transacti — breuiusue uideatur *om. v* | **9** quid-
 quid *C* quicquid *VJ* | **10** futuro *C* o in u corr. *m. 1/2* | et adponit
 praeterito *om. VJ* | **11** paria *C* propria *V* (pro- comp. scr.) pro-
 prie *J* | nec ita *J* | **12** quidquid *Cv* quicquid *VJ* | **13** conlationem
CV collationem *vJ* | **14** neq₃ — neq₃ *v* nec — nec *CVJ* | finiti||

ⁱ
C finiti *Vv* finito *J* corr. m. 2 | 18 designare *C* i in e corr. m. 2;
 designare *VvJ* | obmissis *J* | 19 comunis *J* | exordiar|||: | et *C* et
 add. m. 2 | et quoniam- dicam om. *VvJ* | 21 spaciū *J* | 22 diffi-
 nitū *J* | triginta *CV* xxx *vJ* | putarint *C* i in u corr. m. $\frac{1}{2}$; puta-
 runt *VvJ* | 23 multū *J* in t. nulū m. 2 in marg. | esse *J* in t.

^a
 errare m. 2 in marg. | Heraclytus *v* | 24 qui *J* corr. m. 2 | or-
 hem *C* e m. $\frac{1}{2}$ in ras. | uocant *CVvJ* uocat *Lachmann* vulgo |
 25 ad sementi *C* om. *VvJ*; seclussit *Jahn* ab sementi *Halm Hultsch* |
 ad sementim *C* ad sementem *VvJ* | 26 hoc equidem *J* | definierunt
CV diffinire *v* diffiniret ūt *J* sed ut del. m. 1 | Herodicus *CV*
 herodotus *vJ* | 27 quinque et uiginti *CV* (uiginti*V*) *v* et xx *v* v.
 xx. *J* | dici *C* i in ras. m. 2 | triginta *C* triginta *V* xxx *vJ* | 28
 autem sit *C* autem quid sit *VvJ* | exanimatū *V* | 29 scribserunt
C | 30 quamuis eo a uero *C* quāuis a uero *VvJ* | aut herodotus *v* |
 31 arganthonion tarcessiorum *C* tar m. 2 in ras. arganthonnion tar-

^h
 cessorū *V* argantomon tharcessio, *v* argontomion tarcessio, *J* h su-
 perscr. et c in t corr. m. 2 | centum et quinquaginta *C* centum et
 quagi

quinta *V* corr. m. 1 sed alio atram. c & l v cl *J* | 32 aut epho-
 rus *C* ante phorus *Vv* anthephorus *J* | qui tradidit *vJ* | archadas
CVJ arcadas *v* | 33 aput se *C* | aliquod *C* | trecentos *C* tricentos
V ccc *vJ* | 35 etiam continet *v* || 24, 1 epigenesin centum duode-
 cim *CV* (epygenesin *V*) epigenesin cxii *vJ* epigenes *J* m. 2 in marg. |
 longissimam om. *v* | 2 berosus *J* | centum sedecim *CV* cxvi *v* c.
 vi *J* | ad om. *vJ* | centum uiginti (uiginti *V*) *CV* cxx *vJ* | 3 cre-

^{p o}
 diderunt *CV* credidero *v* credidere *J* corr. m. 2 | fuere *vJ* |
 4 uariae *C* | post uarie *v* add. longissimam superius omissum |
 5 insingulis *C* m. 1 in ras. | sic caeli *v* | circumbam finito-
 rem *v* | 6 clyma *vJ* | 8 secula *V* | ethruscorum *J* | libri om.
vJ | 9 in quibus *vJ* | quod die *J* d exp. m. 1 | 10 adque
C atq; *Vv* ac *J* | de ijs *v* | ea die *J* | 11 eum qui *CV* eumq;
 qui *v* tū qui *J* | post suae add. *J* corpus hircū olere inc sed del.
 1 m. | 12 de ijs *v* | 13 qui long. eg. aet. *CVvJ* *Hultsch* qui long.
 aet. eg. *Jahn* | 16 ethrusci *J* | 17 haruspicii *C* aruspicii *Vv* ha-

ruspiciis *J* | disciplinaeque *C* | 18 rettullerunt *C* retulerunt *VvJ* |
 thuscis *J* | 19 scripta *J* | ut *C* u in ras. *m. 2* | et quod *C* et quot
V quot *v* & quo *J* | 20 data sint *CV* data sunt *v* acta sint *J* |
^o
 transactarum *V* corr. *m. 1* | 21 continetur *C* c *m. 2* in ras. con-
 tinetur *V* ntinet *m. 1* in ras. continetur *v* continent^a *J* | 22 quat-
 tuor *CV* quatuor *vJ* | prima om. *J* | centum *C* um *m. 2* in ras.
 pro enū; centū *V* cv *vJ* | quintum *C* in *m. 2* in ras. | centum
^{um}
 uigenti trium *CV* (uiginti *V*) cxxiii *vJ* | 23 undeuginti et cen-
 tum *C* um superscr. *m. 2*; unum deuginti et centum *V* unum de
 xx & c v unū de uiginti & c *J* | 25 hetrusci *C* h add. *m. rec.*
 etrusci *Vv* ethrusci *J* | 26 quidam putant ludis seclularibus distin-
 gui *v* | 28 debeant *V* nt *m. 2* in ras. | 30 ut om. *vJ* | 31 tum
 antias *vJ* | 32 scaenicis *CJ* scenicis *V* scenis *v* | libro I^o *v* | 33 mu-
 ros *V* | 34 de caelo tacta essent *CV* (tracta *V*) de celo essent tactae *J*
 deessent tacta *v* | 35 sybillinos *CVv* sibyllinos *J* | .xv. uiri *C* ma-
 nifestissime, non .xii. uiri; xii. uiri *VJ* duodecimui *v* x uiri *Mom-*
^v
msen Hultsch | post uiri *J* add. cū | renuntiarunt *C* renuntiarent *V*
 corr. *m. 1*; renuntiauerunt *vJ* | ut diti *J* || 25, 1 proserpinae *C*
 inae *m. 1* in ras. | terentini *J* | ludi fierent terenti in campo mar-
 tio *v* | 2 imolarentur *J* | c^{mo} *v* | 3 titus *CV* .t. *vJ* | 5 anno his
 enim terminari saeculi fieri mos ut *CVvJ* (terminum *vJ*) locus varie
 temptatus: anno (is enim terminus saeculi) fieri mōs, utque contra
 cett., editt. vett. anno (is enim terminus saeculi) fieri mos * * ut
 contra *Jahn* anno (his enim terminari saeculi *) fieri mos * ut *
Hultsch, qui post saeculi add. modum in praefat. p. VII; anno
 (his enim terminari saeculum) fieri mos fuit scripsi; x^o et centesimo
 quoque anno (his enim terminari saecula) fieri mos erat coniecit *Sol-*
tau, Röm. Chron. 1889 p. 387 not. 3. | contra ut decimo cente-
 simoque anno *CV* (ut om. *V*) contra x^o c^o quoq^s anno *vJ* | 7 edicta
 testari videntur *CVJ* edicta testantur *v* | oratius *J* | 8 saecularibus
CV secularibus *J* specularibus *v* | *Hor. carm. saec. 21—24* | 9
 certos *CV* certus *vJ* | orbes *C* orbes *V* e in i corr. *m. 2*; orbis
vJ | 10 claro *CV* clara *vJ* | totiesq^s *J* | 11 post frequentes in

CVvJ (in *V* $\frac{1}{2}$ lin. vacante) *sequuntur* superest dicere (*VII*) — ait enim (*XIV*, 7); *tum huc transposuit Lachmann* quae dissensio ex cap. *V fin.*; *denique* temporum si veterum *cett. superius, ut vidi-*

mus, leguntur | temporum si ueterum reuoluentur *C corr. m. 2*; temporum si ueterum reuoluantur *V* temporum ueterum si reuoluantur *vJ* | **12** in *post* magis *om. vJ* | primos *C sed o ex u corr. m. $\frac{1}{2}$* ; primos *VvJ* | seculares *J* | **13** regibus post *C* regibus con post *V* con *del. m. 2*; regibus cum post *vJ* regibus con(stat) post *scripsi* | *CCXLV CV CCLV vJ* | **14** esse *om. J* | esse * * ad *Jahn Hultsch* esse, (at) ad *scripsi* | *XL uirorum CVvJ* | commentarios *C* commentarios *VvJ* | **15** anno *ccxcviii. m̄. ualerio spurio uerginio cons̄s. CV (m. V) ante ccxxcviii m. ualerio op. uirginio cons̄s. v añ ccxcviii (sic vulgo) m. ualerio spurio uirginio cons̄s. J* | *post cons̄s. secundum Lachmannum exciderunt haec*: secundos ludos, ut *Antias vult (ita et edit. Havercampi), M. Popilio Laenate m̄ M. Valerio Corvino cos.* | **16** ab urbe condita *v* | octauo et quadraginsimo *CV* (quadragesimo *V*) *vii^o & XL v viii & XL J* sexto et qu. *correxist Lachmann* | **17** commentariis *CVvJ* | xv uirorum *C* xii uirorum *VvJ* (iunio, *v*) | **18** decimo *CV x^o vJ* octavo *Lachmann* | *m̄. ualerio C* | curmino *CV* coruino *vJ* Corvo *Manutius* | *ii CV* secundū *J om. v* | c. poetaelio *c̄s. C c. poetelio cons̄. V c. petilio cōs̄. v c. poetilio cōs̄. J* | tertii ludi *C m. 1 in ras.* | **19** antiatae *C* | clodio *J corr. m. 2 in claudio* | *post pulchro J add. et* | **20** pulloi. *cōs. C pullo i cons̄. V pullo cōs̄. v pullo cōs̄. J* | *excidit annus DV et XV uir. commentariorum mentio* | quingentesimo duodeuicensimo *C* quingentesimo duodeuicesimo *V* *dcxx v d^o. duodeuiginti J* | **21** linio uarro *cōs. C linio uaro cons̄. V linio uaro cōs̄. vJ (cōs̄. v)* | **22** quetorum *v* | **23** marcio *CV* martio *v ualerio J* | *m̄ manlio cōs C m̄. manlio cons̄. V m. manlio cōs̄. v marco manlio cōs̄. J corr. Drakenborch* | **24** gn. *CVJ (in J en ex en m. 1) cn v* | **26** adfirmant *CV* affirmant *vJ* | *cn CVv en J* | lucio mummo *CV l. mumio v l. mumio J* | **27** *cōs CV cōs̄ vJ* | id est anno *dciii CV* idem *dc^o m̄^o āno v idest dc^o m̄^o an. J* | x. uirorum *v* | commentariis *CVvJ* | **28** sub annis *CVvJ* | *dcxxviii CV* *dcxxviii. v dc xxix J*

M. om. *CVvJ* | emilio *CV* aemilio *v* emylio *J* | oreste cos. *CV* ho-
 reste cos̄s. *v* oreste coss. *J* | **29** ludos furnio *CVvJ* | silano cons̄s.
CV syllano cos̄s. *v* syllano cons̄s. *J* | anno dccxxxvii *CV* dccxxvii
vJ *omisso* anno | **30** aūg. et agrippa *CV* (agryppa *V*) augustus et
 agrippa *vJ* | .t. claudius caesars̄ae .i. c. iii et lvi. telLio *C* a
exp. m. $\frac{1}{2}$; t. claudius cesar. se .i. c. iii. & l. vitellio *V* t. claudius
 caesar se iii^o et l. uitellio *vJ* | **31** cōs *C* cons̄ *V* cos̄s. *vJ* | anno

dvcc *CVv* anno dvccxli. *J* *omissis* septimos — dvccxli | septimos^v
 (*corr. m.* 2) domitianus sex. iii et l. minucio rufo cōs *C* septimos
 domitianus se xiiii & l. minuci rufo cons̄. *V* septimos domitianus se
 xiiii et l. minutio ruffo cos̄s. *v* | **32** imp̄. sept. et iū aūr. antoninus *C*
 imper̄. sept. & iū. aūr. antoninus *V* imperator septimius et m. aure-
 lius antoninus *v* imp. septimius et inde aurelius antonius *J* | **33** li-
 bone cōs *C* nibone cons̄. *V* jubene coss. *vJ* (cos̄s. *v*) | dvcclvii. *CVvJ* |

hinc cernere licet *J* | **34** ut hiⁱ (*corr. m.* 2) referrentur^u (*corr. m.*
s. x) *C* uti referrentur *V* uti referuntur *vJ* | **35** statum *C* statu-
 tum *Vv* statūtū *J* *sed* tū *in f. add. m.* 1 | nec post *J* | centum
 decem *CV* cx. *vJ* || **26**, 2 ijs ludis *v* | secula *J* | adfirmet *CV* affir-
 met *vJ* | presertim *vJ* | **3** anno ccxliiii *CV* anno ccxliiii *vJ* | **4** se-

culo *J* | **5** et si quis *J* | ludit^s *V* *corr. m.* 1 | secularibus secula *J* |
 saecula * *Jahn Hultsch*; cludi *ante* ludis *add. Lachmann*; dis-
 cerni *post* saecula *add. editt vett.* distinguere ego | **6** seculares *J* |
 plerunq^s *vJ* | **7** seculum *J* | **9** *post* saeculum *add. ccxliiii. CV*
ccliiii v ccxliiii an. J | naturale saeculum *vulgo* natura saeculum
CVvJ Hultsch | **10** civilem *Cv* civilē *VJ* | modulum annorum .*C.*
 statuerunt *CV* annorum modulum anno, centum statuere *vJ* | **11**
 testis est ipse *v* | annali vir^o sic scriptum est *vJ* | **12** anno .d. sep-
 timo saeculum accipit *CV* anno dvii^o saeculum (seculum *J*) accipit
vJ; septimum *Lachmann* occipit *Scaliger Hultsch*; cf. *W. Soltau,*
Röm. Chron. 1889 p. 230 not. | his cons̄s. *J* | **13** m̄ emilius m̄
 filius lepidus *C* m̄. emilius m. filius laepidus *V* m. aemilius m. filius
 lepidus *v* m. emylius m. fabius lepidus *J* | **14** g. popilius *CV* c. po-
 piliusⁱ *vJ* | sed ut *V* *corr. m.* 1 | **16** ad hanc aetatem *CVvJ* *corr.*

Lachmann | perducere *CV* *Hultsch* producere *vJ* *vulgo* | deinde
quod *v* | etruscos *CV* etrusco₄ etruscorū *J* *corr. m. 1* | **17** saecula
centenum fuerunt *CVv* (fuere *v*) secula centū fueŕ *J* | etiam hic ut in
aliis plerumque imitari uoluerunt *C* etiam hic & in aliis plerumque
imitare uoluerunt *V* et hic et in alijs pleriq₃^s imitari uoluerunt *v*
corr. m. 1; èt his ut in alijs *J* in *t. corr. m. 2*; imitari uoluerūt
m. 2 in marg. | **18** preterea *J* | fieri potest *CVvJ* *vulgo* adferri
potest *Lachmann* | **19** quodque Dioscorides *Jahn vulgo* | *post* astro-
logus *J* *add. dixit sed del. m. 1* | scribit *C* bit *m. 1/2* in *ras.* scri-
psit *VvJ* | eos qui *C* eos quae *VvJ* | **20** solent *CVvJ* solent con-
servare *vel* exossare *vett.* sallunt *Lachmann Jahn Hultsch* | annos
C annos *V* *corr. m. 1*; annis *vJ* | **21** idcirco *CVv* iceirco *J* idque
cor *Lachmann Jahn Hultsch* | humanum *CVvJ* hominum *Lach-*
mann Jahn Hultsch | **22** siue ex corporis *J* | pendendo *C* pependo
VvJ | hominis aetatis *vJ* | **23** incrementa *C* a *m. 2* in *ras.* | de-
minutiones *C* inution *m. 1* in *ras.* diminutiones *V* diminutiones
vJ | conserue. *C* nt *m. 1/2*; conseruent *VvJ* obseruent *Jahn vulgo*
conseruere *Hultsch* | **24** duas dagma^s *J* *corr. m. 1* | bini *J* | qua-
tuor *vJ* | et sine in *J* | **25** quinquaginta *C* item *V* *m. 1* in *ras.*
quinquagesimum *v* d *J* in *t. del. m. 1*; L *m. 1* in *marg.* | binas
ab iis *C* i erasa et h *add. m. s. X*; binas ab his *V* as ab *m. 1* in
ras. binas ab iis *vJ* | centum annis draemis *J* *del. annis m. 1* |
adq, anno *C* atq; anno *VvJ* abusque anno *Lachmann Jahn Hultsch*
aque anno *scripsi*; cf. *Draeger H. S. II² p. 36* | **26** quinquagē-
simo *C* quinquagesimo *VvJ* | prospicuum *v* | **27** centesimo *CVv*
cente|tesimo *J* | **28** seculū c. annis *J* | **29** in x^o *vJ* | ut primum
J | **30** quod *Cv* quot *V* cur *J* | secula *J* | urbis *C* | **31** sed qđ
apud uarronem *J* *m. 2* in *marg.* | **32** duodeuicensimo *C* duodeui-
cesimo *V* duodeuigesimo *J* duo de xx^o *v* | **33** uettium romae *CV*
uetium romae *v* romę uectiū *J* | augurio *C* *corr. m. rec.* | non igno-

ri
 rabilē *V* | cuius docto *C* corr. *m.* 2; cuius doctori *V* in *t.* eius *m.*
 2 in marg. cuius doctori *vJ* cuius doctiori *Lachmann Jahn*; cui-
 vis docto *editt. vett. Hultsch* | 34 essent *C* | traderent *C* tradebant
VvJ | 35 condende *J* | uulturis *CV Hultsch* uulturibus *vJ* vultu-
 riis *Jahn* || 27, 1 ex. x *CV cxx vJ* | praeterisset *C* set *m.* ½ in

sset
ras. praeterisset *Vv* preterierat *J* corr. *m.* 1 | 2 et cc *vJ* | 3 se-
 culo *J* | 4 etiam gentibus *CVJ* et gentibus *v* tam gentibus *vulgo* |

r
 5 alii unum annum *vJ* | 6 sūt *J* | 7 quale *J* corr. *m.* 1 | iam hūc
v | 9 circuit *vJ* | tridecies *CV* terdecies *vJ vulgo* | sepe *J* | 10 duo-
 decim *CV XII vJ* | dimidia; tum *C* | 12 duodecim mensum *CV XII*
 mensium *vJ* (mesiū *J*) | tredecim *CV XIII vJ* | 13 utrunq₃ *v* | se-

s
 paratum *vJ Jahn* separatim *CV Hultsch vett.* | ambo *C* corr. *m.*

s
rec. ambo *Vv* ambos *J* | 14 tria terida *v* | 15 biennis *J* | dieteres
C corr. *m.* 2; dies teres *Vv* dieteres *J* | 16 misteria *V* | que *J* |
 fiebat *J* | triaterica *v* | 17 tempus *C* pu *m.* 2 in *ras.* | 18 tetra-

ad
 heterida *CV cetraterida v* tetraterida *J* | sed eam *C* corr. *m.* 2; sed

in
 ad eam *VvJ* | quanto *J* corr. *m.* 1 | 19 pentaeterida *C* penteterida
VvJ | annos *C* o in *u* corr. *m.* 2 | 20 uisus est solis *CVvJ* visus
 est. Ut annus solis constaret *editt. vett.* visus est * * solis *Jahn*
Hultsch nam notum est *addidi* | annūs *C* corr. *m.* 1 s *erasa*; an-
 num *VvJ* | ex dibus *J* | 21 quae primum *CVvJ* | diem *om. vJ* |
 22 conficeret³ *J* | elide *C* aelide *V* helide *v* elide *J* | olympio *C* o
 in *ras. m.* 2; olimpio *V* olympio *vJ* | rome *J* | capitoliño *C* n *exp.*
m. 2; capitolio *V* capitolino *vJ* | 23 celebrare *v* | 24 a solis *C* |
 ad lune *J* | 25 octēteris *C* octo teris *V* octo aeteris *v* octoeteris *J* |

e
 enneaeteris *C* aenneaeteris *V* eneteris *v* enneteris *J* | 26 redibat

c
 huc *C* corr. *m.* ½ | 27 plēraque *v* | grātia *V* corr. *m.* 2 | 28 ut
 propriae *C* ut proprie *VJ* et proprie *v* | 29 sunt soli uno minus *C*
 sunt soli diu nominus *V* sunt solidi uno minus *vJ* *supplevit Scaliger* | 30 VIII. *v* | hanc octo aeteridam *C* octo aēteridam *V* octoeteri-

dam *vJ* *omisso* hanc | ^{id} **31** gnosis constitutā *J* *corr. m. 1* | sed an
cleostratum tenedium *C* sed hanc leostratū tenedium *Vv* (tenendum
v) sed hāc cleostratū tenedū *J* *corr. Jahn* | **32** composuisse *vJ* |
alios aliter *C* alius aliter *VvJ* | **33** uariae *C* | octo eteridas *CJ* octo

& eteridas ^h *V* octoeridas *v* | arpalus *C* *corr. m. rec.* harpalus *VvJ* |
34 nautelis *CVvJ* | *menestratus* *C* *menes m. 1 in ras.* *menestra-*
tus *V* *nestratus v mnestratus J* | dositheus *CV* doxitheus *v* doxi-
teus *J* | **35** octo | octēteris *C* octo *in f. v. eraso et octē add. m. 2*
v. seq. init. oca&eris *V* ocaeteris *v* octoeteris *J* | eudox *v* grecia *J* |

^{li}
multe *J* || **28, 1** regiones *CvJ* regiones *V* *corr. m. s. XVII* | cae-
rimonia *C* cerimonia *VvJ* | **3** proxima *C* proxime *VvJ* | magnitu-
dine *J* | dodecaeteris *Cv* do de c&eris *V* duodecateris *J* | **4** xii. *vJ* |
5 lunęue *J* | **6** adcommodatas *C* as *m. 2 in ras.* adcommodatum *V*
accōmodatum *v* accomodatum *J* | **5** gene&hliaci *V* | **7** item morbos
salubritatesque circumire *C* item morbosque circumire *VvJ* (circuire
vJ) | **8** praeterea *CV* preterea *J* *pp v* | complures *C* complures *VvJ* |
metonticus *CVvJ* | **9** ex *om. J* | unde uigenti *C* unde uiginti *V* uno
de xx *v* unū de uiginti *J* | enneacaeteris | ceteris *C* teris *add. m.*
2 in f. v. ceteris delete; ennea ceteris *V* eneateteris *v* enneateteris
J | **10** dierum *vi* et a. ccccxl *CV* dierum sex milia et ccccxl (cccclx
J) *vJ* | **11** philolaus pythagorici annus *CV* (pythagori *V*) philolaus
pythagorianus *v* philolai pythagorici annus *J* | **12** lxx *vJ* | interca-

^a
laris *C* intercalares *VvJ* | xx & un' *v* xx et qtuor *J* | **13** calippi cy-
ziceni *CJ* calippi cizicen. *V* calippi cyzieni *v* | lxxvi *vJ* | **14** duo-
detrigenta *C* duodetriginta *VJ* duode xxx *v* | *pro lxxxii coniecit*
lxxvii Tannery, Revue de philol. XIII, 1, p. 69 sq. | intercala-
res *CVv* intercalariibus *J* intercalariis *vulgo* | **15** perinde *om. J* |
xxviii *vJ* | ccciii. *v* | **16** intercaletur *CV* intercalantur *vJ* | cen-
cies *V* | hec *J* | **17** qñ *J* | **18** xxx *v* | **19** aegyptiorum uero *Cv*
egyptiorum uero *V* egyptio | uō *J* | greci *J* | **20** xivixcv *J* *om. v*
in lac. | propterea *CV* propter *v* preterea *J* | **21** quam uocant *C* |
aegypti *C* | θοδυοι *CVJ* *om. v in lac.* θωυδι *Jahn* | **22** sydus *vJ* |
eorum *om. J* | solus *CVvJ* solos *editt. vett.* solum *Halm Hultsch*

solidos *Lindenbrog* solidus *conieci* | **23** apud *C* apud *VvJ* | **25** ἱεccccxī *CV* ἱ^m cccclxi *v* mccccclxi *J* | ad diem reuoluitur *CV* (reuoluatur *V*) ad diem reuoluatur *vJ* (reuoluantur *v*) | principium *om.* *v* | heliacos quibusdam *V* | **26** εἶτονενιδυτος *J om.* *v in lac.* | preterea *J* | **27** aristotelis *C* | **29** quoniam *v* | **30** hiemps *C* hiems

^{el}
V hyems *vJ* | cataclysmos *C* catadysmos *V corr. m. 2 non rec.* catidismos *v* cataclysmus *J* | **31** epyrosis *v* | **32** dum — dum *C* | exignere *J* | aristharcus *C* aristarcus *V* aristarchus *vJ* | **33** puta-

esse
uit. annorum *C* auit *in ras.* et esse *add. m. 2*; putauit esse annorum *VvJ* | duum milium cccclxxxiiii *vJ* Πεccccxxxiiii *Tannery, Rev. de phil. XIII, 1, p. 69 sq.* | aretis *CV* arestis *v* aretes *J* | dyrracinus *C* dirracinus *V* dyrracianus *v* dyrrhachinus *J* | **34** quinq₃ milium dlii. *v* v^m d. l. xx ii *J* xx *exp. m. 1* | heraclitus *C* heraclytus *V* herodotus *v* Heroreclytus *J* | x milium octingento₄ *v* x miliū & dccc *J* | dion |||| | *C ubi sequens numerus del. m. 1* | x. dcccc-lxxxiiii. *V* x. milium dcccc Lxxxiiii *v* x miliū & dccccLxxxiiii *J* | orfeus *V* | **35** c^m xx *v* | casandrus *v* | tricies *CV* tricies *vJ* | c^m *v* centum milium *CVJ* || **29, 1** unq₃ *vJ* existimauerūt *J* | **2** panta haeteridas *C* pata. ha&eridas *V* pateteridas *v* pente eteris *J* | greci *J* | **3** olimpiadas *V* | **4** ducē testina *v* | quinquagensima *C* quinquagesima *VvJ* | quarta *om.* *v* | olimpias *V* | olympias nominatur *J* | **5** annus nē *v* |

ⁱ
6 item quidam *J* | seruo *V corr. m. 2* | **7** et quinto *C* | censo *C* | **9** seruo *V* | impetratore *C* | **10** et caesar. ter. cōs. *C* & caesare ter. cons. *V* et caesare iii cōs. *v* et cesare iii cos. *J* | interfuerint *Jahn vulgo* interfuerunt *CVvJ Hultsch* | **11** lxxv *CVvJ vulgo* lxxii *Borghesi Hultsch* | **12** fierint *C* nt erasis | **13** ceptus (ceptus *J*) est *vJ* | **14** dometiano *C* | die duodecimo *CV* die xii *vJ* | **15** sergi corneli *CV* sergii cornelii *vJ* | dolobellae *J* | **16** undequadragesimus *C* undequadragesimus *V* unus de xl *vJ* | **17** annos *C* o ex u

^{lr}
corr. m. 1 | vertentibus *om.* *v* | **19** natura *CVv* na *J* = naturaliter | xii sig: *CV* xii signa *vJ* | **20** profectum *C* m in s *corr. m. 1* |

^t
quod *C corr. m. 2*; quot *VvJ* | **21** repperire *C* reperire *Vv* inue-

nire *J* | pylolaus *CV* philolaus *vJ* | **22** aphrodius *J* | **23** calippus

vJ | ^xccc_Λlxv *J* *corr. m. 1* | Callippus autem ccclxv (et partem diei quartam) et Aristarchus *cett. coniecit Tannery, Rev. de Phil. XIII,*

1, p. 69 sq. | ^haristharcus *C* aristarcus *V* *corr. m. 2*; aristarchus *vJ* | **24** tantundem *CJ* tantūdem *corr. m. 2 et in marg. dū m.*

^{sūp}
2 *V* tantundem *v* | preterea *J* | mille de xxiii. *C* *corr. m. 2*; millē de xxii sup *V* mdc xxii super *v m. de. cxii. super J* | **25** dierum *C* in *in ras. m. 2* | v. *v* | undeicensimam *C* undeicesimā *V* undeigesimā *J* unde *v* | uenopides *CV* uanopides *v* lucnopides *J* | **26** duum et uiginti *CV* do₄ & xx^m *v* duo₄ & xx^{ti} *J* | undesexagensimam *C* undesexagesimam *VJ* unde lx^m *v* | ccclvi *J* | **27** ad noster *C* at noster *V* ac noster *vJ* | aequi. noctiales *C* aequinoctiales *VJ* equinoctiales *v* | **28** in conpraehensibile quidem et enuntiabile *CV* (inconprehensibile *V*) incomprehensibile quidem *v* incompnsibile & tnūabilem *J* inconprehensibile quid nec enuntiabile *proposuit Hultsch in appar.* | existimarunt *CV* existimauerunt *vJ* | **29** proximam *C* | amplessi *v* | **30** ueros *C* e in i *corr. m. 2* | **31** diuerse *J* | etiam cū *J* | **32** struebāt *J* | iam inter *C* | **33** congruant *CJ* congruat *v* congregant *V* in t. ēgruant *m. 2 in marg.* | antiquissimi *J* | **34** menstrem *C* sed en in *in ras. m. 2 et em ex uum corr. m. 1/2*; bimenstrem *V* bimestrem *vJ* | ab isone *CV* a pisone *v* ab osyride *J* | quadrimenstrem *CV* quadrimestrem *vJ* | **35** nouissimen *J* | arminon *CVv* amminon *J* | ad xiii ||||| *C* eraso menses | produxisse *J* || **30, 1** in achaia *CJv* in adiaia *V* | archades *vJ* | trimestrem *CJ* trimenstrem *Vv* | primum *vJ* | **2** proselenam appellat: *id ut C* idut in *in ras. m. 2*; proselenam appellant. *Jd ut V* proselinon appellāt

^{non}
Jd _Λut *J* *corr. m. 2*; ptoselean appellant *id ut v* | **3** lune *J* | caelo *Cv* coelo *V* celo *J* | **4** annum is in graecia *C* annū his in grēcia

ⁿ
Vv annum quam in grecia *J* | lune *J* | constituaeretur *C* *corr. m. s. X*; constituerentur *Vv* constitueretur *J* | **5** tradāt *J* | trimenstrem *Vv* | instituissent *C* nt *erasis*; instituisse *Vv* constituisse *J* | **6** hiemem *CV* hyemem *v* hyemēq₃ *J* | horus *CVv* horas *J* | et *om.*

J | annum dici *CVvJ* | **7** graecos *Cv* grēcos **1** *prorsus m. 1*; grecos *J* | horus eorumque scribtores *C* horus eorū scriptores *Vv* horas eorum scriptores *J* | **8** quatuor *v* | circuitu *CVvJ* | pentaheteridis *CV* penteteridis *v* pentateridis *J* | omnium magnum *v* | **9** carnales *v* | semēstres *C* semenstres *Vv* semenstrē *J* | annos *et* inter *C* *et* *eraso*; annos *et* inter *J* annos inter *Vv* | **10** augescerunt *v* *u in e corr.* | senescerent *C* *en in ras. m. 1*; senescerent *V* senescerunt *v* senserūt *J* | **11** cūctos *vJ* | triheterida *C* trieterida *VvJ* | anū *J* |
12 omitam *V* | caliginem *C* | profunde *J* | uetustatem *C* *sed in s corr. et i add. m. 1* | **13** recentiores *C* | memorie *J* | **14** fallacię est cognoscere *J* | **16** ferentini *C* *ni m. 2 in ras.* | **17** uel ro-
 mani *CV* romaniue *J* romani *v* | **18** propositū fuit *J* | uariae *C* uarię *V* uarie *v* uarios *J* | intercalendis *C* *e in a corr. m. 1/2* | **19** naturalē | *q, C turalē m. 2 in ras.* | **20** longum esset *J* | **21** rome *J* | **22** duodecim mensum *C* duodecim mensium *V* **xii** mensiū *vJ* |
sed magis- Varroni om. v | **23** gracchano *C* *sed ano erasis et o post gracch add. m. 1/2*; graccho *VJ* | *et ante fuluio om. J* | *sed et suaetonio C sed eraso; et suetonio VvJ* | **24** qui *om. v* | decem mensum *CV* **x** mensiū *vJ* | putauerunt *v* | fuisse *om. J* | **25** erāt orti ūn *J* | hi decem *CV* decem *vJ* | **ccciii** *CV* **ccc** *v ccciii J* | in hoc modo *vJ* | **26** aprilis — **xxxi** *om. v* | **27** trecenos *J* | octuber *C* | **28** quatuor *vJ* | *post quatuor incipit alia manus in J usque ad finem operis* | sex canī *J* | **29** siue annum *C* siue anuma *V* **a** *in ras. m. 1*; siue a numā *vJ* | a tarquino *vJ* | factiluna **xii** *V m. 1 in ras.* | **30** luna *C* **u** *m. 2 in ras.* | **31** dies videbatur *C* **es** *m. 2 in ras.* | **32** imprudentiam *vJ* | superstitione qua *C* **ione q** *m. 1 in ras.* *superstitione qua V superstitione v omisso qua; supficionē qua J* | **33** impar *vJ* | **34** accesserit *J* | **35** menses duos *v* | explerent *CV* implerent *vJ* | sex illis cauis *C* sex his cauis *V* *sed his cauis vJ* | dies *om. VvJ* || **31, 1** detracta ad eos *J* | factiq, *C* **ac** *m. 2 in ras. 3 litt.* | **Lxii** *CVv* **Lvii** *J* | **2** undetrigint* *C corr. m. 2* | fabruarius *V* | duo de **xxx** *v* | **3** adque *C* atq; *VJ* **deq₃** *v* | oñis *J* |
8
 mense *C* *corr. m. 2* | impari *vJ* | ceperunt *v* | **4** coeteris *J* *ce_uteris* *v* | infaustior *C* **us** *m. 1/2 in ras.* | **5** mensum *C* *sed u ex e corr.*

et u superscr. m. 2; m̄siū V mensium vJ | uigenti C e in i corr.
 m. 2 | xxii uel xxiii vJ (uel xxii v) | 6 alterni J | 7 exequaretur
 C exaequaretur Vv exequeret³ J | potissimo J | inter terminalia C
 l m. 1½ in ras. interterminalia VvJ | 8 regifugium CV refugium v
 regiu₃ fugiu₃ J | 10 dilectum C delictum VvJ | negociu₃ vJ | eo₄
 v | 12 hodiū₃ J | uel gratiam quo quis CV uel quis v uel ex quis
 J | citius abiret diutiusq₃ Cv citius abiret diutius abiret diutiusq₃ V
 citius obi et diutiusq₃ J | 13 publici J | redeptor ex C ptor ex m.
 1 in ras. fuisse videtur redemptores; redemptor ex V redemptores
 vJ | damnoue esset CV dando ut esset v dōno ue esset J | 14 mi-
 nusuel C | liuidine CV libidine vJ | interkalando C intercalendi V
 non intercalandi; intercalandi vJ | 15 mandatum C | ultro q, C
 corrupta manifeste ex ultro quod (quod compend. scr.); ultroque V
 in t. utroq₃ m. 2 in marg. ultroq₃ v utroq₃ J ultro quia Lachmann
 Jahn ultroquod Halm Hultsch | deprauarunt CV deprauauerūt v de-
 precauerit J | adeo C d ex b corr. m. 2 | ḡ. caesar CV c. caesar. vJ |
 16 m̄. aemilio C m. emili V m. emilii vJ | 17 intercalarios CV in-
 tercalares vJ | LXIII CVvJ | 20 cccclv J | interkalario C | 22 x
 vJ | vii v | 23 habent v | discribet. C sed t. m. 2 in ras. pro ret;
 distribuit VvJ vulgo discriberet recte restituerunt Halm Hultsch |

24 decembrine C m. 1 | coeteris J ceteris v | 25 mensium C i
 erasa et u add. m. 2; mensium VvJ | apposuit vJ | ut scilicet v |
 religiones C regiones VvJ | 26 vii v | 27 sunt J | quatuor vJ |
 tum primitus v | 28 dignoscuntur vJ | ceteri v coeteri J | 29 abii
 reliqui J | omnesque reliqui Lachmann Jahn [omnes alii reliqui]
 Hultsch cum Modio | quintanas CV quintinas v quitenas J | pre-
 terea J p̄p v | quatrâte J | 30 suppleturus CV supplere supplec-
 turus J | peractor C r erasa | quadrienni CJ quadriennii Vv | 31
 menses C | 32 bisextu₃ J | 33 ceteri v coeteri J | iulianii J | 34
 ex iii^o vJ | etiam si optimo (obtinio V) non soli CVvJ qui etiam
 si non optime, soli edit. Havercampi; qui etiamsi optime, non soli
 Jahn qui etiam si optimo **, non soli Hultsch qui etiam si optimo
 (sint modulo), non soli conieci | 35 ad anni natura₃ J | apti sunt
 v | priores alii CVvJ corr. Lachmann || 32, 1 decemmenstres CV

decem menses *vJ* (x v) | **2** aput *C* apud *VvJ* | ^s potea||idē *C* a et i
in ras. et s add. m. 2; postea idem *VvJ corr. Carrio* | fuerunt
 correcti *CV* fuere correpti *vJ* | **3** cum die aliquo *v* cum die liq^o *J* |
 diceretur *C* dicetur *Vv* dicet *J* | non alius *C* | **6** ad interuallum *J* |
 tractabo quod historicon *C* con *m. 2 in ras.* tractabo quod histori-
 con *Vv* tentabo quod istoricon *J* | **8** ad catadismo *v* | priorem quod-
 — scilicet cataclysmo *om. v* | **9** quod propter — adelon *om. VJ* uo-
 catur *ad* adelon *C* *ad eraso* | a cat. pr. *om. JV* | **10** priorem *C* |
 primam quod — prima olympiade *om. J* | **12** eogestat *J* | hystorijs

^s
J | **13** tempum *C corr. m. rec. non 2* | siue tñ initium *J* | **14**
 quod annorum *C* quot annorum *VJ* | sic non potest *J* | conpraehendi
C conphendi *V* compendi *J* | **15** de annos *J* | **16** dicunt erogycii
CV (erogicii *V*) dicunt erogitii *J* dicunt egyptij *v corr. L. de Jan* |
17 ad inachi *C* ad iachi *VJ* adichi *v* | annos *CJ Hultsch* annis *Vv*
 anni sunt *Jahn* | quadringenti *CV* ecce *vJ* | lacunam facile exple-
 verunt *Jahn Hultsch* | **18** olimpiadem *V* | **19** quadringenti *C* qua-
 drigenti *V* ecce *vJ* | mythici *C* mytichi *V* mithici *vJ* | **20** scribto-
 rum *C* | diffinire *vJ* | uoluere *v* | **21** emtosthenes *CV* erathosthe-
 nes *v* eractio sthenes *J* | septem et quatrimentos *C* septem et qua-
 dringentos *V vii & cccc vJ* | **22** timeus *CJ* itimeus *Vv* | eretes
CV erethes *vJ corr. Carrio* | dxiii. *V x m. 1 non c* | preterea *J*

^u
 pp *v* | **23** diuerse *C* | dissentio *v* | incertam *v* | de iiii^o *v* | **24** acto-
 res *C corr. m. 2*; auctores *Vv* autores *J* | **25** vi. vii. ue *v* | se hoc
J | quodcunq_s *vJ* | **26** cetera *v* certa *J* | **27** ciuitatum *vJ* | conte-
 rens *CVvJ* | **28** dinumerans *C* din *m. 2 in ras.* | per que_s *J* | **29**
 modo *om. J* | sed etiam *J* | possunt *v* | **30** hic anus *C* hic annus
Vv tñc annus *J* | eius uelut *J* | **31** utpii *C* ut pii *VvJ* Ulpⁱ *edd.*
vett. corr. Borghesi | pociani *J* pontiam *V* | **32** milensimus (mille-
 simus *V*) est et quartus decimus *CV* m' est xiiii' *v m^o ÷ ec xiiii*
J | extiuus *J* | **33** nongentisimus (i in e *corr. m. 1/2*) nonagensi-
 mus primus *C* nongentesimus nonagesim' primi' *V dccccLxxxixi vJ* |
34 ex *om. v* | palilibus *vJ* | urbes *C* e *in ras. m. 2* || **33, 1** du-
 centesimus octogensimus (octogesimus *V*) tertius *CV ccLxxiii' vJ* |
 k̄L iuniarum *C* k̄l iuniarum *V* k̄l. juñ. *vJ* | **2** ad eorum *C* | **3** du-

centisimus (i *in e corr. m. 2*) sexagensimus quintus *C* ducentisimus sexagensimus quintus *V* ccLxv. *vJ* | **4** perinde ex kāl ianuaris *C* perinde kl ianuā *Vv* perinde kls iunā *J* | ex ante *C* et ante *VvJ* | imp. cāes. *CV* imperator caesar *vJ* | **5** l. munati plancia *C* a *erasha*; l. munati planci *V* munatij l. planci *vJ* (numāti *J*) a senatu ceterisque *C* a *add. m. 2*; a senatu ceterisque *VJ* (coeterisq₃ *J*) ac senatu ceterisq₃ *v* | **6** augustus *om.* *VvJ* | si septies *C* se septies *V* se vii *vJ* | uipsanio *CV* uipsano *v* uēspasiano *J* | **7** agrippa iii conſ. *C* agrippa conſ. *V* agrippa coſs. *v* agripa cōs. *J* | egyptij *C* (j *add. m. 2*) *v* aegyptii *V* egiptii *J* | biennio *om.* *v* | **8** ditionemq₃ *vJ* | prior uenerunt *J* | ducentisimum sexagensimum septimum *CV* ccLxvii^m *v* ccLvi *J* | **9** numerant *add. Jahn* | ut annus ita *v* | **10** egyptijs *J* | quidam *C* altera i *del. m. 1* | sunt ait quos *v* | nabonnazaru *C* nabonna *m. 1 in ras.* nabonnazaru *V* u *non ii in f.*; nabinnazarij *v* nahōnagrij *J* | **11** eius imperij *v* | hic *om.* *v* | **12** nongentesimus octogensimus (octogesim' *V*) sextus *CV* dccccLxxxvii *vJ* | philippā *C* i *erasha* | **13** et ad huc *J* | **14** consummant *CV* consumāt *J om. v* | a die primo *vJ* (dio *J*) | **15** egyptios *J* | thouth quique hoc anno *CV* thont quoq₃ hic āno *J* thonthon q₃ hic anno *v* | **16** annos c *vJ* | imp. antonino pio et bruttio *CV* imperatore antonino (aut *J*) pio et brutio (brucio *J*) *vJ corr. Halm* | **17** consulib; *C* consulibus *V* cōss. *v* cōs. *J* | **18** fuerunt *CVv* fuerit *J* | xii. kāl. aūg. *CJ* xii kl aūgſ. *V* xii. kl. augusti *v*; xiii *Scaliger* | canicale *J* | in egyptos *J om. v* | **20** dictum est colaris *C* dictū colaris *VvJ* | nunc aduertentē *v* | **21** centensimum *C* centesimū *VvJ* | **22** aut ex aliquo *CVvJ* „immo alio quo“ *Hultsch in appar.; sed conf. Draeg. H. S. I^a p. 89 sqq.* | **23** cum in his *Nagel Hultsch* cum hic *Lachmann Jahn* cum his *CVvJ* | **24** diūse *J* | phylosophorū *V* | iccirco *J* | alii *C* s *erasha*; alii *VvJ* | **25** id esset *C* set *erasis et t add. m. 1* | a brū|aliabaestiuo *C* abrumali. ab aestiuo *VvJ* (estiuo *J*) | solsticio *J* | pleriq, *CJ* plerique *V* pleriq₃ *v* | **26** aequinoctio *C* ctio *m. 1/2 in ras.* aequinoctio *V* equinoctio *vJ* | verno — aequinoctio *om. J* | **27** nonnullis *C* s *in ras. m. 2* | multis *C* s ^u
m. 2 in ras. multis *VJ* multi *v* | **29** mensium *C* i *erasha et u add.*

m. 2; mensium *VvJ* | **30** speties *vJ* | **32** zodiaci *J* | orbe *om. J* |
 est autem *CV* est aut *v* autē est *J* | qđ añ spaciū *J* | **34** unaqueq;
Vv | a klidis *V* | **35** et naturales *J* || **34**, **1** instituti ad unam *J* |
 quanq; *v* | **2** celestes *J* | seu solis *vJ* | neque peraeque *C* neque
 peraeque *V* neque peritque *v* nec peneq; *J* | **3** partes *CVv* pares *J* |
4 unde xxx. *CVv* undetriginta *J* | piscib, *C* ib, *erasis et e add.*
m. 2 | fere xxx *CVvJ* | **5** unum et xxx. *CVvJ* | proprie *J* | xxx et

^{ta}
 duos *CV* (xxx *V* ^{ta} *add. m. 2*) xxxii *vJ* | ceteris *CV* coeteris *J* cē-
 teris *v* | **6** inequaliter *J* | **7** ad hoc *v* | **8** inexploratū *J* | diuidit
v | lunam *C* m *erasa* | suos singulos *J* | **9** undetriginta *C* unde-
 triginta *VJ* unde xxx *v* | circiter duniaco sed *J* | **10** at ciuitatium
CV ac (et *J*) ciuitatum *vJ* | **11** numeros *C* | **12** marcos *J* | sex
 et triginta *CV* vi & xxx *vJ* | **13** uiginti iduum *C* uiginti duum *V*
 xii *vJ* | duodeuiginti *CV* duode xxx *vJ* | xvi *J* | **14** quintiles *C* |
 dies hñt *J* | **15** apud anuno *J* | xxxiiii *J* | **16** ciuiles — alterni
 menses *om. v* | adcommodarunt *C* c *m. 2* in *ras.* adcommodarunt *V*
 accommodarūt *J* | grecia *J* | **17** ad xxx *vJ* | facti — idem sunt
om. J | **18** emulati *J* | quō *J* | habent *CVvJ* haberent *edit. Ro-*
stoch. a. 1579 vulgo | **19** cum uideretur *v* | ratione quae *CVv*
 ratione que *J* | **20** neque anno *CV* neque annum *v* nec annos *J* |
 aliud annum *C* maluit annum *VvJ* | **21** menses uel *CVvJ* *corr.*
Lachmann | ueris illius *vJ* | et si non singuli *CVJ* et sine singu-
 lari *v* | **22** concurrent *C* | **23** x mensibus *v* | **24** autores *J* | **25**
 marciū *J* | aprilē aō aphrodite *CV* aprile ab epaphrodite *v* aprilē
 ab επαφροδιτω *J* | id est uenere *CVv* euenere *J* | **26** dicuntur *v* |
27 maium a maioribus *C* maium maioribus *VvJ* | iunium iuniori-
 bus *v* | ceteris *CV* coeteris *J* ceteros *v* | **28** quintilis *v* | usque ad
vJ | proinde *vJ* | **29** romanus *v* | mensium *vJ* | arbitrantur *C* n
del. m. rec. arbitratu *VvJ* *corr. Jahn* | **30** actores *C* c in u *corr.*

^v
m. 2; auctores *Vv* autores *J* | fuisse quam urbem *vJ* | ark^vti *C*
corr. m. 2 et argute superscr. *m. rec.* arkyti *V* arkiti *v* arepti *J* |
31 docet *CVJ* dac& *v* | martius *C* s in m *corr. m. 1½*; martium *Vv*
 marciū *J* | credit *C* | **32** fuerat *v* | **33** ab afrodite *C* d ex t *corr.*
m. 1; ab afrodite *V* apodite *J* | ab epaphrodite *v* | tunc ferre *C*

tunc fere *VvJ* corr. *Hultsch* | **34** gingantur *J* || **35**, **1** ante in *v* |
maie *J* | **2** plus quam a iunioribus *v* | illu mense *C* u in o corr. *m.*
1 | **3** maximae *C* | habentur honores *vJ* | quod loco iam *C* quod lo
iam *V* in t. ~ in marg. quod loco *vJ* omissio iam | **4** quinto *C* *m.*
2 in ras. | sextile *C* | deinceps decembrem *v* | a numis appellatus
C ll *m.* **1** in ras. a numeris appellatos *Vv* a nūs appellatus *J* | **5**
coeterū *J* ceterum *v* | **6** ex latino *J* | **7** adtributus est nomen *CV*
cui atributus nomen *J* cui attributum nomen *v* | traxisse *CVJ* trans-
^v
isse *v* | **8** februm *C* corr. *m.* *rec.* februm *Vv* februū *J* | quidquid
^{ex}
C quicquid *VvJ* | piat *C* ex add. *m.* **2**; expiat *VvJ* vulgo | **9** fe-
brum *CvVJ* | **11** quom Roma *J* | **12** februm *CVvJ* | **13** proprie
februarius *J* | uocitat' *J* | ex his xii *vJ* | **14** immutata *vJ* | nam
qui iulius *CV* nam quintilis iulius *vJ* | **15** et mantunio cōs. *CV*
(conſ. *V*) et mancino cōss. *v* et mantiraio cons. *J* | **16** iuliano ii^o
vJ | ex̄. marco censorino casinio gallo cōs. *C* ex ē. marco censorino
casinio gallo cons̄ *V* c. macro censorino c. asinio gallo cōs. *v* c. *m.*
censorino c. assiui gallo cons. *J* | **18** augusti uicensimo *C* augustio
uincesimo *V* augusti xx^o (no xx^o *J*) *vJ* | **19** mēsiū *C* | inmutaue-
runt *CV* īmutauere *J* mutauere *v* | **20** aut ipsi *v* | **21** abitū *J* |
suis sunt reddita *J* | **22** mensibus sunt *Jahn* mensibus fuerunt
editt. vett. | **23** qui ue mensis *J* | **24** partem — partem *J* | natu-
rales *C* les in ras. *m.* **2**; fuit naturaliter; naturaliter *V* naturalis
vJ | dies | *C* ies *m.* **2** in ras. | **25** asolis occasum *C* | tempus est
CJ est tempus (ē *V*) *Vv* | **26** ad ortum *vJ* | ciuilliter *CV* ciuilis
vJ | **27** quod uno coeli *J* | circumactum *C* circumactu *V* circūacto
J circuitu *v* | quod dies uerus *C* quo dies uerus *VJ* quo dies uersus
^{ta}
v | **28** dies xxx *V* ta add. *m.* **2** | relīquitur *C* i in ī corr. *m.* **2**;
relinquitur *Vv* reliquitur *J* | enim & *v* | **29** intelligere *vJ* | hui'e-
modi *J* | **30** quatuor *vJ* | diffinitur *vJ* | babyloni *C* babilonii *VJ* ba-
bylonis *v* | quidaī *CVvJ* | **31** statuere *J* | **32** atheniensis *C* | **33**
ceteri *C* coeteri *J* ceterum *V* cēterum *v* | romania|a media *C* a in f.
v. erasa et init. v. seq. adscr. m. **2** | existimauerunt *v* | **34** indi-
cio *CV* inditio *v* inicio *J* | auspicia & *v* | etiam māgraturi *J* | **35**

praeterit *C* pr&eriit *V* praeteriit *vJ* || **36, 1** ascribitur *vJ* | factum
 eo die *J* | **2** dicetur *CJV* dicitur *v* | quia eam *C* qui eam *VvJ* |
3 quia media *vJ* | **4** his horis *C* h erasa; horis *Vv* oris *J* | qua-
 tuor et xx *vJ* | **5** in oras *C* | duodecim *J* | diuisum esse diem *vJ*
Jahn diem diuisum esse *CV Hultsch* | **7** inuentum *C* | alii aūt *v* |
8 apud eade₃ *J* | statum *v* | capitolino|no nonnulli *C* no in f. *v*.
add. m. 2 in init. v. seq. erasis; capitulino nonnulli (capitolino *vJ*)
VvJ | **9** ad eadem *J* | illos *C* illud *VvJ* | **10** ∞ ualerius *C* m. ua-
 lerius *Vv* n ualeruas *J* *M. Valerius vulgo M' Valerius Hultsch in*
corrigendis | ex cicilia aduētus₃ *J* | **11** in columna *v* | quod quī
 acclim^{te}ma *C* te *add. m. s. X*; quod cum a climate *VvJ* (quom *J*) |
12 ad oras *CJ* ad horas *V* h in marg. *m. 2*; ad horas *v* | conue-
 niret *CV* conuenerit *vJ* | **13** p. cōrn. namsi caensor *C* | **14** hora-
 rum *C* | **15** coeptum *CV* ceptum *v* ceptum *J* | horariu₃ nomen
J | **16** traecentos *C* trecentos *V* ecc *v* om *J* | **17** ut in aliq₃
J | legim, *J* | **19** aliis die *C* s erasa; alii die *VvJ* | quadri-
 partito *vJ* | **20** similitudo *CVvJ* consuetudo *Lachmann Jahn*
Hultsch idque similitudo testatur usus militaris *Hultsch in praef.*
^d
p. XI | ubi dicitur *C* citur in ras. *m. 1* et d superscr. *m. 2* | **21**
 secunda tertia *vJ* | **22** temporali subnotata *C* tempora subnotata
VvJ tempora aliis edit. *Havercampi vulgo* | **24** scribta *C* | ea no-
 mina *v* | **27** quom galli *J* | deinde *J* | conticium *CV* conticinium
^{lu}
vJ | quom cōticuere *J* | **28** deluculum *C* diculum *V* corr. *m. 2*;
 diluculum *vJ* | cum sole — diluculum om. *v* | quom sole *J* |
^{solis}
29 quom lux *J* | sole *C* corr. *m. rec.* solē *VvJ* solis edit. *vett.*
 sole orto *Hultsch* | **30** posthac *v* | ad meridiem *C* em *m. 1/2* in ras. |
 . medi diei *CV* medii diei *vJ* | **31** hinc suprema *CV* hinc sūma *v* tūc
 suprema *J* | sūmam *v* | **32** occasus *C* s erasa et m inscr. *m. 2* |
33 sūma *v* | est; o *C* o erasa | sed post *v* | ∞. pletorius (*m. V*) *CV*
m. plectorius vJ | **34** scribtum *C* | pretor *J* | **35** fiat *CV* fiet *vJ*
 fuat *Modius vulgo* | duos *J* | lictores *CV* licores *V* littores *J* | apud
 se habet *J* | isq, supremam an (*corr. m. 2 in ad*) solem occasum ius-
 que inter ciues dicito *C* i erasa; isque supremam ad solem occasum

iusque inter ciues dicito *V* isq₃ summa ad solis occasum iusque in-
ⁱ
 ter ciues dicito *v* isq₃ se pma₃ ad solem occasum iusque inter ciues
 dicito *J*; *varie emendatum*: isque usque ad supremam ius inter ciuis
 dicito *edit. Havercampi ex Carrionis emendat.* usque supremam ad
 solem occasum iusque i. c. d. *Jahn „Lachmanno auctore“; ita ha-*
bet et Bruns F. J. R. A. 5 1887 p. 43; iusque ad supremam i. c.
 d. *Schöll leg. XII tabb. rell. p. 3, qui ad solem occasum cum*
Mommseno interpreti tribuit; isque supremam ac solem occasum
 usque ius i. c. d. *Bergk, Philol. XXXII, 566*; iusque (ad) supre-
 mam [ad solem occasum iusque] i. c. d. *Hultsch*; isque (ad) supre-
 mam ad solem occasum ius i. c. d. *coniecerim || 37, 2* sequitur
 uespera nt^o eorum *C* e *add. m. s X*; sequitur uesp. ante torum *V*
 sequitur uesper ante ortum *vJ* (dñ uesper *J*) | eius stella *J* | **3** plau-
 stus *C* s *del. m. rec.* plautus *VvJ* *Plaut. Amphitr. 1, 1, 119*
(275) | Enn. inter deperd.; v. Baehrens Fr. P. R. p. 136 n. 580 |
 uergilius *C* uirgilius *VvJ* | hespe₄ *J* | **4** appellat *C* appellant *VvJ* |
Verg. Ecl. VIII, 30 (hesperus); X, 77 (id.) | 5 incerte *C* | crepere
CJ creperae *Vv* | noctis sic an *J* | **7** & qui *J* antiqui *CVv* | concubium *CVv*
^{cum itum}
 cōcubitū *J* | comitum est cobitum *C* cum itum *superscr. m. rec.*
 cum itum (quom itum *J*) est cubitum *VvJ* | **8** qua nihil *CvJ* quia
 nihil *V* | **9** tunc cum *CVv* tunc quom *J* tunc [cum] *Hultsch* | ad
 media *C* ad mediam *VvJ* |

RETURN TO → CIRCULATION DEPARTMENT
202 Main Library

LOAN PERIOD 1

HOME USE

4

5

6

ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS

Renewals and Recharges may be made 4 days prior to the due date.

Books may be Renewed by calling 642-3405.

DUE AS STAMPED BELOW

MAR 4 1988

AUTO. DISC. MAR 13 '87

MAR 01 2001

FORM NO. DD6,

UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY
 BERKELEY, CA 94720

Ⓢ

LD 21-100m-7, '88

GENERAL LIBRARY - U.C. BERKELEY

8000873352

